

TURKU II/1/3
Rettigin tontti/ Aboa Vetus -museon alue
Kaupunkiarkeologinen kaivaus 2014

FM Hannele Lehtonen
HuK Ilari Aalto

ABOA VETUS **A** ARS NOVA

TURKU II/1/3

Rettigin tontti/Aboa Vetus -museon alue

Suuren kivitalon kellarin K94:9 arkeologinen kaivaus 2014
Kaivauskertomus

Hannele Lehtonen ja Ilari Aalto 2014

ABOA VETUS ARS NOVA

Kansilehden valokuva:

Mahdollinen uunin tai kiukaan perusta R018 lounaaseen. Ilari Aalto.

Tiivistelmä

Vuonna 2012 aloitettuja Aboa Vetus -museon niin kutsutun suuren kivitalon kellarin K94:9 kaivauksia jatkettiin vuonna 2014 toukokuulta elokuun loppuun. Kaivauskohde sijaitsee maanalaisen museoalueen keskellä, keskiaikaisen Luostarin jokikadun kaakkoispuolella. Tutkimuksen lähtökohtana oli selvittää 1600-luvun jälkipuoliskolla puretun talon rakenteita ja kellarin täyttövaiheita.

Kaivauksen aikana saatiin esiin iso osa kellarin lattiatasosta ja päästiin käsiksi sen käyttövaiheeseen. Kaivaukset vahvistivat myös edellisvuoden tutkimuksissa tehdyn oletuksen, että kellari on täytetty useammassa vaiheessa pitkän ajan kuluessa. Kaivauksessa esiin tulleet rakenteet osoittivat myös selvästi, että suuren kivitalon rakennus- ja käyttöhistoria on ollut luultua monipuolisempaa. Rakenteiden ja löytöjen valossa näyttää ilmeiseltä, että kellari on ollut viimeisessä käyttövaiheessaan keittiö. Kellarin luoteisseinän holvikomerot ovat kuitenkin saattaneet olla hypokaustiuneja tai kiukaita.

Kellarin käyttökerroksen löytöaineisto on verraten vähäistä, mutta monipuolista. Lattiakourusta löytynyt lajittunut keittiöjäte muodostaa harvinaisen ja mielenkiintoisen aineiston. Lisäkysymyksiä aiheuttaa kellarin lattialta *in situ* löytynyt ihmissormi. Tiilistä löytyneet tiilentekijöiden merkit avaavat myös mahdollisuuden tutkia keskiaikaisten tiilimestareiden toiminta-aluetta.

Kenttätöistä vastasivat HuK Ilari Aalto ja HuK Kim Krappala.

1. Sisällysluettelo

1. Sisällysluettelo	4
3. Sijaintikartta	6
4. Johdanto	7
5. Tutkimushistoria	8
6. Suuri kivitalo ja kellari K94:9 asiakirjalähteissä	8
7. Kellari K94:9	9
8. Tutkimusmenetelmät	11
9. Havainnot ja tulkinnat	12
9.1. Maayksiköt	12
9.1.1. M001	12
9.1.2. M003, M008 ja M012	12
9.1.4. M006	14
9.1.5. M005	14
9.1.6. M016	15
9.1.7. M014 ja M020	15
9.2. Rakenteet	19
9.2.1. Holvinkannat ja holvit R009, R011 ja R26:1–2	19
9.2.3. Holvikomerot R23:1–2	21
9.2.3. Lattiakiveys R010, mahdollinen tulisija R018, puulattia R022 ja kouru R024	21
9.3. Tulkinnat	25
9.3.1. Kellarin täyttö ja purku	25
9.3.2. Kellarin käyttövaihe	26
10. Esinelöytöjen kuvaus	28
10.1. Metalliesineet	31
10.2. Lasiesineet	32
10.3. Saviesineet	33
10.4. Kiviesineet	35
10.5. Puuesineet	35
10.6. Luulöydöt	36
10.7. Rakennusfragmentit	39
11. Kaivauskohteen asettamat haasteet	40
12. Yleisötyö	41
12.1. Kaivauksen saama mediahuomio	42
13. Yhteenveto	1

2. Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuskohde	Turku, kaupunginosa II, kortteli 1, tontti 3, Aboa Vetus -museo
Tutkimuksen aihe	Kaupunkiarkeologinen tutkimus
Kohteen ajoitus	1400–1600-luku
Peruskartta	104312
Yhtenäiskoordinaatit	6705025, 1570292
Maanomistaja	Turun Taidepalatsi Oy
Tutkimuslaitos	
Kaivauksen johtaja	FM Hannele Lehtonen
Tutkija	HuK Ilari Aalto HuK Kim Krappala
Kenttätöaika	19.5.2014–29.8.2014
Tutkitun alueen laajuus	42,2 m ²
Tutkimuksen kustantaja	Matti Koivurinnan säätiö
Löydöt	KM 40165:1–107
Löytöjen talletuspaikka	Aboa Vetus & Ars Nova -museo
Mustavalkonegatiivit	AKF146639:1–8
Digikuvat	AKDG3878:1–117

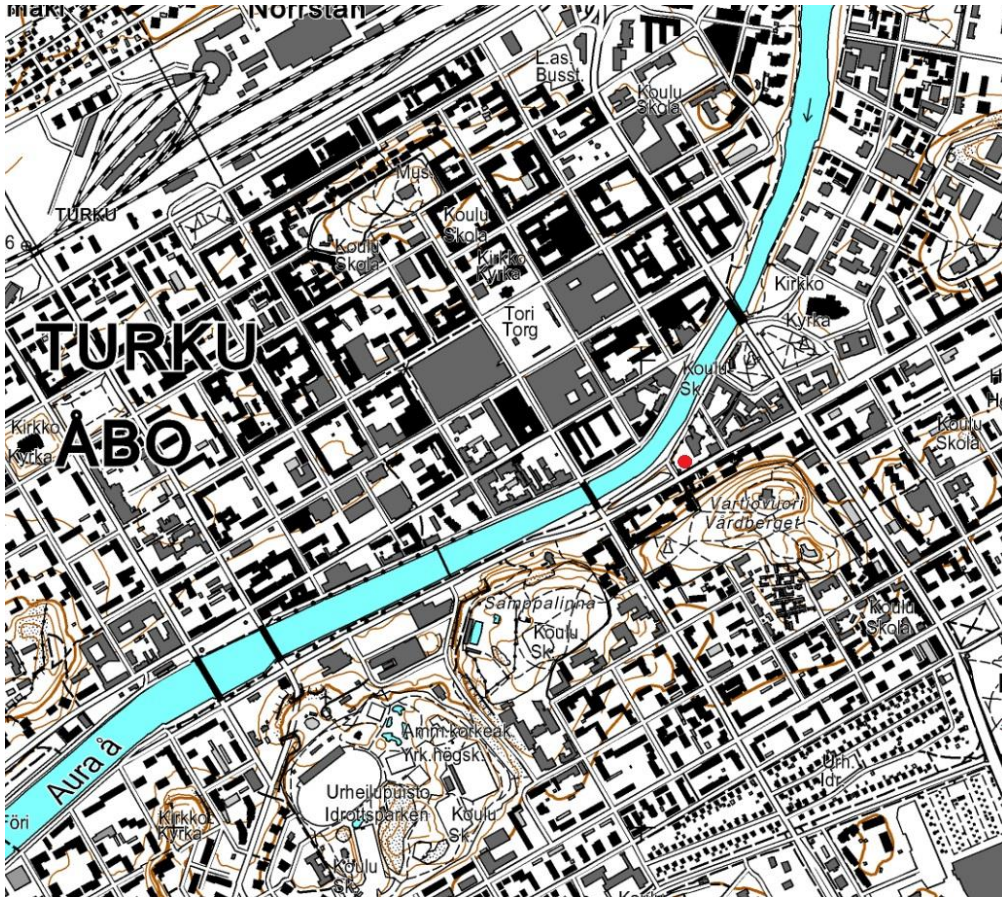
Aikaisemmat tutkimukset ja tarkastuskäynnit sekä raportit	<u>TMM arkisto:</u> Mappi 13: Rinne, Tallgren, Nyström Mattila 1963 Koivunen 1968 Kajala & Laitinen 1969 Brusila, Mikkonen-Hirvonen & Pietikäinen 1992 Asplund 1992 Brusila 1993 Mikkonen-Hirvonen 1993 <u>MV:</u> Gardberg, 1952–1953 <u>AV:</u> Kanerva 1993–1994 Sartes & Lehtonen 1994–1995 Uotila 1993–1994 Uotila & Saari 2005 Uotila 2006 Uotila 2007 Uotila 2008 Uotila 2009 Uotila 2010 Lehtonen & Aalto 2012 Lehtonen & Aalto 2013
---	--

Aikaisemmat löydöt: KM95032:10, :171, :410–415, :976–977, :1161–1172, :1398, :1763, :1847, :2040–2042, :3867–3878, :4529–4532, :5397–5439, :7005, :7152–7156, :7969, :8012–8013, :8442, :8641–8642, :10719–10721, :10892, :11090–11114, :12134, KM39152:1–277, KM39515:1–230

3. Sijaintikartta

Peruskarttaote

TM35-karttalehti L3324L. Kaivausalue merkitty punaisella pallolla.

Pohjakartta © Maanmittauslaitos 2010

4. Johdanto

Aboa Vetus & Ars Nova -museo kaivoi ja dokumentoi kesällä 2014 maanalaisen Aboa Vetuksen alueella sijaitsevaa kellaria. Kaivauskohde oli museon kaakkoisosassa sijaitseva kellari K94:9, josta oli kaivettu vain ylimmät osat vuosien 1994–1995 kaivauksissa. Uudet kaivaukset kellarissa aloitettiin 2012. Kellari kuuluu niin sanottuun suureen kivitaloon, joka sijaitsee museon maanalaisen osan keskivaiheilla, Luostarin jokikadun kaakkoispuolella.

Tutkimuksen rahoitti Matti Koivurinnan säätiö. Kaivausjohtajana toimi FM Hannele Lehtonen. Kenttätöistä ja kesäkoulun oppilaiden ohjaamisesta kaivauksilla vastasivat HuK Ilari Aalto ja kahden viikon ajan kesäkuussa HuK Kim Krappala. Kaivausten jälkitöistä löytöluetteloiden sekä valokuvaluetteloiden osalta vastasi Ilari Aalto. Kaivauskertomuksesta vastasivat Ilari Aalto ja Hannele Lehtonen. Takymetrimittauksista ja kenttäkarttojen puhtaaksi piirtämisestä vastasi Ilari Aalto. Kenttätöissä auttoivat myös Janne Aakko ja Elina Helkala.

Kaivaukset olivat jatkuvasti museovieraiden nähtävissä, ja ne olivat tärkeä osa museon yleisötyötä. Kaivaja esitteli kaivauksia ja arkeologin työtä museovieraille. Myös museon Kesäkoulun oppilaat pääsivät osallistumaan kaivauksiin ja jälkitöihin. Kesäkoululaiset olivat kaivamassa ja apuna maan seulonnessa lähes joka keskiviikko kesäkuun alusta elokuun puoliväliin.

Ennen kaivauksen alkua kellarin kaakkoisseinä tuettiin romahtamisvaaran takia. Lokakuussa 2014 konservaattori Lasse Mattilan johdolla kellarin rakenteita kevennettiin, jotta kaivaustutkimus voisi tulevaisuudessa turvallisesti jatkua.

Kaivaukselta otettiin neljä maanäytettä, jotka analysoi Mia Lempiäinen-Avci. Analyysien tulokset ovat kaivauskertomuksen liitteenä.

Hannele Lehtonen

5. Tutkimushistoria

Rettigin palatsin tontilla tehtiin arkeologisia tutkimuksia palatsin kunnostus- ja muutostöiden yhteydessä vuosina 1992–1995. Vuosina 1992–1993 valvonnan ja kaivaukset suoritti Turun maakuntamuseo ja vuosina 1994–1995 Museovirasto. Tontilta löydettiin lukuisia pääosin keskiaikaan ajoittuvien rakennusten kellaritiloja ja muita rakenteita sekä tuhansia esinelöytöjä. Muuritutkimus ky teki museoalueella vuodesta 2005 vuoteen 2010 jatkotutkimusta, jonka tavoitteena on pienimuotoisin kaivauksin saada lisäselvyyttä aikaisemmin kaivettujen raunioiden ikään ja käyttötarkoitukseen. Vuonna 2012 alkoi nykyinen projekti niin kutsutun suuren kivitalon kellarissa K94:9. Alueen uusimmasta tutkimushistoriasta ja menetelmistä ja tutkimustuloksista ks. esimerkiksi Kari Uotila SKAS 2/2007 ja SKAS 3/2011. Laajemmin tutkimushistoriasta vuosien 1994–1995 ja 2005–2010 kaivausraporteissa.

6. Suuri kivitalo ja kellari K94:9 asiakirjalähteissä

Kaivauskohde kellari K94:9 sijaitsee Aboa Vetus -museon alueella niin sanotussa suuressa kivitalossa, joka on suurin museoalueen keskiaikaisista kivitaloista. Suuri kivitalo sijaitsee museon keskivaiheilla Luostarin jokikadun kaakkoispuolella. Aiemmissä tutkimuksissa rakennus on dendrokronologisesti ajoitettu 1400-luvun ensimmäiselle vuosikymmenelle.¹ Kivitalo on pinta-alaltaan huomattavan suuri, pihan puoleinen suuri portaikkorakennus mukaan lukien noin 150 neliometriä.² Talossa on ollut ainakin kaksi kerrosta, joista ylemmästä on säilynyt alinta kivikertaa. Kari Uotila arvelee kerroksia olleen kuitenkin todennäköisesti enemmän, niin että talo olisi ollut ainakin kolmikerroksinen.³

Suuren kivitalon asukkaista tai käyttötarkoituksesta ei ennen 1500-luvun puoliväliä ole kirjallista lähdeaineistoa.⁴ Talon oletetaan kuitenkin kuuluneen vauraalle porvarissuvulle. Talon varhaisen tunnettu omistaja on Panu Savolaisen⁵ tekemän arkistotutkimuksen mukaan Paraisten kirkkoherra **Elias Simonis Espingille** (k. n. 1584). Vuonna 1587 tontti siirtyi Eliaan pojalle **Isak Pargasille**, joka puolestaan jakoi tontin kahtia vuonna 1602 veljensä, Taivassalon kirkkoherran **Jeremias Eliaen (Agricola)** kanssa. Jotkin suuressa kivitalossa tehdyistä muutostöistä saattavat liittyä tähän jakoon.

Tontti taloineen oli rappiotilassa viimeistään 1630-luvulla. Veli-Pekka Toropaisen Turun raastuvanoikeuden pöytäkirjoista löytämien tietojen mukaan kaupungin raati vaati Isak Pargasia purkamaan tontillaan olevat huonokuntoiset seinät kahden viikon kuluessa vuonna 1637.⁶ Isak kuitenkin kieltäytyi, ja sai kärsiä sakot. Isakin leski Mechtild suhtautui taloon omistushaluisesti, ja

---

¹ Uotila 2003: 130

² Uotila 2003: 127

³ ibid.

⁴ Savolainen 2012b: 98

⁵ Savolainen 2012a: 39

⁶ Toropainen, Veli-Pekka. Suullinen tiedonanto 24.4.2015

joutui riitoihin tontin toisen omistajan Jeremiaksen kanssa. Näiden tietojen yhteydessä selviää, että talossa on ollut kolme ovellista kamaria, joihin on kuljettu rappuja pitkin. Raput tarkoittavat mitä ilmeisimmin porrashuonetta, jonka perustukset ovat edelleen nähtävissä suuren kivitalon kaakkosseinää vasten.

1630-luvulla Jeremiaan omistama puolikas tontista myytiin **Gottfridd Roskämpille**. Talo mainitaan raastuvanoikeuden pöytäkirjoissa huonokuntoiseksi. Länsipuolinen osa tonttia päättyi kultaseppä **Zacharias Witten** haltuun vuonna 1648. Ilmeisesti tontti autioitui, sillä Isak Pargasin tontti mainitaan rakentamattomana (*obebygd*) vuonna 1649 ja vuonna 1650 autiona. Kaupunki vaati tonttia takavarikkoon vuonna 1651 ja saikin sen haltuunsa vuonna 1653. Tällöin tontin arvoksi laskettiin vaivaiset 400 kuparitaalaria. Kivitalosta tämä oli pilkkahinta, ja se osoittaa, miten huonossa kunnossa tulipalojen vahingoittama ja autioitunut suuri kivitalo oli. Samana vuonna Isak Pargasin talo määrättiin purettavaksi yhdessä naapurin Fläskilän huonokuntoisen talon kanssa.⁷

Talo on siis purettu ja hävinnyt kaupunkikuvasta ennen vuoden 1656 suurta kaupunkipaloa, jota edellisvuosien kaivauksissa on pidetty rakennuksen historian päätepisteenä. Tämä uusi tieto osoittaa oikeaksi epäilyksen, että kellarissa K94:9 havaitut palojäljet olisivat tätä vanhempia. Joka tapauksessa vuoden 1656 palon jälkeen suuren kivitalon ympäristö muuttui radikaalisti, kun maaherra **Erik van der Linde** käynnisti alueella kaavoitustyöt. Niiden seurauksena suuren kivitalon paikalle rakennettiin Vähätori-niminen kivetty aukio.

Zacharias Witten ostama tontinosa päättyi 1650-luvulla **Simon Sigfridssonille** ja vuonna 1672 edelleen hänen vävyllään **Georgius Simonikselle**. Tämän jälkeen tontin vaiheista ei enää ole tietoja, mutta se päättyi luultavasti 1670-luvun kuluessa **Bengt Joenssonille** ja vuonna 1683 **Marcus Kasken** omistukseen.⁸

7. Kellari K94:9

Kellari K94:9 rajautuu luoteessa Luostarin jokikatuun, lounaassa viereisen talon kellariin K94:12 sekä sen porrashuoneeseen K94:11 ja koillisessa väliseinä erottaa sen kellarista K94:10, jonka kanssa se on aiemmin ollut yhtä tilaa (kartta 1).

Aboa Vetus -museon vuosien 1994–1995 tutkimusten yhteydessä kaivettiin kellarista esiin maakerroksia, kivi- ja tiiliholveja ja holvien päällä ollutta rakennusvaiheen täyttösavirakennetta. Pääosin kellari jäi tuolloin kuitenkin vielä maan peittoon.

Kellarissa on ollut eriaikaisia kattorakenteita, joista osa on ollut tiiltä ja osa kiveä. Ennen uusimpien kaivausten alkua kellarin lounaispuolella oli vielä jäljellä paikalleen hajonneena tiilistä tynnyriholvia R26, joka edusti kellarin viimeisintä kattovaihetta. Muualla kellarissa kattorakenteet ovat kiveä.

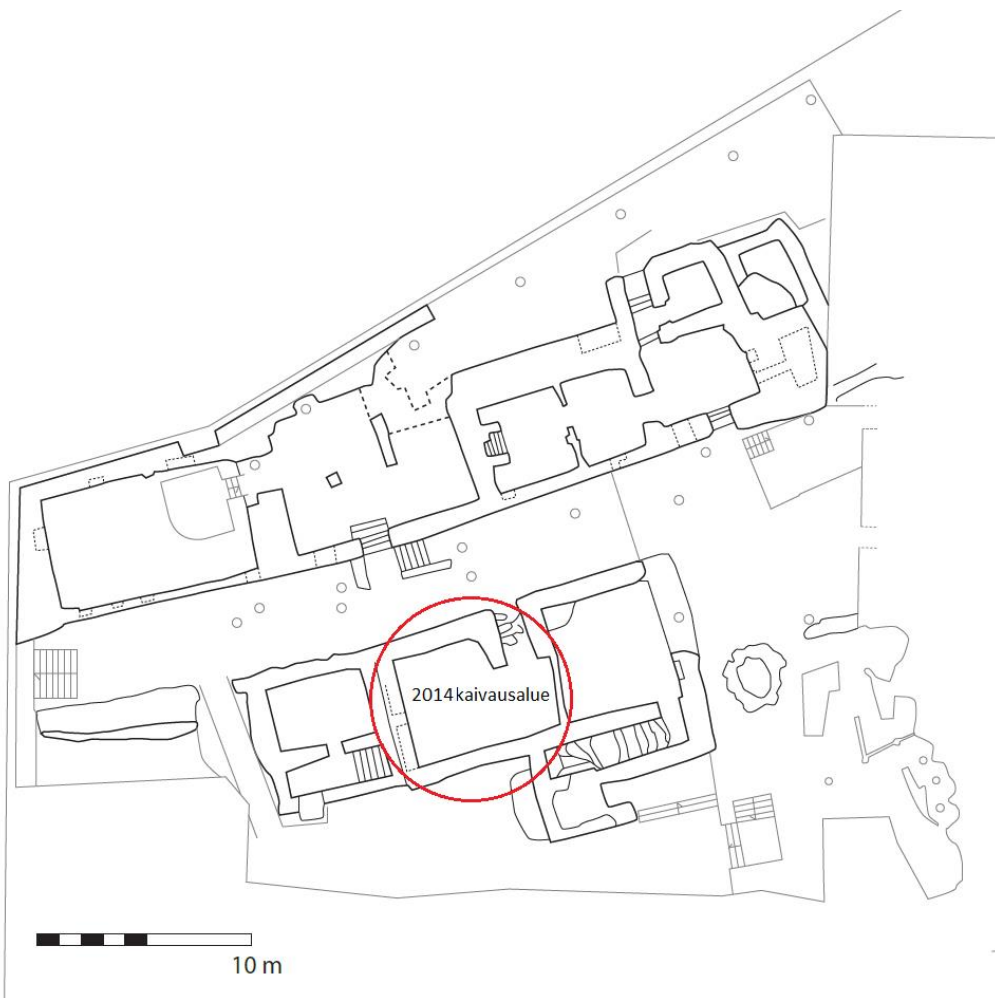
⁷ Toropainen, Veli-Pekka. Suullinen tiedonanto 24.4.2015

⁸ Savolainen 2012a: 39–40

Käytännössä kellarin katto on suurimmaksi osaksi hajotettu jo talon purkamisen aikana 1600-luvulla.

Vuoden 2012 kaivauksissa paljastui kellarin perältä kaksi kivistä holvattua komeroa R23, joiden tarkka luonne jäi avoimeksi. Vuoden 2014 kaivauksen aikana heräsi ajatus, että pyöreillä kivillä täytetyt syvennykset saattavat olla kiukaita tai hypokaustiuneja, mutta tämä selviää, jos rakenteista löytyy tulipesä. Näiden holvien päälle on rakennuksen käyttövaiheen lopussa rakennettu rakennuksen takapihalta Luostarin jokikadulle johtanut kivetty kuja R19.

Kartta 1. Vuoden 2014 kaivausalue suuressa kiviallossa Aboa Vetus -museossa. Panu Savolainen.

Koillisessa kellarin erottaa naapurikellari K94:10:stä tiilestä epämääräisellä ladonnalla muurattu väliseinä R019, joka ei selvästi kuulu alkuperäiseen tilajakoon. Seinä on kuitenkin ollut pystyssä ennen tulipaloa, jonka jälkeen kellaria on alettu käyttää tunkiona.

Kellarin pohjoiskulmassa on Luostarin jokikadulta kellariin johtava luode-kaakko-suuntainen, huonokuntoinen portaikko. Vuoden 1994 kaivauksissa on portaikon edustalta kellarin koillispuolella kaivettu osittain esiin kellarin lattiakiveys R010. Samojen kaivausten aikana kellarin kaakon ja luoteen puoleisen ikkuna-aukon kohdille oli tehty stratigrafian rikkoneet kaivinkonekuopat.

Vuonna 2006 Muuritutkimus ky kaivoi kellarin kaakkoisseinän holvinjalan R009 päältä n. 80 cm korkean savipatsaan (M007). Vuoden 2012 kaivauksissa koko kellarin aluetta kaivettiin yksikkökaivausmenetelmällä tunkiokerroksen M005 tasolle asti. Vuonna 2013 M005:n paljastamista ja kaivamista jatkettiin purku/sortumakerrokseen M014 saakka. Tällöin jätettiin vielä maapatsaat kannattelemaan kellarin holvinkantoja.

8. Tutkimusmenetelmät

Kenttätöitä ja niiden suunnittelu pohjautuivat aiempina vuosina samassa rakennuksessa tehtyihin kaivauksiin. Edellisen vuoden tapaan kuivunutta maa-ainesta kasteltiin säännöllisesti kahdella sumuttimella, että sisätiloissa kaivaminen ylipäätään oli mahdollista.

Mittaukset tehtiin takymetrillä. Mittauksissa käytettiin apuna museolle jo aiemmin tehtyjä korkeuskiintopisteitä, jotka perustuvat museon alueelle v. 1994 tuotuihin Turun kaupungin kiintopisteisiin. Korkeudet perustuvat aiemmilla museoalueen kaivauksilla käytettyyn N43-järjestelmään. Dokumentoinnissa käytettiin myös käsin piirtämistä, kun profiileista ja kellarin lattiakiveyksestä laadittiin mittakaavapiirroksia.

Kaikki esiin tulleet rakenteet ja maakerrokset kaivettiin ja dokumentoitiin kaupunkikaivauksille soveltuvan yksikkökaivausmenetelmän mukaisesti. Rakenteille ja maakerroksille annettiin juoksevat yksikkönumerot. Mikäli samaa maakerrosta tuli esiin esimerkiksi kaivausalueen laajentamisen yhteydessä, käytettiin samaa yksikkönumeroa. Yksiköille ja rakenteille annettiin juokseva numero, jonka tunnuksena maakerroksilla on M ja rakenteilla R. 1990-luvulla dokumentoiduista rakenteista käytettiin selkeyden vuoksi niiden vanhaa nimeä. Tiedot yksiköistä on koottu liitteeseen. Kaikki paljastuneet rakenteet säilytettiin sellaisenaan.

Löydöt otettiin talteen stratigrafisten yksiköiden mukaisesti. Esine- ja luulöydöt on luetteloitu numeroille KM 40165:1–106. Löydöt on numeroitu KM-numeron alanumeron mukaan. Kaikki esinelöydöt ja luut talletettiin, mutta tiilikuonaa otettiin talteen vain näytteenomaisesti. Samoin kaikissa yksiköissä esiintyneestä hiilestä talletettiin vain selvästi työstetyt kappaleet. Löydöt pyrittiin mahdollisuuksien mukaan putsamaan jo kenttätöiden aikana.

Kaivaminen suoritettiin pääosin lastalla, mutta paksut tiilen-, kiven- ja laastinsekaiset purkukerrokset kaivettiin lapiolla. Kaikki kaivettu maa-aines seulottiin 5x5 mm -silmäisellä seulalla. Hyvin runsaasti pieniä luita sisältänyttä maa-ainesta otettiin talteen, ja luut kerättiin maasta jälkitöiden yhteydessä.

Kaivausten tarkoitus oli selvittää niin kutsutun suuren kivitalon rakenteiden ikäjärjestystä ja samoin talon ikäsuhdetta viereiseen kivitaloon (kellarit K94:11 ja K94:12). Koska alueen rakennusjäänteiden täyttökerroksia ei ajanpuutteen vuoksi dokumentoitu 1990-luvun kaivauksissa,

oli vuosien 2012–2014 kaivauksen painopiste myös päästä kiinni täyttökerrosten stratigrafiaan ja mahdollisesti eri täyttövaiheisiin.

Koska kellaria ei vuonna 2014 saatu vielä täysin tyhjäksi täyttömaasta, on kaivauksia tarkoitus jatkaa kesällä 2015.

9. Havainnot ja tulkinnat

9.1. Maayksiköt

Vuonna 2014 päästiin jatkamaan suoraan tilanteesta, johon tutkimus edellisenä kenttäkautena 2013 jäi. Kaivausten alkaessa kellari oli kaivettuna yhtenäiseen tasoon tunkiomaata M005, joka levittäytyi koko kellarin alalle. Tämän päältä oli aiempina vuosina kaivettu täyttömaa M001, purkukerros M003, palokerros M008, sortuma/purkukerros M012 ja sortumakerros M006. Aiemmin kaivettuja yksiköitä oli jäljellä enää kellarin holvinkantoja tukevissa maapatsaissa, joita suoritettiin ja kavennettiin vuonna 2014.

Vuonna 2014 kaivettiin pitkälti samoja maayksiköitä kuin vuonna 2013. Aiempina vuosina havaittujen tunkiokerroksen M005 ja purku/sortumakerroksen M014 alta ja kellarin lattian päältä paljastui uusia yksiköitä, jotka liittyvät kellarin käyttöaikaan. Edellisvuosien havaintoihin verrattuna vuonna 2014 tutkitut yksiköt olivat selvärajaisia ja helposti käsitettäviä.

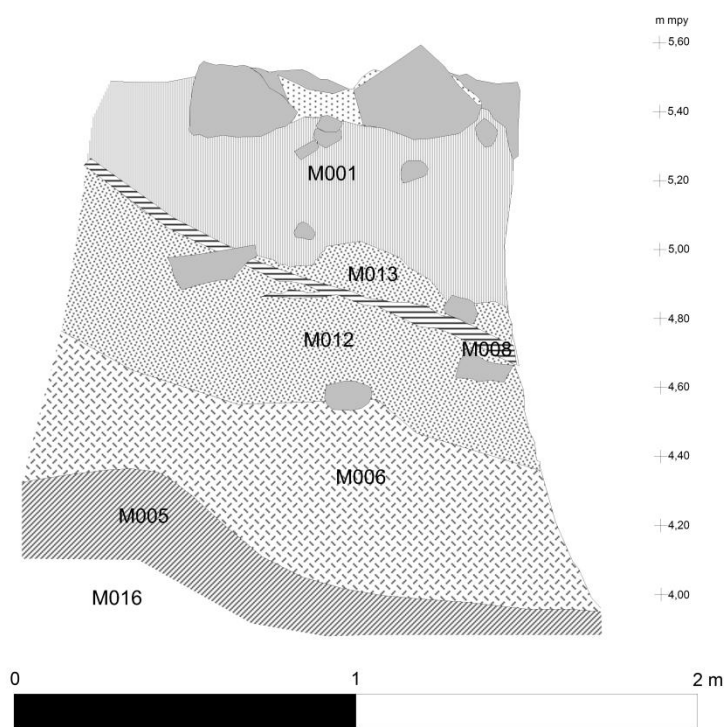
Ennen kaivauksen aloittamista kellarin kaakkoisseinää tukemaan rakennettiin puinen tukikehikko, joka tuettiin kellarin lattiaan kolmella jalalla. Jalkoja varten kaivettiin kolme koekuoppaa, ja samalla havainnoitiin lattian päällä olevia kerroksia. Kuoppien pohjalta tuli maatumutta puusilppua, joka näkyi profiilissakin tummempana alueena. Puusilpun ja tunkiomaata M005:n välissä vaikutti olevan tiilimurskainen kerros M014, jota oli jo osittain kaivettu esiin edellisvuonna kellarin toisesta päästä.

9.1.1. M001

M001 oli ruskeaa, multaista tiilen ja laastinsekaista hiekkaa, ja sen koostumus oli syvemmällä selvästi hiekkaisempaa (kuva 1). Syynä tähän oli mahdollisesti sekoittuminen ylemmistä kerroksista valuneen hiekan kanssa. M001 todettiin jo edellisvuosien kaivausten yhteydessä sisällöltään täysin sekoittuneeksi, sillä siitä oli paljastunut löytöjä 1300-luvulta 1600-luvulle. Myös vuoden 2014 kaivauksen aikana M001:stä saatiin talteen esimerkiksi sirpale sieburgilaisesta kivilaviastiasta (:10), kaksi liitupiipun katkelmaa (:12) ja Juhana III:n ½ äyrin kolikko vuodelta 1592. M001:tä kaivettiin vuonna 2014 holvien R26:1 ja R011 alta.

9.1.2. M003, M008 ja M012

M001:n alta oli lähes koko kellarin alueelta kaivettu tiilensekainen laastinen purkumaa **M003**. Vuoden 2014 kaivauksissa M003:a oli jäljellä lähinnä holvien R26 ja R011 alapuolisissa profiileissa (kuva1). Edellisvuoden tapaan laasti oli täysin löydötöntä. 20–30 cm paksuisen M003:n erottaa koostumukseltaan vastaavasta **M012**:sta ohut nokikerros **M008** (kuva 1). Tätä kaivettiin vain hyvin vähän, ja löydöt jäivät vähäisiksi. Kerroksesta löytyi kuitenkin samanlainen pieni pronssiputki (:55), jollaisia on löytynyt edellisvuosinakin. Edellisvuonna tehty havainto M008:n jatkumisesta lounaaseen holvikomeroitten R23 päälle pitää paikkansa myös vuoden 2014 havaintojen perusteella. Nokikerros on mitä ilmeisimmin primäärikontekstissaan, koska makrofossiilianalyysin mukaan se sisältää sadoittain käsittelemättömiä viljanjyviä, jotka olisivat kärsineet jos maa olisi siirretty muualta. Samasta yksiköstä löytyi myös vuoden 2012 kaivauksissa hiiltynyttä tekstiiliä, joka puoltaa kerrostumista paikalle.

Kuva 1. R026:n alainen profiili luoteeseen. Ylimpänä kivien alla tiilensekainen täyttömaa M001, sen alla laastinen M003, ohut hiilirantu M008, laastikerros M012, sortumakerros M006 ja tunkiomaa M005. M005:n alla on hiekkamaa M016. Ilari Aalto. AKDG3878:3. Kartta 3.

9.1.3. M013

Vuonna 2013 havaittiin M012:n alta, tasolta 4,40–4,60 m mpy tummaa, hiekaista ja orgaanista maata oleva ohut 10–20 cm paksuinen kerros **M013**, joka muistutti koostumukseltaan hyvin paljon M005:ttä, ja onkin todennäköisesti samaa maata. M013 ei ollut kovin selvärajainen, mutta rajautui kellarin koillispuolelle. Rajautumisen havaitsemista haittasi, että M013 oli valunut sen alla olevan löyhän yksikön M006 rakoihin, ja näin sekoittunut osittain M005:n kanssa.

9.1.4. M006

Kellarin lounaispuolella sijaitsevat kerrostet M012 ja M013 alla löydyt kiven, tiilen ja laastin paloista koostuva, voimakkaasti lounaaseen laskeva 5–60 cm paksuinen purku/sortumakerros **M006** (kuva 1, kuva 3). Sen rakoihin oli valunut maa-ainesta ylempää, mutta kerros oli kuitenkin löydötön. M006 oli suurimmaksi osaksi kaivettu pois edellisvuosina, ja sitä kaivettiin lähinnä kellarin maapatsaiden profiileja suoristettaessa. Vuoden 2013 tapaaminen kävi ilmi, että M006:n alimmat tiilet olivat pahasti palaneita, nokisia ja jopa sulaneita. Kerros on siis syntynyt jonkin 1500-luvun tai 1600-luvun alun tulipalon seurauksena.

Kuva 2. Sortumakerroksen M006 pinta kaivettuna esiin. Luoteeseen.
Ilari Aalto. AKDG3878:71.

9.1.5. M005

M006:n alla sijaitseva koko kellarin alueella hyvin orgaanispitoinen tumma hiekkainen tunkiokerros **M005**. Kuten edellisvuosien kaivaukset olivat osoittaneet, M005 oli primäärikontekstissaan. Siinä havaittiin useita kalanruoto- ja suomukeskittyymiä. Kerroksesta talletetut luut olivat myös poikkeuksellisen hyväkuntoisia, mikä osoittaa, ettei maata ole juuri siirretty. Makrofossiilianalyysi tukee näkemystä M005:n kerrostumisesta paikalleen. Kerroksesta löytyi joitakin passglasien kappaleita ja tasolasia, sekä saviastioiden palasia. Punasaviastioiden kappaleet olivat pitkälti samoista astioista. Näyttävimmät olivat kellarin kaakkoisseinän tukirakennetta varten kaivetusta kuopasta tulleet kolme punasaviastian palaa (:48; kuva 23 s.38). Kerroksesta löytyi edellisvuonna myös kissan jäänteitä, eikä ollut yllättävää, että niitä tuli vuonna 2014 lisää. Niitä käsitellään alla kerroksen M014 yhteydessä.

Myös M005:stä suurin osa oli kaivettu pois jo vuoden 2013 aikana. Vuonna 2014 sitä oli jäljellä paikoitellen tiilimurskan M014 päällä kellarin reunoilla.

9.1.6. M016

Kellarin lounaisseinustalta holvikomeroiden R23 edestä paljastui M005:n alta uusi hyvin tiivis, puhdasta hiekkaa oleva kivensekainen yksikkö **M016** (kuvat 3 ja 4). Yksikön synty tapa jäi toistaiseksi auki. Yksikössä runsaasta kivistä päätellen se on osa hajonnutta rakennetta, mahdollisesti rakennuksen koillisseinää. Samankaltaisuudesta huolimatta M016 tuskin on holvien päältä valunutta hiekkaa M002, koska stratigrafian perusteella näillä ei pitäisi olla mitään yhteyttä keskenään. Jyrkästi koilliseen laskenut 10–30 cm paksuinen hiekkakerros rajautui kellarin keskivaiheille. M016:n seassa oli myös hyvin suurikokoinen kivi, joka tuskin voi olla muuta kuin seinäkivi. M016:sta tuli jonkin verran löytöjä: rautanauvoja, mahdollinen haka, kaksi vihreän lasiastian palaa ja punasavikeramiikka-astian kappale sekä luita.

Kuva 3. Holvikomeroiden R23 edustalla kivensekainen hiekkamaa M016 lounaaseen. Vasemmalla näkyy vuonna 2014 rakennettua tukirakennetta.

Ilari Aalto. AKDG3878:36.

Kuva 4. M016 lounaaseen. Työkuva.

9.1.7. M014 ja M020

M005:n alta paljastui jo 2013 koko kellarin alalta 10–40 cm paksuinen tiilimurskakerros M014 (kuva 5), joka myötäilee kellarin tiilisessä väliseinässä ja kellariin johtavien portaiden lounaispielessä havaittuja palojälkiä. Kerros onkin ilmeisesti syntynyt jonkin kellarin tulipalon yhteydessä. Tämä tulipalo on ilmeisesti päättänyt kellarin primäärikäytön, koska sitä ei ole siivottu pois, ja palojätteen päälle on alettu kasata tunkiomaata.

M014:sta tuli jonkin verran löytöjä. Naulat, hevosen jääkenkä, passglasin kappaleet ja pala tasolasia muistuttavat niin paljon M014:n päällä ollutta M005:ttä, että löydöt voivat olla valuneet ylempää. M014:sta löytyi vuonna 2014 myös kokonainen, joskin levinyt, kissan luuranko (kuva 6;

ks. luku 10.6). Koska edellisvuonna löytyi yhtenäisiä kissan luita yksiköstä M005, voisi tämäkin osoittaa löytöjen kuuluvan samaan yhteyteen. M014:sta löytyi ylipäättään melko runsaasti eläinten luita, jotka kuuluvat joko kerrokseen itseensä tai kellarin käyttöaikaiseen kontekstiin. On siis luultavaa, että M014 on itsessään löydötöntä tiiltensekaista tiilimurskaa, johon on sekoittunut maata ja löytöjä ylempäästä M005:stä.

AKDG3276:109.

Kuva 6. Kissan kynärilu ja muita etukäpälän luita *in situ* yksikössä M014. Ilari Aalto. AKDG3878:51.

Kellarin eteläkulmassa M014 seassa oli alueita hiekkaista savea, jolle annettiin oma yksikkötunnus **M020**. M020 muistuttaa koostumukseltaan uunilaastia, ja saattaa liittyä sen vieressä oleviin rakenteisiin mahdolliseen uuninperustaan R018 ja holvikomeroihin R23.

9.1.8. M023, M021 ja M017

Kuva 7. Yksikön M023 tuohta lattiakiveyksen R010 päällä länteen.
Ilari Aalto. AKDG3878:106.

Kellarin purku- ja sortumakerrosten kaivamiseen kului kaksi kaivauskesää, ennen kuin kellarin

lattiaa alettiin vihdoin saada esiin. Tiilimurskan M014 alta paljastui koko kellarin laajuudelta kellarin käyttötaso. Kaikkiin M014:n alapuolisiin löytöihin ja rakenteisiin suhtauduttiin tarkkuudella, koska ylempää kerroksia oletettavammin ne ovat juuri siellä, minne ne kellarin käyttöaikana päätyivät.

Kellarin käyttövaihe on vuoden 2014 havaintojen perusteella synnyttänyt kolme maayksikköä ja useita rakenteita. Kaikkialta M014 alta ja mukulakiveys M010:n päältä paljastui hyvin ohut (alle 1 cm paksuinen) orgaaninen kerros **M023** (kuva 7), joka koostui yksinomaan maatuneesta ja maatumattomasta tuohesta. Lähes kaikki tuohi otettiin talteen. Mitä ilmeisimmin tuohia on käytetty eristeenä mukulakiveyksen ja sen päällä olleen laitalattian välissä.

Erityisen paljon tuohia oli kellariin johtavan portaikon lounaispielen lounaispuolella, pielen ja mahdollisen uuninpohjan R018 välisessä kourussa (kuva 8). Tuohikerroksen päällä kourussa oli pitkä kappale suurikokoisen kimpiastian vannetta :94. Samassa kourussa oviaukon pielen lounais- ja kaakkoispuolella on paksut pystyhirret, jotka olivat säilyneet M014:n suojassa lahoamatta.

Kuva 8. R018, sen pohjoispuolinen kouru, kellarin rappujen lounaispieli ja kaksi pystyhirttä pohjoiseen. Kourussa näkyy tynnyrin tai ison saavin vanne :94. Ilari Aalto. AKDG3878:74.

M023:sta löytyi tuohen ja tynnyrinvanteen lisäksi puuesineinä puuastian kansi ja päästään teräväksi vuoltu tappi, joka saattaa liittyä lattiaan. Näiden lisäksi löytyi yksi punasaviastian kappale ja nyrkin kokoinen jauhinkivi. Valtaosa M023:n löydöistä on kuitenkin hyvin lajittuneita eläinten

luita, ennen kaikkea lampaiden tai vuohien sorkkia.

Lattiakivien R010 välissä oleva hyvin tumma, hieman tahmea orgaaninen maa nimettiin omaksi yksikökseen **M021**. Yksiköstä otettiin maanäyte (Maanäyte 6), joka osoittautui maan lupaavasta koostumuksesta huolimatta täysin tyhjäksi. Yksiköstä on yksi ainoa löytö, kivien välistä keskeltä kellaria löytynyt vihreän kaalinkantalasin nyppy (:87; kuva 9).

Kuva 9. Kaalinkantalasin nyppy :87 *in situ* lattiakivien välisessä maassa M021. Ilari Aalto. AKDG3878:91.

Orgaanispitoinen M017 on käytännössä samaa kerrosta kuin M023. Se on hyvin orgaanista maata, joka on täyttänyt kellarin lounaisseinän edustan kourun R024. Yksikkö rajoittuu kouruun, ja sen päällä oli täysin maatunut lauta, joka ilmeisesti on osa kellarin peittänyttä lautalattiaa. M017 on lähes pelkkää luuainesta: kalanruotoja ja leikeltyjä lampaanluita. M017:sta löytyi myös kananmunan kuoria, jyrсийöiden ja jonkin nisäkkään sikiön luita. Luita ei kuitenkaan ole vielä käyty yksityiskohtaisesti läpi, eikä kourua ole kaivettu kokonaan tyhjäksi. Aivan kourun päältä löytyi suurikokoinen punasavisen paistinpannun reunapala (kuva 10).

Kuva 10. Punasavisen paistinpannun reuna :82 *in situ* kourussa R024 yksikössä M017. Kuvattu etelään. Ilari Aalto. AKDG3878:106.

9.2. Rakenteet

Vuoden 2014 kaivauksessa tutkittiin pitkälti samoja rakenteita kuin edellisvuosinakin. Teknisistä syistä kellaritilan jakavalle väliseinälle annettiin rakennetunnus R019. Aivan uusina rakenteina nimettiin mahdollinen tulisijan pohja R018 ja kellarin lounaisseinustaa pitkin kulkeva kouru R024.

Kartta 2. Kellarin K94:9 rakenteet. Holvikomerot R23:1–2, tynnyriholvi R26:1–2, holvinkanta R009, lattiakiveys R010, holvinkanta R011, mahdollinen tulisija R018 ja kellarin väliseinä R019.

9.2.1. Holvinkannat ja holvit R009, R011 ja R26:1–2

Kellarissa on ollut ainakin kaksi erilaista holvia, joista varhaisempi on ollut harmaakiveä ja nuorempi tiiltä. Vuonna 2012 kaivauksen kaakko–luode-suuntaisesta tiilisestä tynnyriholvista R26:2 oli vielä osa jäljellä paikalleen hajonneena. R26:2 oli jatkettu suoraan kellarin luoteisseinustan (Luostarin jokikadun puolen) kivisestä holvinkannasta R26:1. Tämäkin holvinkanta todettiin erittäin huonokuntoiseksi, ja kaivausturvallisista syistä holvinkanta purettiin vuonna 2014. Holvi dokumentoitiin 3D-mallinnoksena ja valokuvin.

Kuva 11. Kuvakaappaukset PhotoScan-sovelluksella tuotetusta holvinkannan R26:1 3D-mallinnoksesta. Vasemmalla näkymä lounaaseen ja oikealla näkymä ylhäältä (luode on ylhäällä).

Holvia R26:1 purettaessa rakenteesta paljastui rautainen muuriankkuri, joka on malliltaan identtinen muiden kellarista löytyneiden kanssa. Muut kaksi ankkuria ovat kontekstittomia, mutta ne ovat ilmeisesti peräisin kellarin alkuperäisestä harmaakivisestä tynnyriholvista.

Lokakuussa 2014 myös holvinkantaa R011 kevennettiin konservaattori Lasse Mattilan kanssa. Vanha laasti oli hyvin haperoa, ja rakenne oli hyvin vaarallinen. Purku dokumentoitiin valokuvin.

Kuva 12. Holvissa R26:1 kiinni ollut muuriankkuri *in situ* lounaaseen. Ilari Aalto. AKDG3878:30.

Vuonna 2014 ei kajottu kellarin kaakkoisseinän holvinkantaan R009, jonka tukeminen on kaivauksen suurimpia haasteita. Sen alle on jätetty iso maapatsas kannattelemaan holvia, mutta maapatsaan poistaminen alkaa olla ajankohtaista tulevien kaivausten aikana.

9.2.2. Väliseinä R019

Kellarit K94:9 ja K94:10 erottava väliseinä on dokumentoitu jo 1990-luvulla. Sille annettiin kuitenkin vuonna 2014 teknisistä syistä oma rakennetunnus R019. Väliseinä ei edusta mitään tiililimitystyyppiä, vaan tiilet on ladottu vaihtelevasti. Koska seinässä näkyy voimakas kerrosta M014 vastaava palojälki, on sen täytynyt olla pystyssä ennen kellarin primäärikäytön päättäneitä tulipaloa. Se ei kuitenkaan kuulu suuren kivitalon varhaisimpiin rakenteisiin, koska se on muurattu tiilestä varhaisimpien rakenteiden ollessa tiiltä. Seinä myös liittyy kellarin K94:9 rappusten epäsäännölliseen harmaakiviseen koillispieleen, jonka täytyy olla seinää vanhempi.

9.2.3. Holvikomerot R23:1–2

Vuoden 2012 kaivausten lopuksi kellarin lounaisseinältä paljastui jo 1994 havaitut mutta tutkimattomiksi jääneet kaksi kivistä muurattua kaakosta luoteeseen laskevaa holvikomeroa **R23:1** (kaakko) ja **R23:2** (luode) (kuva 13). R23:2 on huomattavasti R23:1:tä matalammalla ja rakenne nojaa kohti luodetta. Ilmeisestikin holvit ovat alkujaan olleet samalla tasolla, mutta ne ovat aikojen saatossa painuneet Rettiginrinteen suuntaisesti. Notkahdus on ilmeisesti tapahtunut jo keskiajalla tai viimeistään uuden ajan alussa, sillä R23:n päälle rakennettu (ja sittemmin poistettu) kiveys R19 oli rakennettu kulkemaan vaakatasossa. Tämän vuoksi R23:2:n päällä on huomattavasti enemmän pohjustushiekka M002:ta kuin R23:1:n päällä.

Kuva 13. Holvikomerot R23:1 (vasemmalla) ja R23:2 lounaaseen konservoinnin aikana lokakuussa 2014. Ilari Aalto.

Vuonna 2014 holvi R23:1 saatiin esiin lähes kokonaisuudessaan, mutta R23:2:ta tukemaan jätettiin vielä maapatsas, joka on tarkoitus poistaa tulevissa kaivauksissa. Holvit vaativat kuitenkin lisätukea, ennen kuin niiden alta voi kaivaa. Vuonna 2013 esitetty arvelu holvikomeroista yksittäisten tynnyriholvattujen kellareiden jäänteinä osoittautui vääräksi vuonna 2014. Sen sijaan heräsi ajatus, että holvit ovatkin voineet olla kiukaita tai hypokaustiuneja. Tällaisille tyypilliseen tapaan ne on täytetty lämpöä varastoivilla pyöreillä kivistä. Asian selviää, mikäli syvennyksistä löytyy tulipesät.

9.2.4. Lattiakiveys R010, mahdollinen tulisija R018, puulattia R022 ja kouru R024

Vuonna 2014 päästiin paljastamaan iso osa kellarin mukulakivistä ladottua lattiaa **R010** (kartta 3). Lattiakiveys on tiivis, siisti ja hyväkuntoinen. Siihen on käytetty tasakokoisia, noin nyrkin suuruisia mukulakiviä. Säännöllisin välein lattiassa on kuitenkin koholla suurikokoisia kiviä, jotka ovat

luultavasti kannatelleet lattiakiveyksen päällä ollutta lautalattiaa R022. Lattiakiveys on hajonnut rakenteen R018 luoteiskulmasta, missä lattian pohjustushiekka on näkyvässä.

Lattiassa kulkee ainakin kolme kaakko–luode-suuntaista kourua, jotka kulkevat siis Rettiginrinteen suuntaisesti kohti Aurajokea. Syvin kouru kulkee heti kellariin johtavien portaiden lounaispielen lounaispuolella. Lounaisimmalle kolmesta kourusta annettiin oma rakennetunnus **R024**, koska se poikkeaa kahdesta muusta. R024 on ladottu isommista laakakivistä, ja se oli täytetty keittiöjätteellä.

Kartta 3. Kellarin K94:9 lattiakiveys (dokumentoitu osittain). Kaivauskartta 4. Ilari Aalto.

Kellarin kivilattian päältä tavatun eristetuohen ja lattian koholla olevien kivien perusteella vaikuttaa todennäköiseltä, että kiveyksen päällä on vielä ollut lauta- tai lankkulattia **R022** (kuva 14). Lattiasta itsestään oli kuitenkin vain hyvin vähän jälkiä. Maatunutta puuta oli siellä täällä, mutta parhaiten se oli säilynyt kourun R24 päällä, missä se näkyi noin 2 cm paksuisena profiilissa. Kaakko–luode-suuntainen lankku on saattanut peittää vain kourua R024, mutta todennäköisemmin lattia on kattanut koko kellarin.

Kuva 14. Täysin maatonutta laotalattiaa R022 profiilissa kourun R024 päällä länteen. Ilari Aalto. AKDG3878:101.

Kuva 15. Osittain paljastettu rakenne R018 lounaaseen. Ilari Aalto. AKDG3878:97.

Erikoisin löytö kellarin lattiatasolta oli mahdollinen tulisijan pohja **R018** (kuva 15). Rakennetta on vaikea tulkita, koska se on pääosin yhä holvia R009 kannattelevan maapatsaan alla. Siinä erottuu

kuitenkin selvä kulmikkaista kivistä ladottu itä–länsi suuntainen kivirivi. Rakenteen keskellä on ladottu tasoon tiiliä ja kiviä, joiden yhteydessä on hyvin nokista maata. Rakenne vaikuttaa kapenevan länsipäättyä kohti. Sen eteläreunalla oli havaittavissa noin 20 cm levyinen hiiltynyt kaakko–luode-suuntainen hirsi. Erikoisen rakenteesta R018 tekee, että sen orientaatio on päinvastainen kuin itse kellarin. Se sijaitsee myös keskellä kellaria ovenpielen vieressä niin, että se vaikeuttaa ahtaassa tilassa liikkumista. Jos kyseessä tosiaan on tulisija, se liittyisi sulavasti ajatukseen kellarin käytöstä keittiönä. Rakenteen lopullinen tulkinta vaatii kuitenkin sen kaivamista esiin kokonaisuudessaan.

Tässä yhteydessä on vielä syytä mainita ovenpielen R011 juuressa olevat kaksi jykevää pystyhirttä (kuva 16). Noin 20x10 cm levyiset Hirret ovat säilyneet sortumakerroksen M014 suojassa, mutta ne ovat lahonneet tämän yläpuolelta. Niiden funktio jäi vielä täysin epäselväksi, mutta samanlainen hirsi on havaittu jo aiemmin kellarin väliseinän R019 vierestä. On mahdollista, että tällaiset hirret kiertävät kellarin seinää. Ne saattavat olla tukirakenteita, tai esimerkiksi tynnyriholvin rakennustelineitä. Jos pystyhirret liittyvät kellarin seinistä havaittuihin koloihin, voisi kyseessä olla myös esimerkiksi kiinteä hyllyrakenne.

Kuva 16. Kaksi pystyhirttä portaakonpielen R011 kulmassa pohjoiseen. Keskelläkimpiastian vanne :94. Etuoikealla näkyy rakennetta R018. Ilari Aalto. AKDG3878:75.

9.3. Tulkinnat

9.3.1 Kellarin täyttö ja purku

Vuosien 2012 ja 2013 kaivausten aikana syntyneet tulkinnat saivat vahvistusta vuoden 2014 kaivauksissa. Yhä uudet kalanruotokeskittymät ja kissan luuranko osoittivat, että tunkiokerros M005 on kertynyt *in situ*. Mia Lempiäinen-Avcin mukaan myös makrofossiilinäytteet puhuvat sen puolesta, että tunkiomaa on kerrostunut kellariin, eikä sitä ole siirretty sinne muualta (ks. liite 3). Tunkiokerros on löytöjen perusteella mahdollista väljästi ajoittaa 1500-luvun lopulle. Muutamat passglasin sirpaleet, punasavikeramiikka ja mahdollisesti yksikköön liittyvä Juhana III:n aurtua vuodelta 1590 (:19) viittaavat tähän ajoitukseen. Kerroksesta puuttuu kaikki leimallisesti 1600-lukuun viittaava, kuten liitupiiput, runsas ikkunalasi ja Westerwaldin keramiikka. Muuten tunkiomaan löytöjä on mahdoton ajoittaa tarkemmin kuin keskiajalle – uuden ajan alkuun.

Kaikkiaan kellarin sisäisen stratigrafian ajoitus tarkentui tutkimuksen aikana. Tulipalot ovat olleet kellarin käytölle kriittisiä rajapintoja. Kellarin varsinainen primäärikäyttö on päättynyt sortumakerroksen M014 aiheuttaneeseen tulipaloon. Tätä on seurannut tunkiokäyttö (M005), joka on päättynyt sortumakerrokset M006, M012 ja M013 aiheuttaneeseen paloon. Näiden päällä oleva koko kellarin kattava palojälki M008 liittyy joko samaan paloon tai on syntynyt hieman myöhemmin. M008:sta löytyi makrofossiilianalyysissä peräti 398 hiiltynyttä viljanjyvää, jotka olivat käsittelemättömiä, varastoituja jyviä. Yhdessä vuonna 2012 samasta yksiköstä löytyneiden hiiltyneiden tekstiilinkappaleiden kanssa tämä osoittaa, että ainakin osa rakennuksen ylemmästä kerroksesta on ollut tulipalon aikaan käytössä varastona. Hauraiden löytöjen on oltava peräisin paikalla olleesta rakennuksesta, koska ne olisivat hajonneet maata siirrettäessä.

Tämäkään tulipalo ei kuitenkaan johtanut rakennuksen hylkäämiseen. Sama palojälki näkyy suuren kivitalon joka sivulla, ja M008 nousee saumattomasti kellarista sen lounaispuolisten holvien R23 päälle. Paloa on seurannut suuria muutostöitä. Rakennuksen takapihaa on korotettu lähes metrillä, samoin Luostarin jokikatua. Samalla on rakennettu suuren kivitalon takapihalta Luostarin jokikadulle jatkunut kujakiveys R19. R19 on tehty kellarin holvien R23 päälle.

Takapihan korottamisen yhteydessä kellarin ikkunat on muurattu umpeen. Ilmeisesti samaan aikaan on myös rakennettu suuren kivitalon Rettigin rinteeseen puoleisen rappukäytävän K94:8 tiilinen laajennus. Luostarin jokikadun korottaminen taas on johtanut kellarin K94:9 oven peittymiseen, eikä kellariin ole enää päässyt. Koko rakennuksen käyttö on päättynyt myöhemmin purkamiseen, mikä on synnyttänyt purkukerroksen M003. Lopulta kellari on täytetty kauttaaltaan tasaiseksi täyttömaakerroksella M001.

Ilmiöiden tarkka ikääminen vaatii luonnontieteellisiä ajoituksia, mutta suurpiirteisiä ajoituksia on mahdollista tehdä vertailemalla Turun tunnettuja tulipaloja kellarin esinelöytöjen ajoitukseen. 1400-luvun alussa rakennetun suuren kivitalon kellari K94:9 on ollut käytössä ainakin 1400-luvulta 1500-luvun alkuun. Lattiakiveyksen R010 välistä löytynyt kaalinkantalasin nyppy ajoittuu vuosien 1450–1550 väliin. Samoin kellarin käyttöaikaiseen kerrostumaan liittyvä punasavinen paistinpannun

reuna on selvästi 1500-luvulta. Näinollen kellarin käytön päättänyt tulipalo on tapahtunut aikaisintaan 1500-luvun alussa tai puolivälissä, mutta kuitenkin ennen vuotta 1600 (ks. alla).

Kari Uotila on ajoittanut piha- ja kujakiveyksen R19 esinetytologisoin perusteoin noin vuoteen 1600. Ajoitus tuntuu sopivalta, mikäli piha on kivetty heti edeltäneen tulipalon jälkeen. Tällöin koko kellarin kattavan ohuen palokerroksen M008 ajoituksen voisi ajatella osuvan johonkin kolmesta vuoden 1600 tienoilla sattuneesta suuresta kaupunkipalosta 1593, 1600 tai 1603. Tulipalon aiheuttama tuho ja sitä seuranneet muutostyön saattavat liittyä tai olla suoranaishena syynä siihen, että Isak Pargas jakoi tontin kahtia veljensä Jeremiaan kanssa vuonna 1602. Muutostöistä on saanut osansa myös viereinen, K94:9:n luoteishpuoleinen pieni kivitalo (K94:11 ja K94:12), jonka oviaukko johtaa suoraan kujakiveykselle R19. Jos taloa ei ole suorastaan rakennettu tähän aikaan, sen kellarin sisäänkäynti on tällöin muutettu kulkemaan kujalle.

Suuren kivitalon käyttö on päättynyt 1600-luvulla, ilmeisesti vuoden 1656 kaupunkipalon jälkeen. Koska kellari K94:9 on rakennuksen viimeisessä käyttövaiheessa ollut hylätty, ei sinne ole kertynyt tästä ajasta kertovaa aineistoa. 1600-luvun puoliväliin viittaa myös Turun raastuvanoikeuden pöytäkirjojen tieto, että raadin valtuuttamat valvojat on määrätty tutkimaan ja purkamaan kaupungin huonokuntoiset ja sortumaisillaan olevat rakennukset vuonna 1657.

Suuren kivitalon purkaminen ja kellarin K94:9 lopullinen täyttö on voinut tapahtua aikaisintaan 1600-luvun toisella neljänneksellä. Kellarin tasaamiseen käytetty täyttömaa M001 on runsaslöytöistä, ja sen löydöt ajoittuvat 1300-luvulta 1600-luvulle. Nuorin yksiköstä löytenyt raha on vuodelta 1615, ja yksiköstä löydetyt 1600-luvun tyyliset liitupiipun kappaleet eivät voi olla vanhempia kuin 1600-luvun toiselta neljännekseltä, jolloin tupakoinnin tiedetään rantautuneen Suomeen. Myös kerroksessa hyvin runsas tasolasi viittaa täyttöön aikaisintaan 1600-luvulla.

9.3.2 Kellarin käyttövaihe

Vuoden 2014 kaivauksissa päästiin ensimmäistä kertaa tekemään havaintoja kellarin käyttökerroksesta, joka paljastui huomattavan monipuoliseksi. Orgaaninen aines on kellarin pohjalla verraten hyvin säilynyttä. Tämän ansiosta selvisi, että kellarin siisti nyrkinkokoisista mukulakivistä koottu lattia on ollut kauttaaltaan vuorattu tuohella. Lattiassa on säännöllisin välein isompia, koholla olevia kiviä, jotka ovatkin luultavasti kannatelleet mukulakiveyksen päällä ollutta laotalattiaa. Tästä lattiasta oli jäljellä vain yksittäisiä, täysin lahonneita jäämiä. Parhaiten säilynyt lauta oli kellarin luoteishpäädyssä, ja sen perusteella lattia on ollut kaakko-luode-suuntainen. Tuolta on käytetty kansanomaisessa rakentamisessa nimenomaan lattian eristeenä, joten tulkinta on kellarin kohdalla hyvin todennäköinen.

Ehkä yllättävimmät löydöt olivat kellarin lattian rakenteet. Keskeltä kellaria osittain paljastunut kulmikas rakenne vaikuttaa tulisijan perustukselta R018. Sen kivet ja tiilet on ladottu säännönmukaisesti, ja rakenteen keskellä oleva nokimaa viittaisi tulipesään. Lopullista varmuutta rakenteen käytöstä ei kuitenkaan voi saada ennen kuin se on kaivettu kokonaan esiin. Tulkintaa tulisijasta vahvistaa kyllä savilaasti, jota rakenteen lounaispuolelta löytyi jonkin verran. Erikoista

kyllä R018 ei ole muun rakennuksen suuntainen (koillinen-lounas), vaan sen sivut ovat päällmansuuntien suuntaiset (pohjoinen-etelä). On vaikea kuvitella käytännöllistä syytä tilankäytännöllisesti erikoiselle ratkaisulle.

Kellarin lattiassa kulkee ainakin kolme kourua Luostarin jokikatua kohti. Yksi, rakenteen R018 pohjoispuolella oleva kouru on huomattavan syvä. Tämä kouru oli täynnä tuolta, ja sieltä löytyi myös suuren kimpiastian vanne :94. Kouru kulkee kellarin paksun ovenpielen R011:n lounaiskylkeä myöten, ja ovenpielen eteläkulman molemmin puolin on paksu pystyhirsi. Vastaava hirsi havaittiin jo aiemmin kellarin väliseinän R019 vierestä. Voikin olla, että tällaiset hirret kiertävät kellarin seiiniä. Ne saattavat liittyä kellarin tynnyriholvin rakentamiseen tai tukemiseen, mutta ne voivat olla myös yhteydessä kellarin seinissä oleviin koloihin. Hirret ovatkin voineet olla jyrkeviä kiinteitä hyllyjä tai osa jotakin muuta puurakennetta.

Kellarin lounaisseinän kaksi holvikomeroa R23 saatiin paremmin esiin. Rakenteensa puolesta ne saattavat olla kiukaita tai hypokaustiuneja. Syvennyksissä on nimittäin kivistä muurattu, noin 40 cm korkuinen alaosa, ja muuten ne ovat täynnä sileitä mukulakiviä. Niidenkin luonne selviää, jos niistä löydetään tulipesä. Hypokaustit viittaisivat vauraaseen rakennukseen, mutta on tuskin luultavaa, että niitä olisi tarvittu kahta vierekkäin. Niinpä kyseessä saattavat olla ennemmin kiukaat, jotka puolestaan viittaisivat saunaan tai mahdollisesti keittiöön. Liisa Seppänen väitöskirjassaan esittänyt, että Aboa Vetus -museon kappeli (K94:7) olisi mahdollisesti ollut julkinen sauna.⁹ Samoin perustein suuren kivitalon kellarissa K94:9 on saattanut toimia (julkinen) sauna, mutta löydöt puhuvat kuitenkin toisenlaisen tulkinnan puolesta.

Kellarin käyttöajan löydöt ovat verraten vähäisiä, mikä viittaa siihen että kellari on pidetty siistinä. Löydöt ovat myös hyvin lajittuneita, ja viittaavat vahvasti kellarin käyttöön keittiönä. Löydöt olivat keskittyneet kellarin lounaisseinällä holvikomeroitten R23 edustalla olevaan kouruun, joka oli täynnä pieniä luita. Vaikuttaa siltä, että jätteet on lakaistu sinne. Niiden joukossa on siististi leikattuja lampaanluita ja huomattava määrä kalanruotoja. Erityisesti kourusta löytyneet munankuoret viittaavat ruoanvalmistukseen. Kourusta löytynyt nisäkkään sikiö jäi kuitenkin toistaiseksi selitystä vaille. Muuten kellarin käyttövaiheen tasosta löytyi eläinten sorkkia, joista on voitu keittää lihalientä tai liimaa.

Odottamattomin luulöytö oli kahden nikaman (proksimaali- ja mediaalifalangi; kuva 28 s. 38) muodostama ihmissormi, joka löytyi aivan lounaisseinän kourun R024 edustalta. Sormen päätyminen kellariin jäi toistaiseksi avoimeksi, mutta mikäli kellari on toiminut keittiönä, ei ole poissuljettu ajatus, että sormi olisi irronnut leikkuuonnettomuudessa. Oma kysymyksensä on, miksi se on jäänyt kellariin (ks. luku 10.6. sormeen liittyvästä spekulatiosta).

Myös kellarin käyttövaiheen esinelöydöt tukevat ajatusta keittiöstä. Rakenteen R23:1 kolosta löytyi nokisesta läikästä isohko punasavisen paistinpannun pala (:82; kuvat 25 ja 26 s.35), jonka ulkopinta oli voimakkaasti nokeentunut käytöstä. Melko keskeltä kellaria lattiakivien välistä löytyi myös

---

⁹ Seppänen, Liisa 2012: 831–833.

kaalinkantalasin nyppy (:87; kuva 22, s. 33), jonka voi olettaa joutuneen sinne lasin hajottua lattialle. Kellarissa on siis käsitelty paitsi ruoanlaittoastioita, myös viinilaseja.

Kaiken kaikkiaan on selvää, että kellari K94:9 ei ainakaan viimeisessä käyttövaiheessaan ole ollut varasto, kuten useimmat alueen kellarit on tulkittu. Kellaria on käytetty keittiönä, mutta siellä on voinut sijaita muitakin toimintoja.

10. Esinelöytöjen kuvaus

Vuonna 2014 talletettiin selvästi vähemmän esinelöytöjä kuin edellisinä vuosina.

Runsaslöytöisimmät kerrokset täyttömaa M001 ja tunkiomaa M005 oli suurimmaksi osaksi kaivettu ja edellisvuosina, ja kellarin alimpien kerrosten löydöt olivat selvästi ylempien kerrosten löytöjä lajittuneempia. Kellarin käyttökerroksesta (M017, M020, M021, M023) löydettiin vain 23 alanumeroa esinelöytöjä lukuun ottamatta luita, tuohta ja palanutta savea. Luut olivat edellisvuosien tapaan kaikkein runsain löytöryhmä.

Löydöt ovat keskiajan ja uuden ajan taitteen kaupunkiarkeologialle tyypillisiä. Ison osan muodostavat rakennuksesta peräisin olevat rautanaulat ja tasolasi, jota tosin löytyi vain muutama kappale. Muuten esinelöydöissä korostuivat savi- ja lasiastioiden kappaleet. Kokonaisuudessaan vuoden 2014 löytöaineisto on hyvin 1500-lukulaista. Punasavikeramiikka ja passglas-pikareiden kappaleita löytyi jonkin verran, mutta alimmista kerroksista ei löytynyt mitään 1600-lukuun viittaavaa.

Löydöt on luetteloitu Kansallismuseoon päänumerolle KM 40165 (KM 40165:1–107). Löydöt on löytöluetteloon luetteloitu yksikön ja materiaalin mukaan, niin että joka yksikön kohdalla löydöt on luetteloitu samassa järjestyksessä.

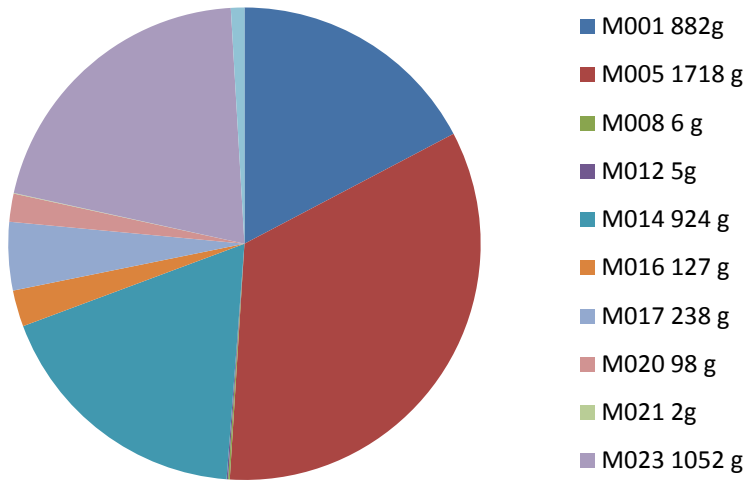
Metallilöytöjen osalta löytökuvaukset on kirjoitettu ennen konservointia, joten ne saattavat vielä muuttua. Metalliesineiden mitat on otettu suurimman halkaisijan mukaan. Naulojen kohdalla on mitattu pituus ja kannan leveys, sekä varren suurin leveys ja paksuus. Taipuneitten naulojen kohdalla on merkitty vain taipuneen esineen pituus, eikä suoran esineen pituutta ole lähdetty arvioimaan.

Konservointia vaativia löytöjä tuli hyvin vähän, mutta niiden konservointipaikka ei ole vielä raporttia kirjoittaessa selvillä.

Kaiken kaikkiaan löytöjä tuli selvästi vähemmän kuin edellisvuosien kaivauksissa (esimerkiksi vuonna 2013 löytöjä tuli 201 alanumeroa painoltaan 6 609 g, mutta vuonna 2014 vain 107 alanumeroa painoltaan 4 932 g). Edellisvuosien tutkimusten tapaan suurin osa löydöistä (34 alanumeroa, 1 718 g) tuli tunkiomaakerroksesta M005 (kaavio 1). Löytöjen määrän laskun selittää, että vuonna 2014 kaivetut käyttökerrokset on niiden käyttöaikana pidetty varsin siisteinä, eikä

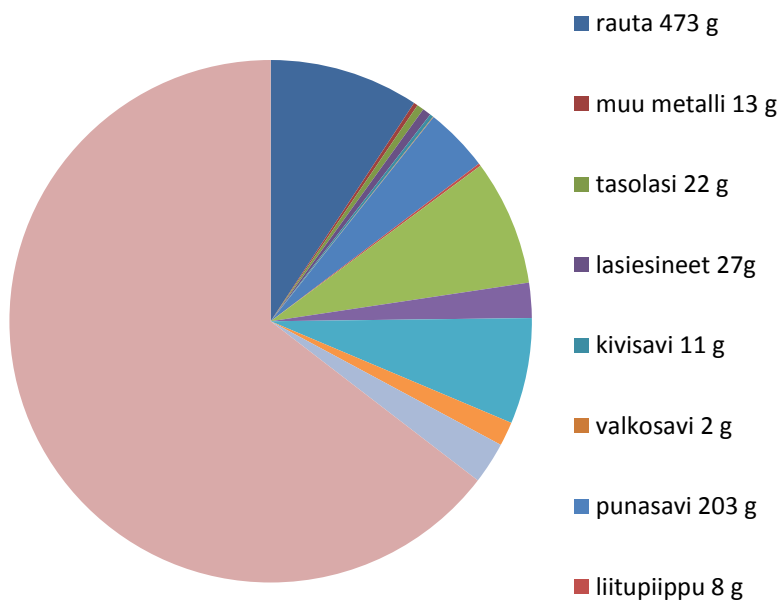
löytöjä ole päässyt kertymään.

Kaavio 1. Esinelöytöjen jakautuminen yksiköittäin painon mukaan vuonna 2014.

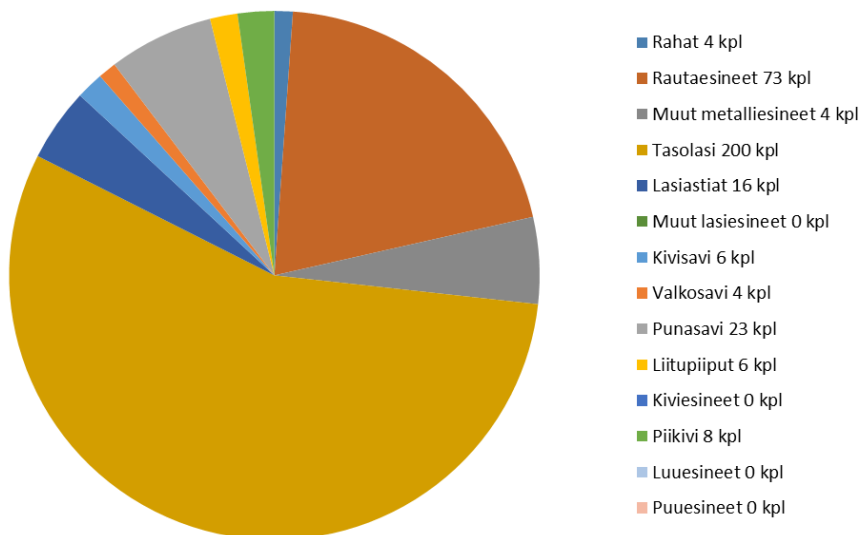
Jos löytöjen jakaumaa tarkastelee materiaaleittain, on kaksi kolmasosaa (3 301 g/4 932 g) löydöistä luita (kaavio 2). Lopussa aineistossa nousevat esiin rauta (473 g), kivi (398 g, lähinnä yksi 375 g painoinen kiviesine), eristyksessä käytetty tuohi (335 g) sekä punasavikeramiikka (203 g). Kaikki muut löytöryhmät ovat näihin nähden marginaalisia.

Kaavio 2. Esinelöytöjen jakautuminen materiaaleittain vuonna 2014.

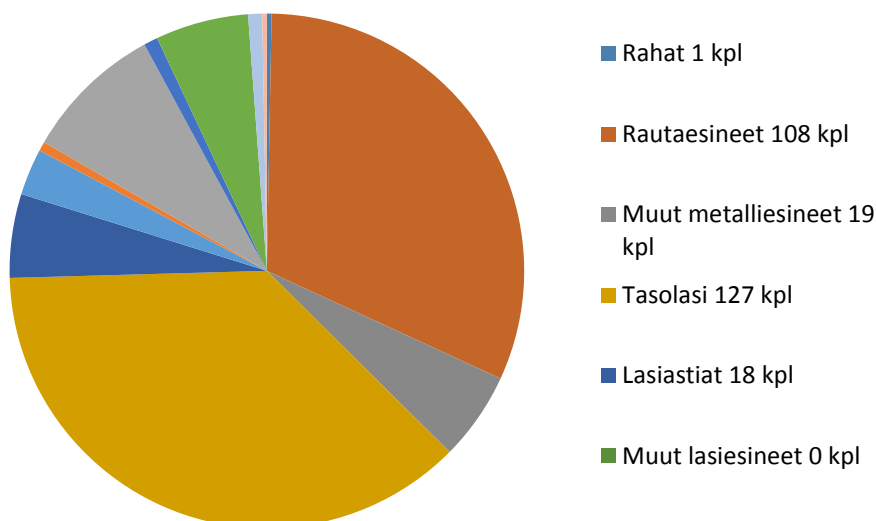

Pelkästään esinelöytöjä tarkastellessa löytöjen jakauma eri kaivausvuosina näyttää seuraavalta:

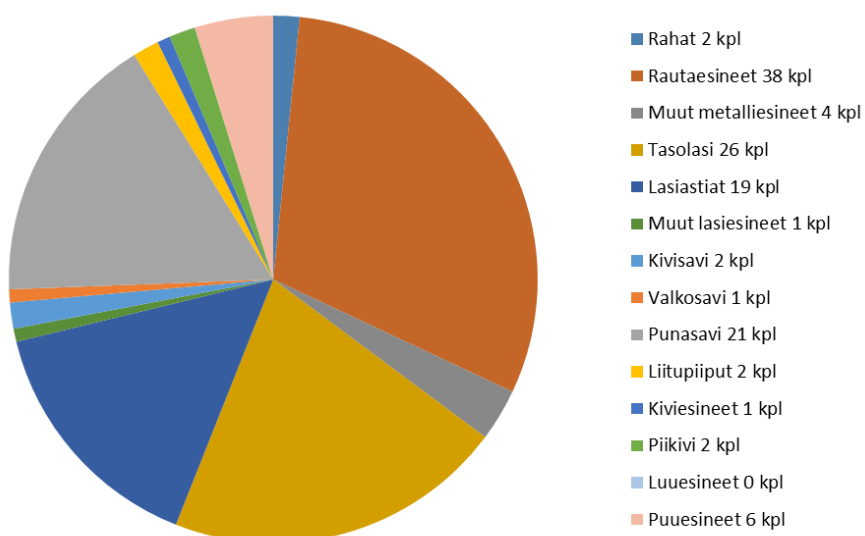
Kaavio 3. Esinelöytöjen jakauma vuonna 2012.

Kaavio 4. Esinelöytöjen jakauma vuonna 2013.

Kaavio 5. Esinelöytöjen jakauma vuonna 2014.

Kun vuoden 2014 esinelöytöjä vertaa edellisvuosien löytöihin, nousee selvänä trendinä esiin tasolasin määrällinen ja suhteellinen väheneminen löytöaineistossa. Tämä selittyy pitkälti maayksiköiden eri-ikäisyydellä. Ikkunalasin käyttö yleistyi keskiajan loppua kohden, ja on luontevaa, että 1600-luvulla kerrostuneessa aineksessa sitä on enemmän kuin 1500-luvulla kerrostuneena. Osittain tasolasin vähyys selittyy myös kerrosten täysin erilaisella synnyllä. Vuonna 2014 kaivetussa kellarin käyttökerroksessa tasolasia ei ollut lainkaan. Kellarin valoaukoissa on toki saatettu käyttää ikkunalasia, mutta tämä ei näy löytöaineistossa.

Rautaesineiden suhteellinen määrä pysyy vuoden 2014 löydöissä lähes samana edellisvuoteen nähden. Näissäkin on kuitenkin hajontaa yksiköiden kesken. Suurin osa rautaesineistä on rautanauloja, jotka ovat peräisin täyttömaasta M001 ja tunkiokerroksesta M005. Kellarin käyttökerroksesta rautanauloja on vain neljä kappaletta.

Vuoden 2014 esinelöydöissä korostuu etenkin astioiden (lasi ja punasavi) merkitys. Lasiastioiden sirpaleita talletettiin 19 kappaletta, ja punasaviastioiden palasia löytyi 21 kappaletta. Kivisaviastioiden palasia löytyi vain kaksi ja valkosaviastioiden palasia vain yksi kappale. Kellarin alimman kerroksen kohtuullisen hyvän säilyneisyyden ansiosta puuesineitä löytyi enemmän kuin edellisvuosina. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että orgaaniset löydöt ovat luita, tuohta ja yksittäisiä puuesineitä lukuun ottamatta pitkälti maatuneet kellarin alimmissakin kerroksissa. Nahkaa ei esimerkiksi löytynyt yhtään.

10.1. Metalliesineet

Vuoden 2014 kaivauksissa löytyi kaksi rahaa, Juhana III:n ½ äyrin kolikko vuodelta 1592 (:1; kuva 17) ja saman kuninkaan aurtua vuodelta 1590 (:19; kuva 18). Kellarin täyttömaasta M001 on jo ennestään kaksi Juhana III:n rahaa (2 äyriä ja fyrk), joten uusien rahalöytöjen ajoitus ei sinänsä ollut yllättävä. Juhanan aurtua (:19) on merkittävä, jos se on peräisin tunkiokerroksesta M005, koska se ajoittaisi kerroksen synnyn 1500-luvun loppuun. On kuitenkin mahdollista, että raha on sekoittunut kerrokseen täyttökerroksesta M001. Vaihtoehto on hyvin mahdollinen, koska kolme muuta Juhanan rahaa ovat peräisin M001:stä, eikä M005:stä ole muita rahalöytöjä. Kaikkiaan kellarin rahalöydöt painottuvat 1500- ja 1600-lukujen taitteeseen.

Kuva 17. Juhana III:n ½ äyrin kolikko (:1). Ilari Aalto.

Kuva 18. Juhana III:n aurtua (:19). Ilari Aalto.

Ainoa vuonna 2014 löydetty tina-lyijysekotteinen esine on tunnistamaton fragmentti (:20; kuva 19). Esineen pinnalla on koristelua, joka lienee kasviornamentiikkaa. Sen takana kulkee ura saranaa tai kiinnitystä varten. Kyseessä voisi olla jonkinlainen kirjan hela. Muuten lyijyesineitä on vain kaksi, pieni pala ikkunapuitetta (:2) ja pieni sulanut möykky (:21), joka sekin on mahdollisesti ollut ikkunapuitetta.

Kuvat 19 ja 20. Tunnistamaton tinaesineen fragmentti :20 etupuolelta ja takapuolelta. Ilari Aalto.

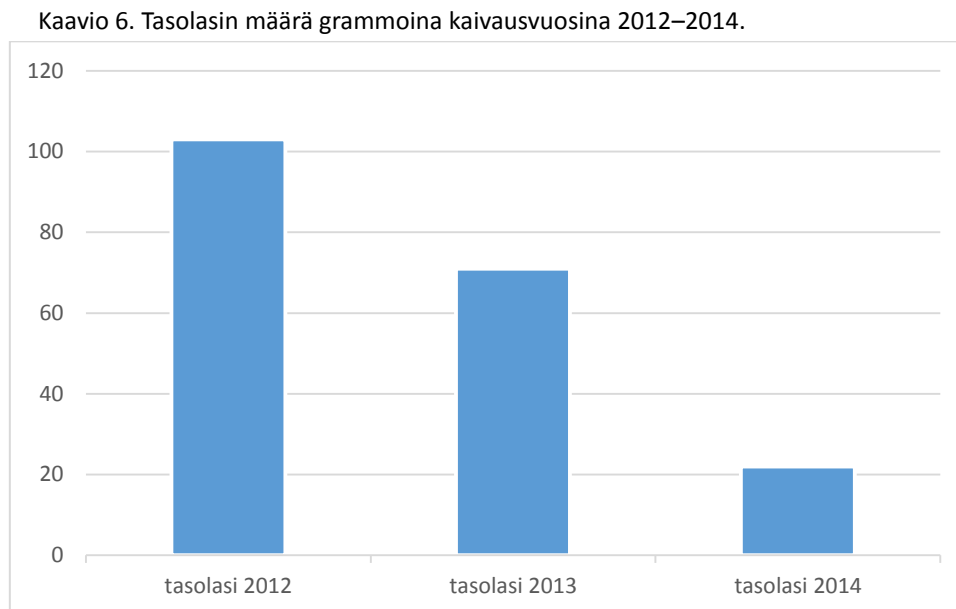
Kaikki löytyneet rautaesineet ovat erikokoisia nauloja ja niiden katkelmia (34 kpl). Muita rautaesineitä löytyi ainoastaan neljä: erittäin huonokuntoinen veitsen ruoto (:4), mahdollinen soljen kieli (:21), hevosen jääkengän katkelma (:62) ja tunnistamaton rautaesineen fragmentti (:64). Osan rautanauloista tunnistus jäi epävarmaksi: kaareva rautaesine :63 saattaa olla naulan sijaan soljesta, ohut ja kaareva rautaesineen katkelma :73 saattaa olla haka, ja päätään kohti levenevä rautaesineen katkelma :100 saattaa olla hevosen jääkengä.

Naulojen (:3, :22–24, :26, :59–61, :73–74, :80–81, :88 ja :99–100) koko vaihtelee jonkin verran, mutta vähemmän kuin edellisvuosien löydöissä. Kolme naulaa (:23 ja :98) saattavat olla hevosenkenkänauloja.

10.2. Lasiesineet

Edellisvuosien kaivausten tapaan lasiesineet muodostivat edelleen suurimman yksittäisen löytöryhmän kaivausten löydöistä, mutta eivät enää niin selkeästi kuin aiemmin (kaavio 6). Tasolasia löytyi vuonna 2014 vain 26 palaa (22 g), mikä on häviävän vähän verrattuna vuoden 2012 kaivausten 200 palaan (103 g) ja vuoden 2013 kaivausten 127 palaan (71 g).

Tasolasin sijaan lasiastioiden kappaleet nousivat suhteellisen merkittäväksi löytöryhmäksi vuonna 2014. Niitä löytyikin hieman enemmän kuin edellisvuosina (19 kappaletta). Suurin osa lasiesineistä (12 palaa) oli passglas-pikarien paloja (:7, :28, :31, :33, ja :66–67). Muista lasiastioista peräisin olevia paloja ovat karkea lasin nyppy (:8; kuva 21), pullon palat (:27), tunnistamattomien vihreiden lasiastioiden palat (:75–76 ja :101) ja kaalinkantalasin nyppy (:87).

Kuva 21. Vihreän juomalasin nyppy :8. Ilari Aalto.

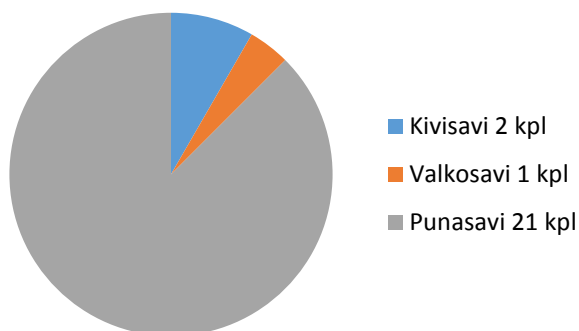

Kuva 22. Kaalinkantalasin nyppy :87. Ilari Aalto.

10.3. Saviesineet

Saviastioiden kappaleita löytyi vuonna 2014 suhteellisen paljon verrattuna muihin löytöihin, kaikkiaan 24 kappaletta. Näistä 2 oli kivisavea (:10 ja :37), 1 valkosavea (:11) ja 21 punasavea (:13, :38–48, :68, :77, :82 ja :89) (ks. kaavio 7).

Kaavio 7. Saviastioiden materiaalit vuonna 2014.

Täyttömaasta M001 löytyneet saviastiat olivat edellisvuosien tapaan hyvin pieniä fragmentteja, mutta muuten etenkin punasaviastiat olivat melko isoina kappaleina. Kahdesta kivisaven kappaleesta toinen, keskiaikainen siegburgilaisen keramiikan kappale löytyi M001 ja toinen, pinnalta täplikään ruskea pala tunkiomaasta M005. Jälkimmäisen palan lohkeamapinta on palanut, joten astia lienee hajonnut tulella.

Kuva 23. Kolme kappaletta isosta punasavivadista (:48). Ilari Aalto.

Kuva 24. Punasavikannun kylkipala :43. Ilari Aalto.

Suurin osa punasaviastioiden kappaleista löytyi tunkioma M005:stä. Näitä olivat kolmijalkapatojen kappaleet (:38–40, :42 ja :44), suurikokoinen korvallinen kannun kylkipala (:43; kuva 24), kolme yhteensopivaa suurikokoisen vadin kappaletta (:48; kuva 23) sekä tunnistamattomat palat (:41, :45–46). M014:stä löytyi yksi pala lasittamatonta punasavikeramiikkaa (:68), ja M016:sta löytyi yksi kolmijalkapadan kappale (:77). Kellarin käyttökontekstista kaakonpuoleisen holvikomeron R23:1 edustalta löytyi lisäksi suurikokoinen pala erittäin nokisesta punasavisesta paistinpannusta (:82; kuva 25 ja 26).

Vuonna 2014 löytyneistä astioista kaksi sisältä kellertäväksi lasitetun kolmijalkapadan palaa sopivat yhteen vuonna 2013 löydetyn astian KM 39515:109. kanssa.

Kuva 25: Punasavisen paistinpannun kylkipala ulkopuolelta. (:82). Ilari Aalto

Kuva 26: Paistinpannun kylkipala (:82) sisäpuolelta. Ilari Aalto.

Liitupiippuja löytyi kaksi varren katkelmaa (:12) sekoittuneesta täyttömaasta M001. Toinen pala on koristeeton, mutta toisessa on 1600-luvulle tyypillistä horisontaalia sakarakoristelua.

10.4. Kiviesineet

Yhtäkään työstettyä kiviesinettä ei löytynyt. Ainoa työkaluksi luokiteltava kiviesine on nyrkkiin sopiva jauhinkivi (:90), jonka tasainen alapinta on jauhamisesta sileä.

Piikiveä löytyi vain kaksi palaa (:14 ja :49), yksiköistä M001 ja M005.

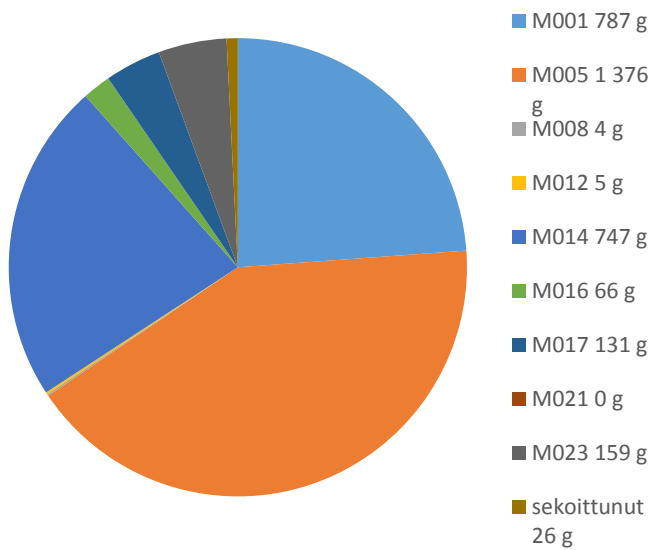
Kalkkikiveä löytyi hyvin vähän verrattuna edellisvuosiin, jolloin sitä otettiin talteen vain näytteenomaisesti. 2014 löytyi vain kolme kalkkikiven kappaletta (:15 ja :69), jotka kaikki talletettiin. Kalkkikivestä ei tänä vuonna löytynyt fossiileita.

10.5. Puuesineet

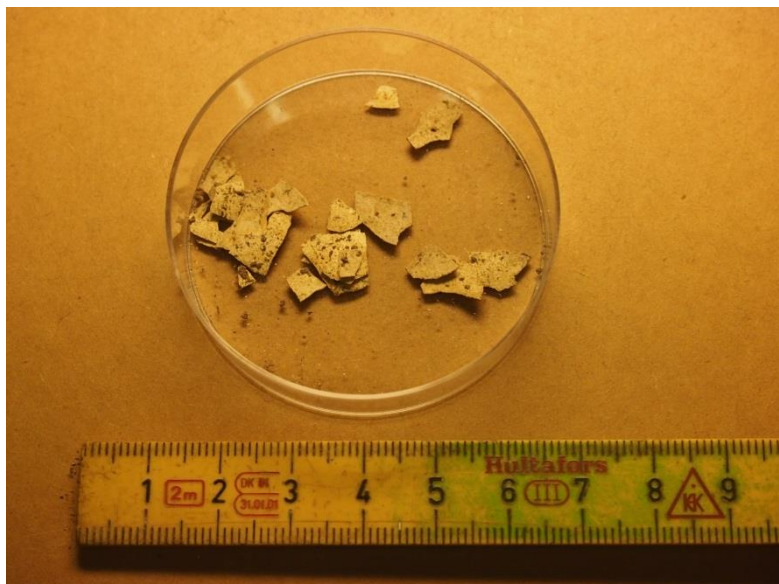
K94:9:n pohjan säilymisolosuhteet ovat ilmeisesti hieman ylempiä kerroksia paremmat, koska aivan lattian päältä sortumakerroksen M014 alta löytyi joitakin puisia esineitä. Rakenteen R018 pohjoispuolisesta kourusta löytyi suuren kimpiastian (tynnyri tai saavi) vanne (:94; kuva 16), jossa näkyy salvos vanteen toiselle päälle. Toinen suurempi puuesine on puuastian puolikas kansi (:93), joka on ollut kiinni toisessa puolikkaassa kahdella tapilla. Jääkaapissa säilyttämisestä huolimatta tasaisena löytynyt esine vääntyi hieman kuivuessaan. Lisäksi löytyi pieni tasaisen puuesineen kappale (:92), joka saattaa olla myös astian kantta. Kellarin lattiakiveyksen päältä löytyi myös vuoltu puinen tappi (:91), joka on saattanut olla osa kellarin laotalattiaa.

10.6. Luulöydöt

Kaavio 8. Luuaineiston jakautuminen yksiköittäin vuonna 2014.

Eläimen luita talletettiin vuoden 2014 kaivauksissa 3 301 g (kaavio 8), joista ainakin 5 g on ihmisluita. Luita löytyi eniten (1 376 g) tunkiokerroksesta M005, toiseksi eniten täyttökerroksesta M001 (787 g) ja kolmanneksi eniten sortumakerroksesta M014 (747 g). M014:n löytöihin on luultavasti sekoittunut löytöjä M005:stä ja kellarin käyttötasosta. Kellarin käyttöajan kerroksista M017 ja M023 löytyi myös kohtalainen määrä luuta, 290 g.

Kuva 26. Munankuoria (:83) yksiköstä M017. Ilari Aalto.

Käyttötason löydöt ovat hyvin lajittuneita: lampaan tai vuohen sorkkia ja kalanruotoja. Erityisen paljon luita löytyi kellarin lounaisseinän edustalla olevasta kourusta (R024/M017), joka oli aivan

täynnä kalanruotoja ja leikeltyjä lampaanluita. Kourusta löytyi myös jyräjien luita, jonkin nisäkkään sikiö ja kananmunan kuoria (:83; kuva 26). Vaikuttaa ilmeiseltä, että kyseessä on nimenomaan ruoanlaitosta ylijäänyt keittiöjäte. Sorkat selittyvät lihaliemen tai liiman keittämisellä.

Raportin kirjoitushetkellä K94:9:n luuaineisto odottaa vielä analysointia. Pelkästään keittiöjätteestä koostuva aineisto on kuitenkin Turun ja Suomenkin mittakaavassa harvinainen, ja sen analysointi toisi yhdessä makrofossiilitutkimusten kanssa uutta tietoa varhaismodernin ajan ruokakulttuurista. Samoin tunkiomaan M005 *in situ* hylätyt eläimenluut ovat mielenkiintoinen aineisto, jota toivottavasti tullaan tutkimaan tarkemmin.

10.6.1. Kissan luuranko

Vuonna 2013 kellarista löytyi tunkiomaakerroksesta M005 kaksi kissan raajaa ja muita luita. Tämän perusteella osattiin odottaa, että luita löytyisi enemmänkin. Vuonna 2014 kellarista löytyikin kokonainen kissan luuranko, jonka luut olivat hajonneet noin 4 neliömetrin alueelle (kissan jäänteiden levintä on esitetty kaivauskartassa 1, liite 2.3.1). Kissa löytyi kuitenkin yhtenäisinä osina: selkäranka, raajat, lantio, häntä ja pääkallo olivat kaikki anatomisesti ehjiä, eli kissa ei ollut täysin maaton joutuessaan kellariin. Kissalla oli yhä tallella kynsiluut (distaalifalangit), eikä luissa ole mitään jälkiä nylkemisestä. Kissan erittäin hyväkuntoinen pääkallo ja siinä yhä kiinni ollut atlasnikama löytyivät kauimpana muista luista, holvikomero R23:2:n edustalta heti lattian päältä. On suorainen ihme, että kallo oli säilynyt ehjänä, sillä aivan sen vieressä oli isoja seinästä irronneita kiviä. Kissan jäänteet kaivettiin äärimmäisellä tarkkuudella, että jokainen pienikin luu saatiin talteen. Vuonna 1994 löydetyn kissan yhteydessä kerrotaan olleen jäljellä karvoja, mutta vuoden 2014 yksilön kohdalla karvoja ei tarkkuudesta huolimatta tavattu. Tämä osoittaa, miten orgaanisen aineksen tuhoutuminen on kellarissa edennyt 20 vuoden aikana.

Kuva 27. Kissan pääkallo *in situ* yksiköstä M014. Ilari Aalto.

Kaikki kissan luut löytyivät sortumakerroksesta M014. Ei ole täysin selvillä, miksi kissan jäännökset

olivat levinneet niin laajalle alueelle. Kissan tafonomiaan ovat voineet vaikuttaa kellarin pohjalle pudonneet kivet, mutta leviäminen voi myös olla merkki maan siirtelystä kellarissa. Joka tapauksessa on ilmeistä, että osittain maatonut kissa on päätyneet kellariin ehjänä, eivätkä jäänteet ole siirtyneet muualta tuodun maan mukana. Koska aiemmin tavatut kissan luut ovat yksiköstä M005, jää epäselväksi, ovatko ne päätyneet kellariin samalla tavalla. On täysin mahdollista, että M005:ssä olleet jäännökset ovat sekoittuneet alapuoliseen tiilimurskaan.

Vuonna 2014 löytyi myös lisää kissan luita, jotka eivät kuulu ehjälle yksilölle. Vuonna 1994 löytynyt kissa mukaan lukien kellarista on siis ainakin neljän kissan jäännöksiä, mikä on melko poikkeuksellista Turun arkeologisessa aineistossa. Sairaille kissoille on luonteenomaista ryömiä kuolemaan koloihin (kuten hylättyyn kellariin), mutta tuntuu epätodennäköiseltä, että neljä yksilöä olisi päätyneet tällä tavoin samaan kellariin. Ilmeisesti kissat ovat kuitenkin joutuneet kellariin sen primäärikäytön päätyttyä. Vaikka kokonaisen yksilön jäännökset löytyivätkin sortumakerros M014:sta, ei ole kovin luultavaa, että kissa olisi menehtynyt kellarin sortuessa. Tätäkään vaihtoehtoa ei voi kuitenkaan tyystin sivuuttaa.

10.6.2. Ihmissormi

Kuva 28. Ihmissormi (:84) yksiköstä M017. Ilari Aalto.

Odottamattomin yksittäinen luulöytö oli kahden sorminikaman (proksimaali- ja mediaalifalangi) muodostama ihmissormi (:84; kuva 28), joka löytyi aivan kellarin lounaisseinän kourun R024 vierestä, lattiakiveyksen R010 päältä yksiköstä M017. Vaikka sormen ulointa distaalifalangia ei toistaiseksi löytynyt, ovat sormen nivelet olleet kiinni toisissaan päätyessään kontekstiinsa. Koska sormi löytyi kellarin käyttökontekstista, se ei myöskään ole voinut kulkeutua sinne täyttömaan mukana. Pyhän Olavin dominikaanikonventin hautausmaa on kuitenkin vain parinsadan metrin päässä löytöpaikasta, ja Rettiginrinteeltä kerrotaan löytyneen ihmisluita 1800-luvulla.¹⁰

¹⁰ Montin-Tallgren, Jenny-Maria 1906.

Sormen löytökohta ei vaikuta mitenkään rituaalisesti merkittävältä, joten kyseessä tuskin on rituaalikätö. Enemmän kyseessä saattaa olla leikkuuonnettomuus, mikä sopisi keittiötulkintaan. Sormen luut ovat kuitenkin ehjät, eikä niissä ole mitään leikkuujälkeä. Tietysti sormi on voinut päätyä kontekstiinsa myös mafiahenkisen toiminnan seurauksena, mutta tällaiset tulkinnat on jätettävä täysin avoimiksi. On myös otettava huomioon mahdollisuus, että ihmisjäänteitä löytyy kellarista lisää. Ihmisvainajan luut ovat voineet levitä kellariin samaan tapaan kuin kissojenkin luut. Toistaiseksi mitään muita ihmisjäännöksiä ei kuitenkaan ole tunnistettu.

10.7. Rakennusfragmentit

Suuren kivitalon kellarista otettiin talteen useita tiiliä, joissa on eläinten ja ihmisten jättämiä jälkiä. Myös kaksi löytynyttä fragmentaarista lattiatililtä otettiin talteen. Tiilet sijoitetaan Aboa Vetus & Ars Novan tiilikokoelmaan, mutta niille ei anneta KM-tunnusta. Samoin talteen otettiin kaksi rautaista muuriankkuria, joita ei annettu KM-tunnusta.

Kuva 29. Tiilentekijän avainmerkki irtotiilen päässä. Ilari Aalto.

Mielenkiintoisin tiililöytö oli muuritiili, jonka päässä on tiilentekijän merkinä avain (kuva 29). Eriyisen huomionarvoinen löytö on sen takia, että sama avainmerkki esiintyy Turun tuomiokirkon Kaikkien Pyhien kappelissa sekä Liedon, Raision ja Ruskon kirkoissa. Sama tiilimestari on ilmeisesti toiminut alueella 1400- ja 1500-luvun taitteessa. Markus Hiekkasen ajoitusten perusteella näiden kirkkojen muuraukset ajoittuvat 1470-luvulta 1530-luvulle¹¹, mikä antaisi ajoituksen myös K94:9:stä löytyneelle tiilelle. Ikävä kyllä tiili löytyi M005:n seasta eikä kiinni rakenteesta, mutta se on mahdollisesti peräisin kellarin katosta. On siis luultavaa, että suuressa kivitalossa on muurattu jotakin 1400-luvun lopussa tai 1500-luvun alussa, ellei tiili ole kierrätetty jostakin muualta. Tiilistä

---

¹¹ Hiekkänen, Markus 2007:

löytyi myös kaksi kevyempää piirrosta, joita ei voi pitää tiilentekijän merkinä. Kumpikin on tiilen kyljessä. Toinen muistuttaa tukkimiehen kirjanpitoa, ja toinen on isokokoinen keskeltä lähtevistä säteistä muodostuva tähti (*).

Kaivauksella löytyi myös useita tiliä, joissa on eläinten jättämiä jälkiä. Muutamassa tiilessä oli myös ihmisten jalanjälkiä. Yhdessä jalanjäljessä (kuva 30) näkyy poikkeuksellisesti kengänpohjan painauma saumoineen, kun muiden jälkien jättäjät ovat olleet avojaloin.

Kuva 30. Kengänpohjan jälki tiilen kyljessä. Ilari Aalto.

11. Kaivauskohteen asettamat haasteet

Kaivausalueen sijainnista avoinna olevan museorakennuksen keskellä seurasi paljon hankaluuksia kaivauksen käytännön toteuttamisen kannalta. Esimerkiksi ainoa sopiva ympäristö seulontapaikalle oli museon toisella puolella, mikä tarkoitti, että seulottavat maat piti kuljettaa lähemmäs sadan metrin matkan kaivausalueelta museon läpi hätäuloskäynnin kautta ulos, ja sieltä museon kahvilan kautta sisäpihalle. Koko toimitukseen kului viikoittain suhteettoman paljon aikaa, ja etenkin museon ollessa täynnä asiakkaita oli maan kuljettaminen vaikeaa. Samoin kellarin täyttömaassa olleiden suurikokoisten kivien siirtäminen oli erityisen ongelmallista.

Kaivauksen sijoittuminen sisätilaan aiheutti myös jatkuvan ongelman valaistuksen kanssa.

Paikoitellen varjot olivat niin vahvoja, että maayksiköitten eroja oli vaikea havaita. Kaivauslamppuja sai myös jatkuvasti olla siirtämässä optimaalisen valaistuksen takaamiseksi. Lamppujen käyttö ja vaikeat valo-olosuhteet hankaloittivat myös kaivauksen valokuvadokumentaatiota. Edellisvuoden kaivausten jälkeen valaistuksen kanssa oli kuitenkin jo opittu pelaamaan paremmin.

Kellari K94:9 itsessään oli myös kolmiulotteisuutensa takia haastava kaivausympäristö. Kaivauksen toteutusta häiritsi se, että kellariin oli aiemmissa tutkimuksissa tehty syviä kuoppia, eikä kaivamista voinut näin ollen aloittaa yksinkertaisesti etenemällä ylhäältä alas, vaan paikoitellen täytyi vuorotella profiili- ja yksikkökaivauksen välillä. Oman ongelmansa muodostivat kellarin seinät ja etenkin holvit, jotka olivat vuosien varrella haurastuneet ja joita täytyi kaivauksen edetessä tukea. Eteneminen oli kuitenkin edellisvuotta helpompaa, koska kellari oli kaivettu valmiiksi tasoon ja rakennuskonservaattori oli tukenut ongelmallisia rakenteita. Ehdottomana edellytyksenä kaivausturvallisuudelle oli kellarin kaakkoisseinää vasten pystytetty puinen tukikehikko.

12. Yleisötyö

Koska tutkimuskohde sijaitsee keskellä toimivaa Aboa Vetus & Ars Nova -museota, oli yleisötyölle aivan erityinen vaatimus. Kaivauksen tavoitteisiin kuuluikin tutkimustiedon helppo saavutettavuus. Tämä tarkoitti, että iso osa kaivausajasta käytettiin yleisön kanssa keskusteluun sekä metodien ja kaivauskohteen esittelyyn. Museokävijät pääsivät näin suoraan seuraamaan arkeologisen tiedon ja tulkinnan muodostumista. Parhaimmat yleisökohtaamiset syntyivät, kun jotakin löytyi juuri museovieraiden katsellessa. Näin yleisö sai osansa löytämisen riemusta.

Yleisötyötä tehtiin kaivausten aikana useilla eri tavoilla. Sen lisäksi että museovierailia oli mahdollisuus keskustella kaivajien kanssa, esiteltiin kaivauksia säännöllisesti kaikilla museon yleisöopastuksilla. Kaivauksen löytöjä puolestaan esiteltiin kesällä kerran kuussa vaihtuneella *arkeologin löydöllä*, jossa aina yksi esine kerrallaan nostettiin esiin museon aulaan vitriiniin. Erilaisia löytöjä oli esillä kolme kappaletta, ja ne olivat avainmerkitty tiili, kissan luuranko ja tiilessä ollut jalanjälki. Löydöistä kerrottiin taustatietoa ja niiden merkitystä arkeologisen tulkinnan kannalta. Yhteensä vaihtuvia arkeologin löytöjä oli kuusi kappaletta. Museo tiedotti arkeologin löydöistä internet- ja Facebook-sivuillaan. Aboa Vetus & Ars Nova julkaisi kaivauksista myös kolme lehdistötiedotetta.

Tärkeä osa yleisötyötä oli Aboa Vetus & Ars Novan kesäkoulun yleisökaivausmahdollisuus. Heinäkuuta lukuun ottamatta joka keskiviikko kesäkauden ajan museon kesäkoulun oppilailia oli arkeologinen teemapäivä, jonka aikana he pääsivät itse kaivamaan ja seulomaan. Tätä edelsi aina tiistaisin kesäkuun alussa Kim Krappalan ja muuten Ilari Aallon pitämä johdanto arkeologiseen tutkimukseen, kaivaustekniikoihin ja Aboa Vetuksen kellareiden tutkimushistoriaan. Monet kesäkoululaiset pitivät kaivamista kesäkoulun parhaana osiona, ja jopa tärkeimpänä syynä toimintaan osallistumiseen. Vain muutama kesäkouluoppilas suhtautui kaivamiseen välinpitämättömästi. Yhteensä kesäkoululaisia osallistui kaivauksille 155.

Yleisötyöstä vastasivat Ilari Aalto ja Kim Krappala. Tämä vei huomattavasti aikaa itse kaivaukselta, mutta kaikki yleisöltä saatu palaute oli erittäin positiivista. Monelle museokävijälle oli todella avartavaa nähdä arkeologeja käytännön työssä, ja asiakkaat tulivat mielellään keskustelemaan.

Aalto uutisoi aktiivisesti kaivauksen ja jälkitöiden etenemistä myös blogissaan www.mullaltalta.blogspot.fi.

12.1. Kaivauksen saama mediahuomio

Aboa Vetuksen suuren kivitalon kaivaukset olivat hyvin esillä paikallisessa ja valtakunnallisessa mediassa kesällä 2014. Kaivaus oli säännöllisesti esillä etenkin paikallismediassa. Erityistä huomiota saivat tiilentekijän avainmerkki ja kissan luuranko, joista museo julkaisi omat lehdistötiedotteensa. Kissa noteerattiin muun muassa Ilta-Lehdessä. Syksyllä Ylen Keskiajan luonto - keskusteluohjelmassa 5.11.2014 nostettiin myös esiin kaivauksen löytöjä ja etenkin kissan luuranko.

Tiedon välittämisessä yleisölle onnistuttiin hyvin, ja museokävijät pitivät mahdollisuutta nähdä löytöjä tuoreeltaan elämyksellisenä ja arvokkaana kokemuksena. Museovieraiden kommentteista ja kiitoksista paistoi, että kaivauskohde ja koko Aboa Vetuksen raunioalue välittyi näille yhteisen keskustelun kautta tavanomaista opaskierrosta paremmin. Monelle oli myös elämyksellistä nähdä omin silmin, kuinka kaivauksilla tehtiin uusia löytöjä. Kaivauksella syntyi monia syväluotaavia keskusteluja etenkin Turun kaupungin arkeologiasta ja arkeologisista tulkinnoista. Museovieraista monet olivat keskimääräistä perehtyneempiä arkeologiaan, mutta kokivat silti saavansa uutta tietoa päästessään välittömästi keskustelemaan arkeologin kanssa. Kaiken kaikkiaan merkittävin tekijä yleisötyön onnistumisen kannalta tuntui olevan oman innostuksen ylläpitäminen ja avoin suhtautuminen kaikkiin vieraisiin.

13. Yhteenveto

Vuoden 2014 tutkimus saavutti useita sille asetettuja tavoitteita. Kellarin lattia- ja käyttötaso saavutettiin, ja käyttöaikaisten rakenteiden ja löytöjen perusteella on mahdollista tehdä tulkintoja kellarin käytöstä. Havainnot osoittavat lähes kiistattomasti, että kellarissa on sen käytön lopulla ollut ruoanvalmistukseen ja säilyttämiseen liittyviä toimintoja. Lajittunut keittiöjäte, mahdollinen uuninpohja sekä ruoanvalmistus- ja tarjoiluastioiden kappaleet puhuvat sen puolesta, että kellari on poikkeuksellisesti ollut lämmitetty, ja että siinä on toiminut keittiö.

Toistaiseksi jää vielä avoimeksi, onko kellari ollut keittiökäytössä jo 1400-luvun alussa, vai onko keittiötoiminta alkanut vasta 1500-luvulla. Avoimeksi jää sekin, oliko keittiö vain yksityiskäytössä, vai viittaisiko se muihin talon aktiviteetteihin. Olisiko suuri kivitalo voinut olla esimerkiksi majatalo, sauna tai kiltatalo, joka on tarvinnut suurta keittiötä kellariinsa? Jos kellari ei alun perin ollut tarkoitettu keittiöksi, herää kysymys kellarin lounaisseinän suurten holvikomeroiden R23 tarkoituksesta. Ne ovat mitä ilmeisimmin osa kellarin alkuperäistä rakennetta. Jos mukulakivillä täytetyt komerot ovat olleet kiukaita, on mahdollista, että kellarissa olisi toiminut sauna. Toisaalta ne voisivat olla myös leivin- tai hypokaustiuneja. Tämä selvittämiseksi on jatkossa tutkittava, onko komeroissa tulisijat, vai ovatko komerot vain arkkitehtonisia rakenteita.

Uudet, Veli-Pekka Toropaisen löytämät maininnat suuresta kivitalosta Turun raastuvanoikeuden pöytäkirjoissa antavat arvokasta tietoa rakennuksen tilasta ja sen purkamisesta. Löytöaineistosta tulevaisuudessa tehtäviä luonnontieteellisiä ajoituksia on mielenkiintoista verrata asiakirjoissa annettuun purkuvuoteen 1653.

Kaikki havainnot yhdistämällä kellarin täyttö- ja purkuhistoriasta on annettavissa seuraavanlainen kuva: Kellarin alkuperäinen käyttö on päättynyt mahdollisesti 1500-luvun puolivälissä kovaan tulipaloon, joka on aiheuttanut sortumakerroksen M014 ja vahingoittanut kellarin seiniä. Mahdollisesti myös rakennuksen alkuperäinen lounaisseinä on sortunut tulipalon seurauksena synnyttäen yksikön M016. Tämän jälkeen kellarialuea käytettiin pitkään tunkiona, mikä synnytti tunkiokerroksen M005. Tunkiokäyttö päättyi noin vuoden 1600 tienoilla uuteen tulipaloon, joka synnytti sortumakerrokset M006 ja M012. Joko sama palo tai tätä seurannut palo synnytti myös ohuen palokerroksen M008. Tämän palon jälkeen alue koki suuria muutostöitä. Rakennuksen takapihaa ja Luostarin jokikatua korotettiin huomattavasti, ja kellarin ikkunat muurattiin umpeen. Samalla rakennuksen takapihalta tehtiin Luostarin jokikadulle johtava kuja R19, joka rakennettiin kulkemaan holvikomeroiden R23 päältä. Mahdollisesti samaan aikaan laajennettiin myös suuren kivitalon porttirakennusta K94:8, josta tehtiin ovi korotetulle pihamaalle. Rakennuksen purkamisesta kertoo purkukerros M003 sekä täyttömaa M001, jolla purettiin rakennus on tasattu. M001:n ajoittavat löydöt (1615 raha ja liitupiipun kappaleet) yhtenevät asiakirjatiedon kanssa, että purkaminen olisi tapahtunut vuonna 1653.

Kellarin käyttökerros kaivettiin esiin vain osittain vuonna 2014. Uudet löydöt tuovat luultavasti lisävalaistusta kellarissa sen käyttöaikana tapahtuneisiin toimintoihin. Kuten kaivauksen lopulla löytynyt ihmismormi osoittaa, ovat kaikenlaiset löydöt mahdollisia. Kellari K94:9 ei varmasti ole

paljastanut vielä kaikkia salaisuuksiaan, ja kaivauksia onkin tarkoitus jatkaa kesällä 2015.

Turussa 30.4.2015

Hannele Lehtonen

Lähteet

Painamattomat lähteet

Sartes, Minna & Lehtonen, Hannele 2008: TURKU II/2/3. Rettigin tontti / nykyinen Aboa Vetus -museon alue. Kaupunkiarkeologinen kaivaus 24.1.1994-3.4.1995. Kaivauskertomus. Museoviraston arkisto.

Seppänen, Liisa 2012: *Rakentaminen ja kaupunkikuvan muutokset keskiajan Turussa. Erityistarkastelussa Åbo Akademin päärakennuksen tontin arkeologinen aineisto.* Väitöskirja, Turun yliopisto.

Uotila, Kari & Lempiäinen, Mia 2007: TURKU, ABOA VETUS –MUSEO. Kellareiden 94:12 ja 93:5 kaupunkiarkeologinen koekaivaus sekä kellarin 94:9 dokumentointia 25.5.—20.10.2006. Kaivauskertomus. Museoviraston arkisto.

Uotila, Kari 2010: Turku, kaupunginosa II, kortteli 1, tontti 3, Aboa Vetus –museo. Kaupunkiarkeologinen kaivaus 2009. Kaivauskertomus. Museoviraston arkisto.

Julkaisut

Hiekkanen, Markus 2007: *Suomen keskiajan kivikirkot.* Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Lindberg, Carolus 1919: *Om teglets användning i finska medeltida gråstenskyrkor.* Helsingfors.

Montin-Tallgren, J. M. 1906. *Hvar låg Åbo dominikanerkloster?* Finskt Museum 1/1906.

Savolainen, Panu 2012a: Rettigin tontin rauniot historiallisissa lähteissä vuoteen 1827. *SKAS* 1/2011. Suomen keskiajan arkeologian seura, Turku. 19-46.

Savolainen, Panu 2012b: Näkymättömät kaupungit. Mitä historialliset lähteet kertovat kaupunkiympäristöstä? teoksessa Holkeri, Eeva & Lehto-Vahtera, Johanna (toim.): *Aboa Vetus & Ars Nova: Historian ja nykytaiteen museo.* Matti Koivurinnan säätiö. Turku. 73–107.

Uotila, Kari 2003: Kivitaloja keskiajan Turussa. Seppänen, Liisa (toim.). *Kaupunkia pintaa syvemältä.* *Arkeologisia näkökulmia Turun historiaan. Archaeologia Medi Aevi Finlandiae* IX. Suomen keskiajan arkeologian seura, Turku. 121–134.

Liiteluettelo

Liite 1.1 Turku Rettigin tontti. Luettelo mustavalkonegatiiveista (AKF146639:1–8).

Liite 1.2 Turku Rettigin tontti. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (AKDG3878:1–117).

Liite 2.1 Turku Rettigin tontti. K94:9 luettelo stratigrafisista kerroksista.

Liite 2.2 Turku Rettigin tontti. K94:9 stratigrafinen matriisi.

Liite 2.3 Turku Rettigin tontti. K94:9 kaivauskartat.

2.3.1 Kartta 1. Yleiskartta K94:9, maanäytteet ja löydöt.

2.3.2 Kartta 2. R011:n alainen profiili ja portaikon lounaispieli luoteeseen.

2.3.3 Kartta 3. R26:1:n alainen profiili luoteeseen.

2.3.4 Kartta 4. Lattiakiveys R010 ja rakenne R018 (osittain).

2.3.5 Kartta 5. K94:9 taso 1.

2.3.6 Kartta 6. K94:9 taso 2.

2.3.7 Kartta 7. K94:9 taso 3.

2.3.7 Kartta 8. K94:9 taso 4.

Liite 3. Turku Rettigin tontti. Turku Aboa Vetus, kellari K94:9 2013–2014. Kaupunkiarkeologisten kaivausten arkeobotaninen tutkimus. Mia Lempiäinen-Avci.

Liite 4. Turku Rettigin tontti. Lehtileikkeet.

Liite 5. Turku Rettigin tontti. 3D-pdf holvista R26:1.

Liite 6. Turku Rettigin tontti. 3D-pdf kissan kallostä *in situ* lattiakiveyksen R010 päällä.

Liite 7. Turku Rettigin tontti. Luettelo esine- ja luulöydöistä KM 40165:1–107.

Päänro	Alanro	Aihe	Pvm	Kuvaaja	Luetteloija
AKF146639	1	K94:9 kaakkoon, lattia R010 osittain paljastettu. Työkuva.	21.7.2014	IA	IA
AKF146639	2	R018 ja tuohikerrosta M023 pohjoiseen.	21.7.2014	IA	IA
AKF146639	3	Holvikomerot R23:1 ja R23:2 sekä niiden juuressa oleva kouru luoteeseen.	19.8.2014	IA	IA
AKF146639	4	Holvi R23:2 ja puretun R26:1:n alainen profiili lounaaseen.	19.8.2014	IA	IA
AKF146639	5	Luostarin jokikadun ikkuna-aukko luoteeseen.	9.10.2014	IA	IA
AKF146639	6	Holvi R23:2 ja puretun R26:1:n alainen profiili länteen.	9.10.2014	IA	IA
AKF146639	7	R018 ja sen pohjoispuolinen kouru puhdistettuna pohjoiseen.	9.10.2014	IA	IA
AKF146639	8	Kellarin K94:9 kaakkoisseinän tukirakenne kaakkoon.	9.10.2014	IA	IA

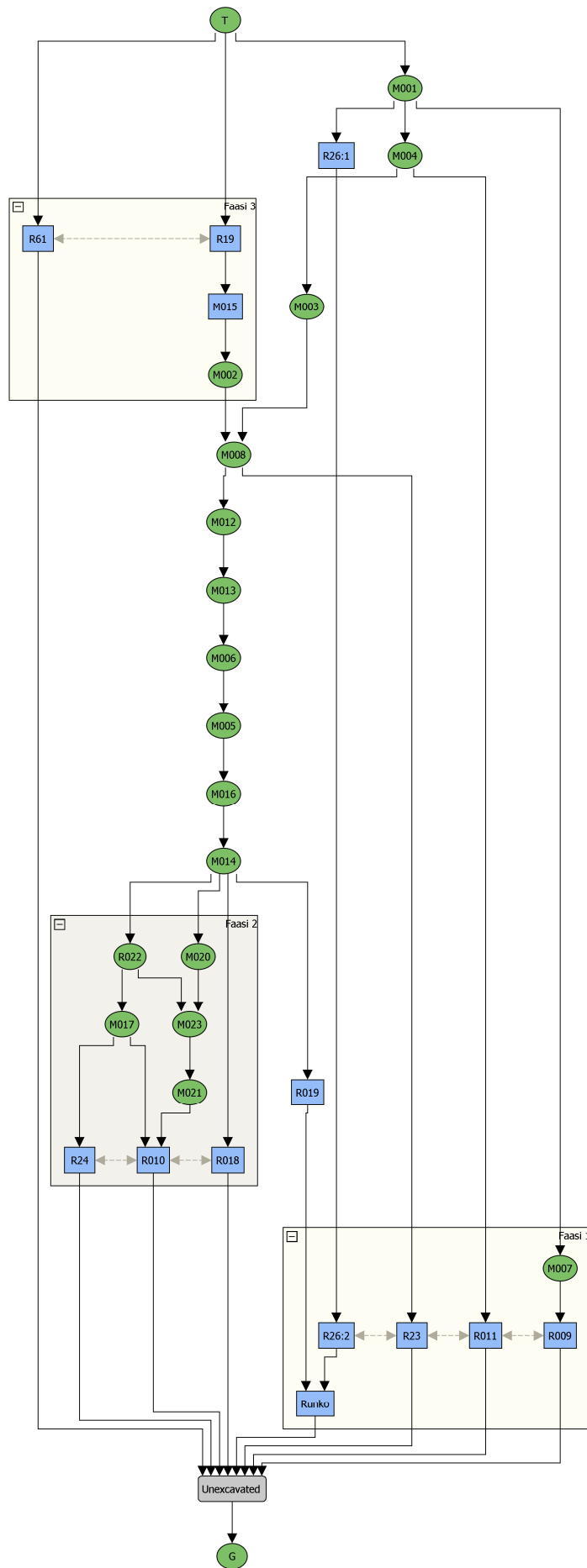

Päänro	Alanro	Aihe	Pvm	Kuvaaja	Luetteloiija	Luettelointi pvm
AKDG3878	1	R26:1:n lakea koilliseen.	23.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	2	R23:2:n yläpuolinen stratigrafia lounaaseen.	23.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	3	R26:1:n alainen stratigrafia luoteeseen.	24.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	4	Naudan olkaluu R23:2:n edessä M005:ssä kaakkoon.	24.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	5	Yleiskuva K94:9:stä lounaaseen. Maan kostuttamista.	24.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	6	Holvin R26 pinnan mittaamista länteen. Työkuva.	27.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	7	Holvi R26:1 länteen. Yksi kivikerta purettu.	27.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	8	Holvi R26:1 luoteeseen. Yksi kivikerta purettu.	27.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	9	Holvi R26:1 luoteeseen. Yksi kivikerta purettu.	27.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	10	Holvi R26:1 luoteeseen. Kaksi kivikertaa purettu.	27.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	11	Holvi R26:1 lounaaseen. Kaksi kivikertaa purettu. R23:2:n päällä tumma M008.	27.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	12	R26:1 ylhäältä lounaaseen. Kolme kivikertaa purettu. Oikeanpuoleisissa tiilessä tassunjäki.	27.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	13	R26:1 länteen. Kolme kivikertaa purettu.	27.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	14	R26:1 luoteeseen. Kolme kivikertaa purettu.	27.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	15	R26:1 luoteeseen. Neljä kivikertaa purettu.	27.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	16	R26:1 lounaaseen. Neljä kivikertaa purettu.	27.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	17	R26:1 ylhäältä lounaaseen. Neljä kivikertaa purettu.	27.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	18	K94:9:n kaakkoisseinän tukirakenteen koekuoppien kaivamista lounaaseen. Työkuva.	27.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	19	Koekuoppa 1 kaakkoon. Kuopassa näkyy lattiakiveys R010.	27.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	20	Koekuopan 1 profiilia lounaaseen. M014.	29.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	21	Koekuopan 1 profiilia kaakkoon. M014.	29.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	22	Koekuoppaan 1 asetettu tukirakenteen jalusta etelään.	29.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	23	Koekuoppa 2 etelään.	31.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	24	Koekuoppa 2 etelään. Pohjalla näkyy puista lattiaa R022.	31.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	25	Koekuoppa 2 kaakkoon.	31.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	26	Kellari K94:9 kaakkoon. Työkuva kaakkoisseinän tukirakenteesta.	31.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	27	R26:1:n muuriankkuri lounaaseen <i>in situ</i> .	31.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	28	R26:1:n muuriankkuri etelään <i>in situ</i> .	31.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	29	R26:1:n muuriankkuri länteen <i>in situ</i> .	31.5.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	30	R26:1 länteen. Viisi kivikertaa poistettu.	3.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	31	R26:1 luoteeseen. Viisi kivikertaa poistettu.	3.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	32	Kesäkoululaisten kaivamaa M006/M016:sta etelään.	6.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	33	Holvit R23:1-2, M016 ja oikealla M005 pohjaa lounaaseen.	6.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	34	M008:n pinta lounaaseen osittain esillä.	6.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	35	Holvikomeroiden R23 yhtymäkohta lounaaseen.	12.6.2014	KK	IA	20.4.2015
AKDG3878	36	Kellaria K94:9 lounaaseen. Etualalla M014.	12.6.2014	KK	IA	20.4.2015
AKDG3878	37	Kellarin kaakkoisseinän tukirakenne etelään.	13.6.2014	KK	IA	20.4.2015
AKDG3878	38	Kellarin K94:9 luoteisseinän ikkuna-aukko luoteeseen. Ikkuna-aukon edustan kaksi rappua on kaivettu esiin.	18.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	39	Luoteisseinän ikkuna-aukon raput ylhäältä luoteeseen.	18.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	40	Yleiskuva K94:9:stä lounaaseen. M016:n seassa olevia suuria kiviä.	18.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	41	Lähikuva M016:sta, siinä olevista kivistä ja palaneista tiilistä lounaaseen.	19.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	42	Kellariin johtavat rappuset. Tiilten ja kivien välikaista säilytystä pohjoiseen. Maakerros M014.	19.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	43	R26:1:n alainen M008 luoteeseen.	24.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	44	M016:n kiviä lounaaseen.	25.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	45	Holvin R26:1 alaista stratigrafiaa luoteeseen. Alhaalla tumma M005.	25.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	46	Tiilistä M014:aa ja M005:n pohjaa kaakkoon.	25.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	47	Maatunutta ainesta M014:sta lounaaseen.	25.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	48	Kesäkoululaisia kaivamassa M014:sta koilliseen. Työkuva.	25.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	49	Kesäkoululaisten kaivamaa M014:sta lounaaseen.	26.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	50	Hiiltyntä puuta M014:sta <i>in situ</i> luoteeseen.	26.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	51	Kissan eturaajan luita <i>in situ</i> M014:sta pohjoiseen.	27.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	52	Kissan takaraajan metatarsaaleja <i>in situ</i> M014:sta luoteeseen.	27.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	53	Kissan takaraajan luita <i>in situ</i> M014:sta luoteeseen.	27.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	54	Elina Helkala kaivamassa kissan takaraajaa pohjoiseen. Työkuva.	27.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	55	Kissan takaraajan pitkiä luita <i>in situ</i> M014:sta pohjoiseen.	27.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	56	Tiiliä M014:sta <i>in situ</i> luoteeseen.	27.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	57	Tiilet poistettu M014:sta luoteeseen.	27.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	58	Kissan takaraajan luita <i>in situ</i> M014:sta poistettujen tiilten alla luoteeseen.	27.6.2014	IA	IA	20.4.2015

AKDG3878	59	Kissan takaraaja <i>in situ</i> M014. Lasta osoittaa luita. Luoteeseen.	27.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	60	Kissan femur <i>in situ</i> M014:sta pohjoiseen.	28.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	61	Kissan femur <i>in situ</i> M014:sta pohjoiseen.	28.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	62	Kissan eturaajan luita <i>in situ</i> M014:sta pohjoiseen.	28.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	63	Kalanruotoja <i>in situ</i> M014:sta pohjoiseen.	28.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	64	M014:n kaivamista pohjoiseen. Työkuva.	28.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	65	Tiilimurskasta M014 esiin kaivettu kivi ja tiili portaikon lounaispieltä vasten koilliseen.	29.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	66	Portaikon lounaispieltä vasten olevat pystyhirret pohjoiseen. Etu- oikealla näkyy kimpiastian vanne KM 40165:94 <i>in situ</i> .	29.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	67	Portaikon lounaispieltä vasten olevat pystyhirret pohjoiseen. Kimpiastian vanne KM 40165:94 paljastettu kokonaan.	29.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	68	Kellaria K94:9 pohjoiseen. M014:n alta paljastettu R018:n pohjoisreuna näkyy kuvan keskellä.	29.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	69	Lampaan/vuohen jalkaluita R009:n alaisessa profiilissa M014:sta <i>in situ</i> kaakkoon.	29.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	70	Kissan fibula <i>in situ</i> M014:sta pohjoiseen.	29.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	71	Rakenteen R018 kulmaa, lattiakiveystä R010 ja tuohta M023 lounaaseen.	29.6.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	72	Selkänikama <i>in situ</i> R010:n ja tuohen M023 päällä lounaaseen.	2.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	73	Selkänikama <i>in situ</i> R010:n ja tuohen M023 päällä lounaaseen.	2.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	74	R018 lounaaseen.	3.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	75	Kellaria K94:9 lounaaseen. Etualalla R018.	3.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	76	R018 ja lattia R010 osittain paljastettuina kaakkoon.	3.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	77	R26:1:n alaisen M012 pinta länteen.	5.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	78	R26:1:n alaisen M012 pinta luoteeseen.	5.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	79	R26:1:n alaisen M012 pinta luoteeseen.	5.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	80	R26:1:n alaisen M006 pinta luoteeseen.	8.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	81	R26:1:n alaisen M006 pinta länteen.	8.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	82	R26:1:n alaisen M006 pinta lounaaseen.	8.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	83	Holvinkanta R26:1 länteen. Kuusi kivikertaa poistettu.	9.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	84	Holvinkanta R26:1 haljennut liitos lounaaseen.	9.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	85	Puuastian kannen puolikas KM 40165:93 <i>in situ</i> lattian R010 päällä lounaaseen.	11.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	86	Kissan selkänikamia <i>in situ</i> R011:n alaisesta profiilissa M014 luoteeseen.		IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	87	Kissan selkänikamia <i>in situ</i> R011:n alaisesta profiilissa M014 luoteeseen.	12.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	88	Hiekkamaata M016 lounaaseen.	16.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	89	Holvikomerot R23 ja hiekkamaa M016 lounaaseen.	16.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	90	Kellari K94:9 länteen. Työkuva.	16.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	91	Kellari K94:9 länsi-luoteeseen. Työkuva.	16.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	92	Kellari K94:9 luoteeseen. Työkuva.	16.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	93	Kellari K94:9 pohjoisluoteeseen. Työkuva.	16.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	94	Punasavikannun kylkipala KM 40165:43 <i>in situ</i> linssi M005:ttä M016:sta lounaaseen.	18.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	95	Hiiltyneitä puita <i>in situ</i> holvin R23:1 alla lounaaseen.	18.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	96	R26:1 ja R011 alaisia profiileja sekä kellarin luoteisseinän ikkuna- aukko luoteeseen.	18.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	97	Kissan kallo <i>in situ</i> M014:sta lounaaseen.	22.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	98	Kissan kallo (keskellä) <i>in situ</i> M014:sta lounaaseen.	22.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	99	Kissan kallo <i>in situ</i> M014:sta pohjoiseen.	22.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	100	Kissan kallo <i>in situ</i> M014:sta pohjoiseen.	22.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	101	Kaalinkantalasin kappale KM 40165:87 lattiakivien R010 välissä maassa M021 <i>in situ</i> etelään.	23.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	102	Palaneita tiiliä R26:1:n alaisessa M006:ssa luoteeseen.	25.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	103	Kellari K94:9 länsi-luoteeseen. Työkuva.	25.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	104	Irtomukulakiviä M016 seassa luoteeseen.	26.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	105	Tiiliä ja mukulakiviä M016:sta R010:n päällä R23:n edessä länteen.	29.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	106	Tuohta M023 R010:n päällä länteen.	29.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	107	R018 ja lattiaa R010 lounaaseen.	29.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	108	Osittain esille kaivettu R018 lounaaseen.	30.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	109	Osittain esille kaivettu R018 koilliseen.	30.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	110	Kellari K94:9 länsi-luoteeseen. Työkuva.	30.7.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	111	Täysin lahonnutta lautalattiaa R022 R26:1:n alaisessa profiilissa luoteeseen.	18.8.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	112	Hiilistä maata lattiakiveyksen R010 ja kourun R024 päällä etelä- kaakkoon.	18.8.2014	IA	IA	20.4.2015

AKDG3878	113	Lastan osoittama maatunut puu kivikeyksen R010 ja kourun R024 päällä etelä-kaakkoon.	19.8.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	114	Kourua R024 lounaaseen.	19.8.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	115	Paistinpannun kappale KM 40165:83 kourussa R024 etelään <i>in situ</i> .	19.8.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	116	Paistinpannun kappale KM 40165:83 kourussa R024 etelään <i>in situ</i> .	19.8.2014	IA	IA	20.4.2015
AKDG3878	117	Kivilattiaa R010 ja kouru R24 lounaaseen.	19.8.2014	IA	IA	20.4.2015

Alue	Tunnus	Tulkinta	Sijainti	Yksiköt päällä	Yksiköt vieressä	Kuvaus
K94:9	M001	Multainen tiilensekainen ruskea hiekka	Koko kaivausalueella.			Tiilen ja laastinsekainen täyttömaakerros, jossa on paikoitellen isoja hiilenpaloja ja isoja kiviä. Paikoitellen ruskea, hiekkansekainen maa muuttuu hyvin hiilipitoiseksi, tummaksi, jopa mustaksi. Yksikön paksuus n.15–60 cm. Yksikkö on yltänyt kellarin katon tasalle, mutta se on kellarin koillisosasta kaivettu pois aiemmissa kaivauksissa. Kellarin luoteis- ja kaakkoispuolella sitä leikkaa kaksi kaivinkonekuoppaa, jotka ovat myös sekoittaneet yksiköitä. Yksikössä on paikoitellen melko paljon eläinten luita. Tummempi maa on löytöpuoleisempaa. Löydöt ajoittuvat hyvin laajalle aikavälille keskialjalta 1600-luvulle. Yksikkö kaivettiin pääosin pois vuoden 2012 tutkimuksissa.
K94:9	M002	Vaalea hieno hiekka	Kellarin lounaispäätynä koko sen pituudelta.	R19, M015		Vaaleaa hienosta karkeaan pohjustushiekkaa, jolla pihakiveys R19 on pohjustettu. Paksuus n. 10 cm.
K94:9	M003	Tiilensekainen laasti	Koko kaivausalueella holvin R26 alustaa lukuun ottamatta.	M001, M004		Tiiviimpää laastia oleva vaalea homogeeninen kerros, joka rajautuu kaakossa ja luoteessa sen leikkaneisiin kaivinkonekuoppiin. Kerroksen paksuus n. 5–50 cm. Laastin seassa on runsaasti tiilimurskaa ja isoja tiiliä. Syvemmällä yksikössä on täysin maaton puuta ja hiilenpaloja. Yksikkö on hyvin vähälöytöinen, löytöihin kuuluu jyräsioiden luita ja kalkkikivenpaloja, joihin on iskostunut laastia. Syvemmällä yksikössä laasti on hienompaa ja tiiliä on vähemmän. Muistuttaa hyvin paljon yksikköä M012, jonka erottaa M003:sta ohut hiilikkerros M008.
K94:9	M004	Hiekkansekainen sinertävä savi	Holvien R011 ja R26 luoteispuolen päällä.			Kiviholvin R011 ja R26 luoteispuolen päällä ollut hyvin vähälöytöinen kerros sinertävää savea. Mahdollisesti samaa kerrosta kuin holvinkannan M009 päällä sijainnut M007. Paksuus n. 10 cm.
K94:9	M005	Tumma hiekkansekainen orgaanispitoinen tunkioma	Kaivausalueen koillispuolella.	M003, M008		Lounaasta koillisen laskeva paksu orgaanispitoinen täyttömaa, jossa on runsaasti luita ja artefakteja. Muistuttaa M001:stä, mutta löydöt ovat ehjempää ja maa on selvästi orgaanisempaa, paikoin jopa multamaista. Yksikössä on useita kalansuomuja ja -ruotoklustereita <i>in situ</i> , ja lisäksi yksiköstä on löytynyt yhtenäisiä kissan raajoja. Ainakin luuaineisto on primäärikontekstissaan, eikä sitä ole siirretty muualta. Löytöaineisto on alleiviivaavan keskiaikaista, ja on mahdollista, että yksikkö on syntynyt tunkiokerroksena jo talon käyttöaikana, eikä ole osa myöhempiä täyttövaihetta.
K94:9	M006	Löyhä kivi- ja tiilimurska	Mahdollisesti koko kaivausalueella.	M003, M013		Hyvin voimakkaasti lounaasta koilliseen laskeva löyhä purkumaakerros. Kerros koostuu irtaimista tiilen-, laastin- ja kivenkappaleista. M006 on paksuimmillaan kellarin lounaispäässä n. 60 cm, mutta kapenee koillista kohti vain 5 cm paksuiseksi. M006:n löyhyyden takia kiven ja tiilenkappaleiden välissä on paljon tyhjiä taskuja, ja toisaalta ylempää kerroksesta M013 ja alemmasta kerroksesta M005 on sekoittunut irtainta maa-ainesta M006:een.
K94:9	M007	Sininen savi	Holvinkanta R009:n päällä.		M001, M004	Holvinkanta R009:n päällä sijainnut, aiemmissa kaivauksissa lähes tyystin poistettu sininen, homogeeninen paksu savikerros. Todennäköisesti rakennusvaiheen aikaista täyttösaveta.
K94:9	M008	Musta hiilensekainen palokerros	Lähes koko kaivausalueella.	M001, M003		Lähes koko kellarin alueella kulkeva lounaasta voimakkaasti koilliseen laskeva n. 10 cm paksuinen nokimaa, joka erottaa M003:n ja M012:n toisistaan. Toisin kuin vuonna 2012 tulkittiin, ei hiilirantaa kuulukaan kerrokseen, joka näkyy kellarin seinissä palojälkenä. Tämän jäljen on aiheuttanut yksikkö M014. M008 onkin siis syntynyt kellarin purkamisen ja täyttämisen yhteydessä. Yksiköstä on löytynyt mm. hiiltyneitä tekstiilejä.
K94:9	R009	Kellarin kattaneen tynnyriholvin idänpuoleinen kanta	Kellarin itäpäädyssä.	M007	R23, R26, R011	Kellarin kaakkoispuolelta vasten rakennettu harmaakivinen holvinkanta. 2013 kaivauksissa kannan alle jätettiin yhä toistaiseksi tukeva maapatsas. Alkujaan samaa yhtenäistä holvia kuin R26 ja R011.
K94:9	R010	Kellarin laakakivilattia	Todennäköisesti koko kellarin alueella.	M013		Kookkaista laakakivistä rakennettu kellarin hyväkuntoinen lattia. Lattiaa ei vuonna 2013 otettu vielä kokonaisuudessaan esiin.
K94:9	R011	Kellarin tynnyriholvin kivinen luoteenpuoleinen kanta	Kellarin luoteispuolella, portaikon ja ikkuna-aukon välissä.	M001, M004	R26 ja R009	Kellariin johtavan portaikon lounaispuolelta ja kellarin luoteenpuoleisen ikkuna-aukon välissä oleva kiviholvi. Alkujaan samaa yhtenäistä holvia kuin R26 ja R009.
K94:9	M012	Tiilensekainen laastinen purkumaa	Koko kellarin ala R23:n alista tilaa lukuun ottamatta	M008		Kellarin purkamisen yhteydessä syntynyt n. 35 cm paksuinen kerros, jonka erottaa M003:sta ohut hiiliranta M008. Yksikkö on paljon tiilisempi kuin M003, jonka osaksi se dokumentoitiin vuoden 2012 kaivauksissa. Muuten se muistuttaa koostumuksestaan M003:ta hyvin paljon.
K94:9	M013	Multainen tumma maa	Kellarin koillispuolella.	M012		Tiili-laastikerros M012:sta alla kulkeva ohut, n. 15 cm paksuinen kerrass tummaa multaista maata. Homogeeninen yksikkö muistuttaa hyvin paljon M005:ttä, ja onkin todennäköisesti samaa maata. Yksikkö ei jatku kellarin lounaispuolelle.
K94:9	M014	Tiilimurskan sekainen tumma maa	Kellarin lattian R010 päällä mahdollisesti koko kellarin alueella	M005		M005:n alla ja lattiakiveys R010:n päällä sijaitseva tiilimurskan ja hiilen sekainen kerros, joka näkyy kellarin seinärakenteissa palojälkenä. Yksikkö on todennäköisesti syntynyt vuoden 1656 palossa.
K94:9	M015	Hiililäikkä	Pienellä alueella kellarin länsinurkassa.	R19		M002:ssa oleva halkaisijaltaan n. 30 cm ja syvyydeltään n. 5 cm nokiläikkä täynnä nokea ja hiiltä. Kyseessä on ilmeisesti nuotion jäännös.
K94:9	M016	Hiekka	Kellarin lounaispuolella R23:n edessä.	M005		Melko puhdasta hiekkaa oleva kerros rajautuu holvien R23 alle kellarin lounaispuolelta. Paksuimmillaan noin 30 cm paksuinen kerros laskeutuu voimakkaasti koillista kohti. Kerroksessa on kiviä ja tiiliä, ja läikkinä orgaanista maata M005:stä.
K94:9	M017	Orgaanispitoinen tumma maa	Kourussa R024.	M014	M021	Lattian R010 lounaispuolelta kourussa R024 olevaa hyvin orgaanispitoista maata.
K94:9	R018	Uunin pohja	Kellarin K94:9 keskellä.	M014	R010	Lattiakiveyksen R010 rajautuva rakenne, joka on ladottu toisiinsa lomittuvista tiilistä ja kivistä. Rakenteessa oli merkkejä hiiltyneestä puusta. Rakenne on itä-länsisuuntainen, toisin kuin muu kellari. Pohjoispuolelta rakennetta rajaa rivi suurempia kiviä.
K94:9	R019	Kellarin väliseinä	Kellarin K94:9 ja K94:10 välissä.			Tiilistä epäsuunnollisesti muurattu yhden tiilikerran paksuinen sekundääri seinä kellareiden 94:9 ja 94:10 välillä.
K94:9	M020	Uunilaasti	K94:9:n etelänurkassa.	M016	M014	Yksittäisiä alueita savisen tuntuista uunilaastia yksikön M014 sisällä kellarin etelänurkassa.
K94:9	M021	Lattiakivien välissä oleva maa	Koko kellarin alue.	M023		Hyvin tummaa, orgaanisen tuntuista maata lattiakivien R010 välissä.
K94:9	R022	Kellarin lautalattia	Jäljellä olevat jäänteet ovat kellarin lounaispuolella.	M014		Lattiakiveyksen R010, yksikön M017 ja paikoin M019 päällä oleva kerros täysin maaton puuta. Rakenne oli parhaiten säilynyt kellarin lounaispuolelta kourun päällä. Mahdollisesti lautalattia on kattanut koko kellarin, mutta maaton olemattomiin. Lankkujen syyt kulkivat kaakko-luode-suuntaisesti.
K94:9	M023	Orgaanispitoinen tumma maa	Lähes koko kellarin alueella lattian R010 päällä.	M014	M017	Lattiakiveyksen R010 päällä ja tiilimurskakerroksen M014 alla oleva orgaanispitoinen ohut kerros, joka koostuu lähinnä tuohilastuista ja maatonneesta aineesta. Kerroksen paksuus vain noin 1–3 cm, paikoin kulunut olemattomiin.
K94:9	R024	Kellarin lounaispuolelta kouru	Holvikomeroitten R23 edessä lounaispuolella.	M016		Koko kellarin lounaispuolelta kulkeva noin 40 cm levyinen isoista laakakivistä ladottu kouru.
K94:9	R19	Pihakiveys	Alun perin kellarin koko lounaispuolella, nyt vain kellarin länsinurkassa.			Luultavasti 1500-luvun lopulle tai 1600-luvun alkuun ajoittuvaa pihakiveystä. Samaa rakennetta kuin kaivauksissa vuosina 1994–1995 dokumentoitu kiveys R19 ja 2009–2010 dokumentoitu kiveys R1101. Kiveys purettiin vuoden 2013 kaivauksissa.
K94:9	R23	Kellarin lounaispuolen kiviset holvikomerot	Kellarin lounaispuolella.	M002	R26, R009, R011	Kellarin täytön yhteydessä puretun väliseinän taakse kätkemät kivistä muuratut holvikomerot R23:1 (kaakonpuoleinen) ja R23:2 (luoteenpuoleinen), jotka ovat tukeneet yläpuolellaan kulkenutta kulkuväylää. Holvit saatiin kaivettua esiin vain osittain vuonna 2013.
K94:9	R26	Tiilinen ja kivinen tynnyriholvi	Kellarin lounaispuolella.	M001	R23, R009, R011	Kellarin K94:9 parhaiten säilynyt hauras tynnyriholvin katkelma, jonka kaakonpuoleinen tiiliosa jouduttiin kokonaan purkamaan vuoden 2012 rakennuskonservoinnissa. Luoteenpuoleinen säästetty osa on tehty kokonaan kivistä, kun taas purettu holvi oli kokonaan tiiltä. Jäljelle jääneen päädyn alle jätettiin tukeva maapatsas. Alkujaan samaa yhtenäistä holvia kuin R009 ja R011.

N

- Hieno hiekka
- Kivirappu
- Muurattu rakenne
- Kaivamaton maa
- Mukulakiveys
- Pystyhirsi
- Paistinpannun katkelma
- Puuastian kansi
- Kimpiastian vanne
- Ihmissormi
- Kaalinkantalasin katkelma
- Kissan kappale
- Maanäyte

TURKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museo

Hannele Lehtonen 2014

K94:9

Yleiskartta K94:9, maanäytteet ja löydöt

Kartta 1

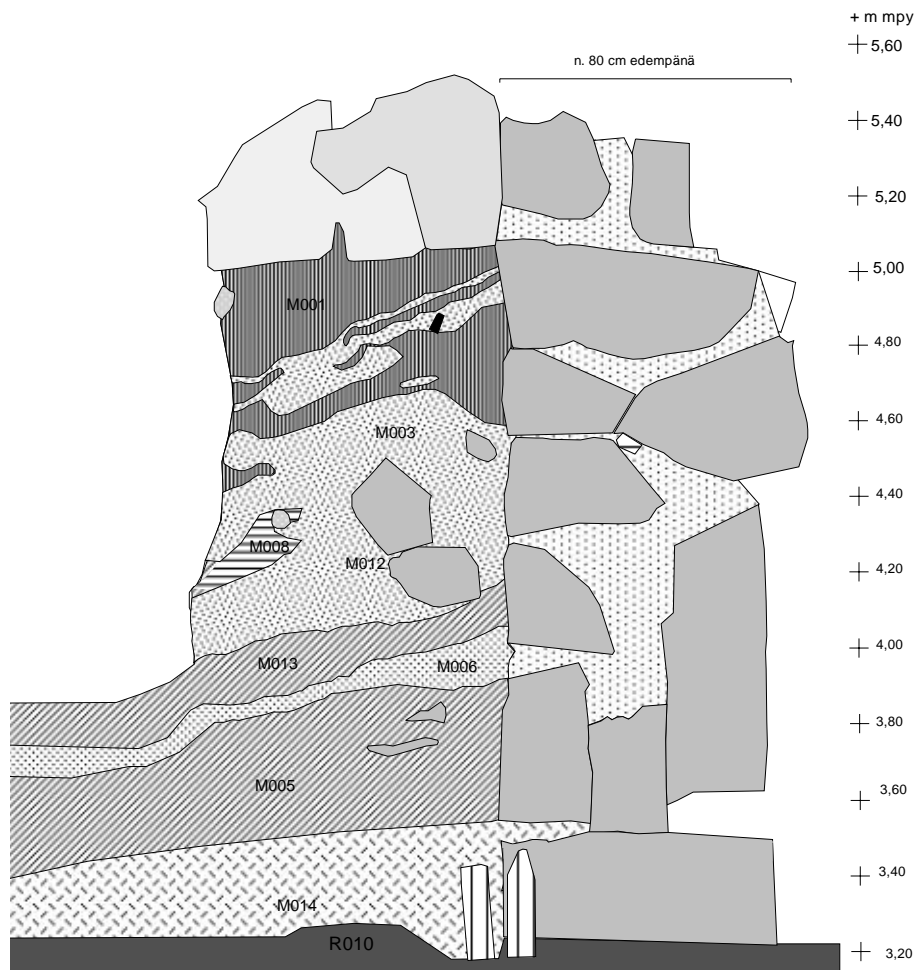
Arkisto: Museovirasto, Arkisto

MK 1:50

Kartoitus Ilari Aalto 2014

Puhtaaksipiirto
Ilari Aalto 2015

Aboa Vetus & Ars Nova

TURKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museo

Hannele Lehtonen 2014

K94:9

R011:n alinen profiili ja portaikon lounaispieli luoteeseen

Kartta 2

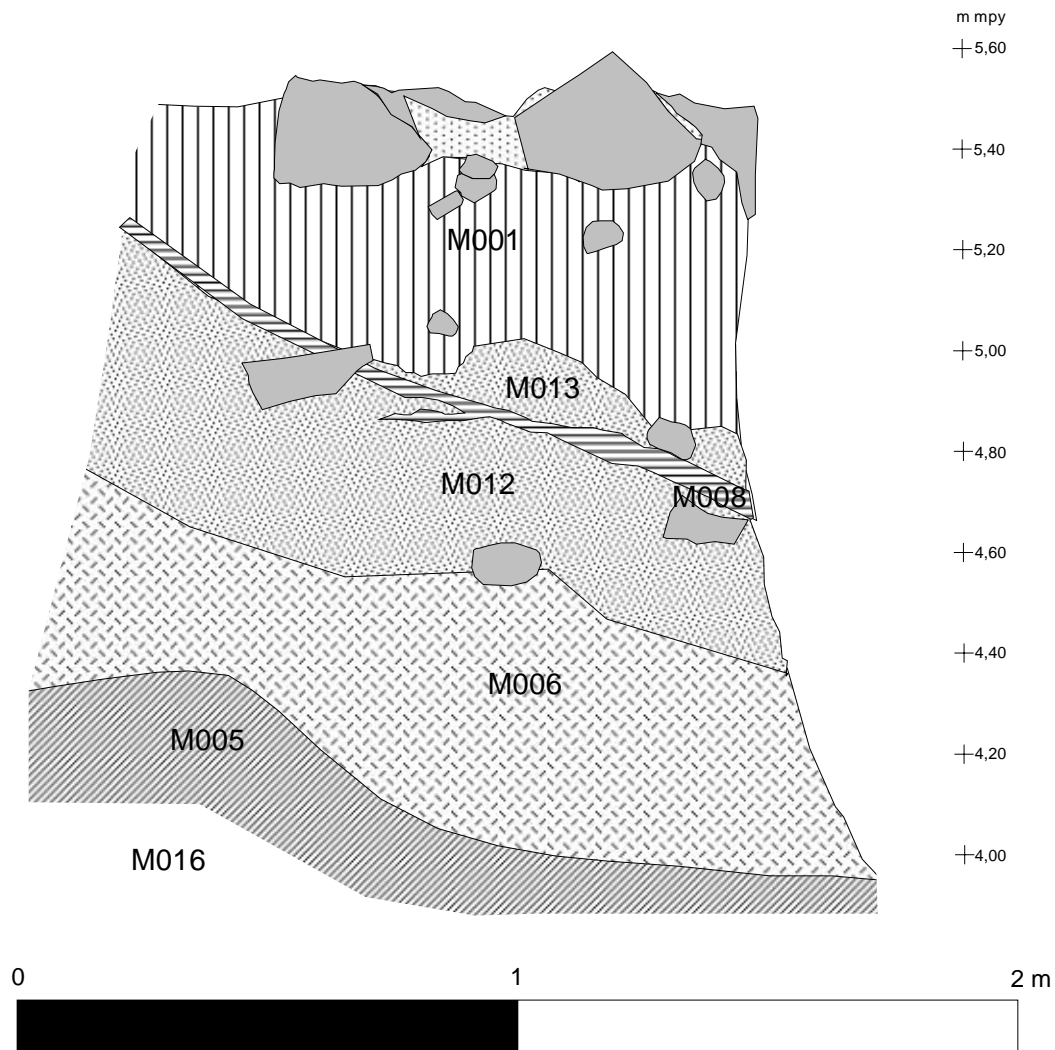
Arkisto: Museovirasto, Arkisto

MK 1:10

Kartoitus Ilari Aalto elokuu 2014

Puhtaaksi piirto
Ilari Aalto 2015

Aboa Vetus & Ars Nova

- Kivi
- Nokimaa
- Laasti
- Tiilensekainen laasti
- Tiilensekainen hiekka
- Tumma multainen hiekka
- Tiili

TURKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museo

Hannele Lehtonen 2014

K94:9

R26:1:n alinen profiili luoteeseen

Kartta 3

Arkisto: Museovirasto, Arkisto

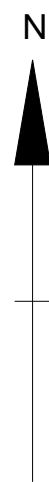
MK 1:15

Kartoitus Ilari Aalto elokuu 2014

Puhtaaksi piirto
Ilari Aalto 2014

Aboa Vetus & Ars Nova

- Muurattu rakenne
- Pystyhirsi
- Suurikokoinen kivi
- Mukulakivi
- Mukulakiveys
- Hiiltynyt puu
- Rakenne R18
- Maatunut puu
- Tiili
- Nokimaa
- Murtunut tiili

TURKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museumo

Hannele Lehtonen 2014

K94:9

Lattiakiveys R010 ja rakenne R018 (osittain)

Kartta 4

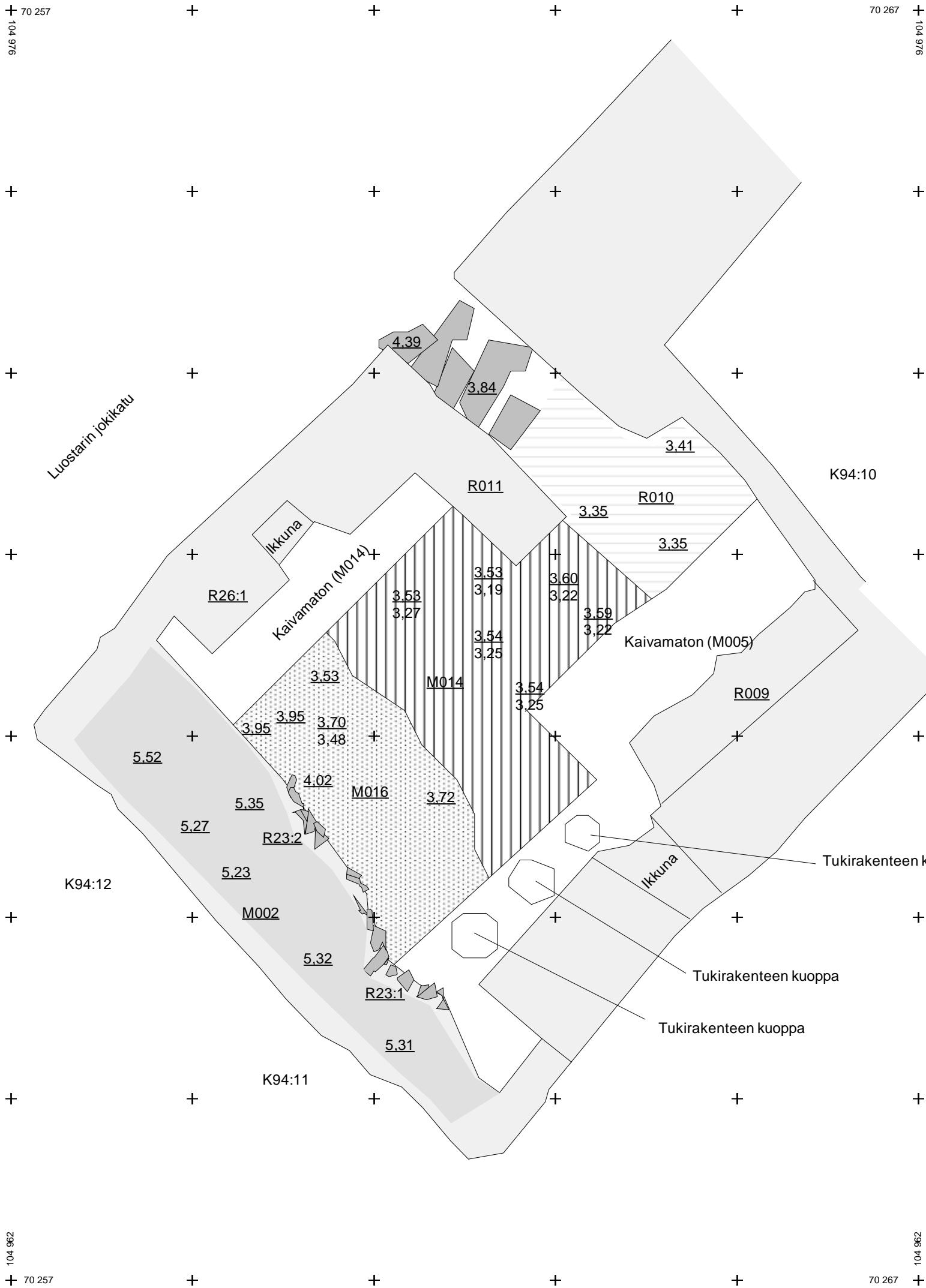
Arkisto: Museovirasto, Arkisto

MK 1:10

Kartoitus Ilari Aalto 26.8.2014

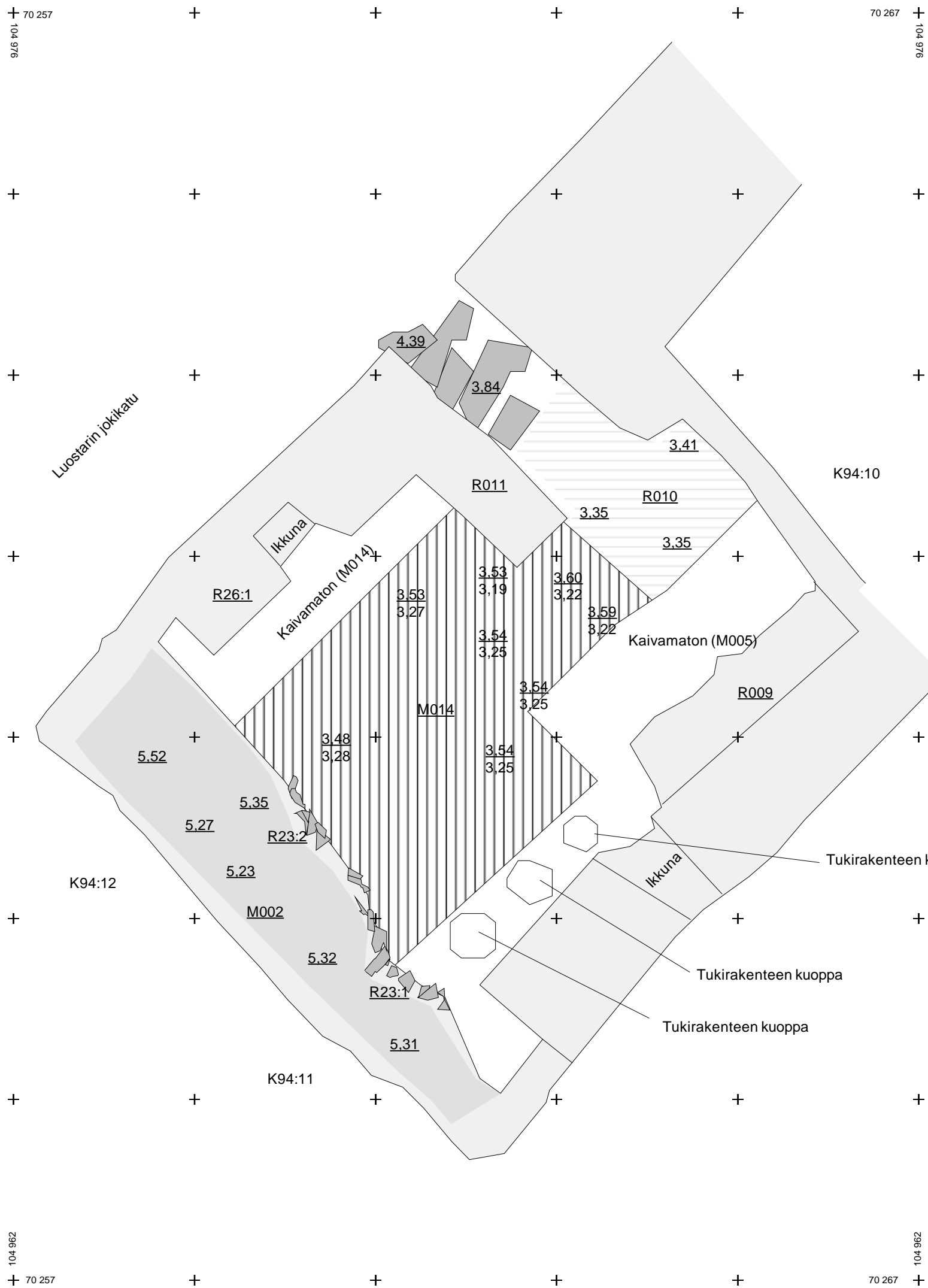
Puhtaaksi piirto
Ilari Aalto 2015

Aboa Vetus & Ars Nova

- Hieno hiekka
- Kivirappu
- Region
- Kaivamaton maa
- Hiekka
- Tiilensekainen maa
- Mukulakiveys

TURKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museo	
Hannele Lehtonen 2014	K94:9
K94:9 taso 1	
Kartta 5	
Arkisto: Museovirasto, Arkisto	MK 1:50
Kartoitus Ilari Aalto 2014	Puhtaaksi piirto Ilari Aalto 2015
Aboa Vetus & Ars Nova	

- Hieno hiekka
- Kivirappu
- Region
- Kaivamaton maa
- Tiilensekainen maa
- Mukulakiveys

TURKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museo

Hannele Lehtonen 2014

K94:9

K94:9 taso 2

Kartta 6

Arkisto: Museovirasto, Arkisto

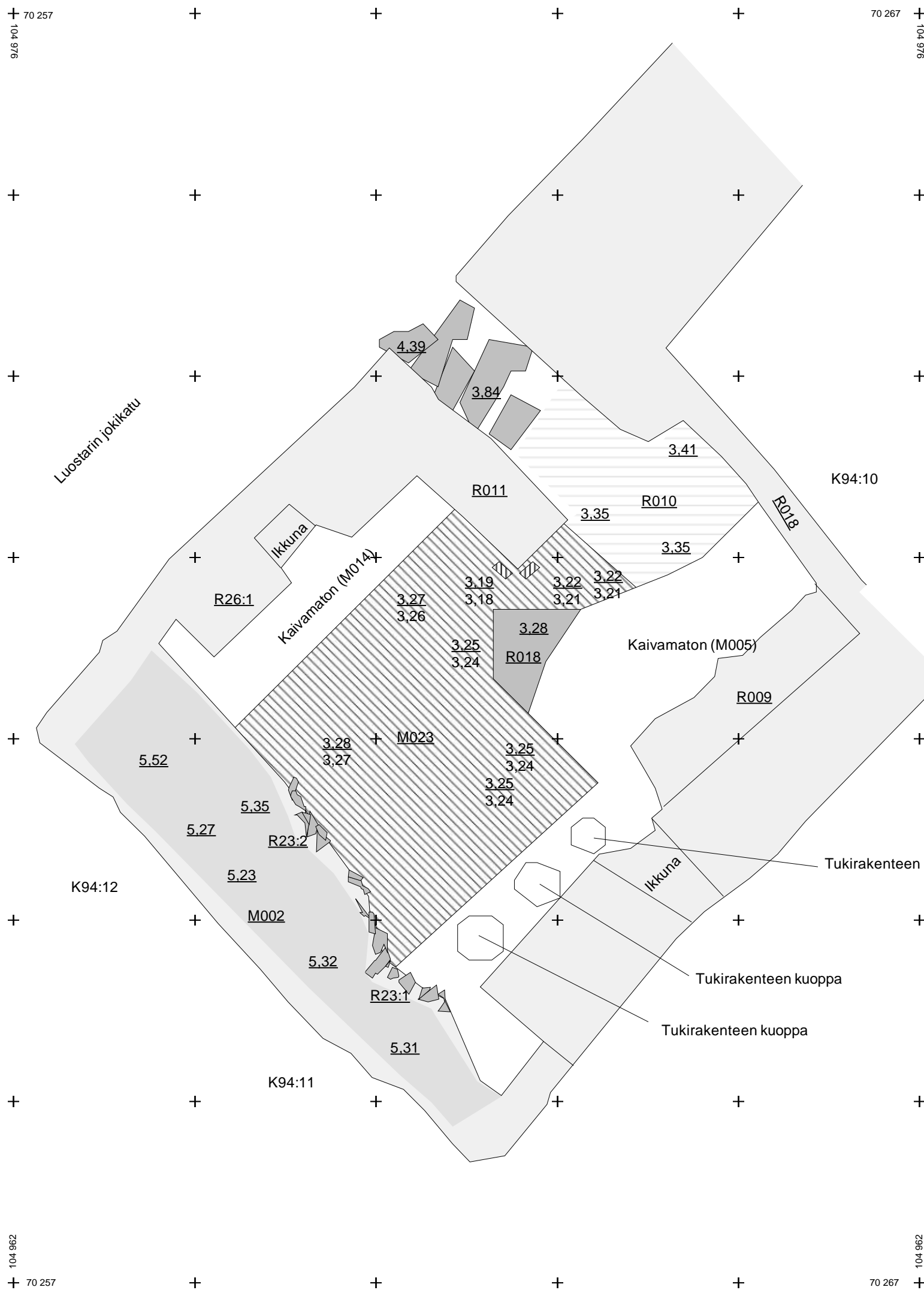
MK 1:50

Kartoitus Ilari Aalto 2014

Puhtaaksipiirto
Ilari Aalto 2015

Aboa Vetus & Ars Nova

N

- Hieno hiekka
- Kivirappu
- Region
- Kaivamaton maa
- Tiilensekainen maa
- Mukulakiveys
- Pystyhirsi

TURKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museo	
Hannele Lehtonen 2014	K94:9
K94:9 taso 3	
Kartta 7	
Arkisto: Museovirasto, Arkisto	MK 1:50
Kartoitus Ilari Aalto 2014	Puhtaaksipiirto Ilari Aalto 2015
Aboa Vetus & Ars Nova	

N

- Hieno hiekka
- Kivirappu
- Muurattu rakenne
- Kaivamaton maa
- Mukulakiveys
- Pystyhirsi

TURKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museo

Hannele Lehtonen 2014

K94:9

K94:9 taso 4

Kartta 8

Arkisto: Museovirasto, Arkisto

MK 1:50

Kartoitus Ilari Aalto 2014

Puhtaaksipiirto
Ilari Aalto 2015

Aboa Vetus & Ars Nova

TURKU
ABOA VETUS, KELLARI 94:9
2013–2014
KAUPUNKIARKEOLOGISTEN KAIVAUSTEN
ARKEOBOTAANINEN TUTKIMUS

TUTKIMUSRAPORTTI 2015
Mia Lempiäinen-Avci
Turun yliopisto, biologian laitos
Kasvimuseo / Arkeobotaniikan laboratorio

1. Johdanto	2
2. Aineisto ja tutkimusmenetelmät	4
3. Kasvijäänneanalyysin tulokset	4
a. Kasvijäänteet	4
Viljelykasvit	5
Hyötykasvit	6
Rikkaruohot	6
Kosteikko- ja rantakasvit	6
Puut	6
b. Muut kasvijäänteet	7
c. Muut jäänteet	8
d. Artefaktit	8
4. Yhteenveto	8
5. Ajoitusmateriaali	10
Kirjallisuus	16
Liitteet 1–2.	

1. JOHDANTO

Vuosina 2013 ja 2014 kaivoi Aboa Vetus & Ars Nova -museo Matti Koivurinnan säätiön rahoituksella Aboa Vetus -museon niin kutsutun suuren kivitalon kellaria K94:9. Kellari oli jäänyt 1990-luvun kaivauksissa kaivamatta, ja muodosti tiedollisen aukon keskellä museotilaa. Sen kaivaminen alkoi vuonna 2012 tarkoituksena selvittää kellarin käyttöhistoriaa ja sen täyttövaiheita. Kaivausjohtajana kaikkina kaivausvuosina on ollut Hannele Lehtonen. Kenttätöistä vastasivat vuonna 2013 Ilari Aalto ja Kim Krappala ja vuonna 2014 Ilari Aalto.

1400-luvun alussa rakennettu kivitalo on kokenut 250-vuotisen käyttöhistoriansa aikana monia muutoksia, eikä sen alkuperäisestä käytöstä voi sanoa mitään varmaa. Viimeisessä käyttövaiheessaan (n. 1450–1550) kellari on kuitenkin ollut mahdollisesti uunillinen keittiö, mitä puoltavat löytyneet uuninpohja ja runsaat ruuantähteet. Ilmeisesti 1500-luvulla kellarin primäärikäyttö on loppunut tulipalon seurauksena, ja sitä on alettu käyttää latriinina. Näin kellariin on muodostunut paksu tunkiokerros M005. Vielä myöhemmän tulipalon jälkeen rakennus on purettu ja kellari täytetty muualta tuodulla maalla. Maanäytteet ovat peräisin tunkiokerroksesta ja kellarin käytön aikaisista konteksteista, ennen kaikkea kellarin seinustan jätteellä täytetystä kourusta. Yksi näyte (3/2013, M015) on mahdollisesta nuotion paikasta kellarin päälle rakennetun kujakiveyksen alta.

Arkeologisten tutkimusten kuluessa löytöinä otettiin talteen eri yksiköistä:

M005 runsaasti hyväkuntoisia eläimenluita, mm. nautaa, lammasta, sikaa, kalanruotoja ja kokonaisia kissan raajoja. Luu- ja kiviesineitä (mm. 2 kivistä värttinänkehrää), kivi- ja punasavikeramiikkaa, passglasien kappaleita, rautanauvoja ja muutama pala tasolasia.

M008 rautanauvoja ja muita rautaesineiden katkelmia, tasolasia, rautasolki ja kappaleita hiiltyneestä tekstiilistä. Joitakin pieniä eläinten luita.

M014 kotieläinten luita ja kalanruotoja. Kokonainen kissan luuranko. Löydöt ovat mahdollisesti valuneet M005:stä.

M015 ei löytöjä.

M017 erittäin runsaasti kalanruotoja, jyrksijöiden luita ja leikeltyjä jäniksen luita. Tuolta, rautanauvoja ja munankuoria.

M021 lattiakivien väliin jäänyt kaalinkantalasin kappale.

Edellä mainitun kellari 94:4 läheisyydestä on tehty makrofossiilitutkimuksia Aboa Vetus & Ars Nova -museon alueelta ns. possukellarista 93:5¹ sekä maapilarista². Kostean ja savisen maaperän johdosta orgaanisen materiaalin säilyvyys on alueella hyvä ja makrofossiilitutkimuksissa kasvijäänteitä on saatu runsaasti talteen. Makrofossiilianalyysin tavoitteena on toimia arkeologisen tutkimuksen apuna rakenteiden ja maakerrosten tulkinnassa sekä tarvittaessa materiaalina 14C-ajoituksessa.

---

¹ Lempiäinen Mia 2006

² Lempiäinen Mia 2010.

2. AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Yhteensä 10 maanäytettä toimitettiin Turun yliopiston kasvimuseolle analysoitavaksi. Maanäytteet oli otettu tiiviisti suljettaviin muovipusseihin. Näytteitä säilytettiin viileässä ja valolta suojattuna ennen laboratoriotutkimuksia.

Näytteiden koko vaihteli 0,3 litran ja 1,2 litran välillä. Näytteiden maalaji vaihteli mustasta hiilipitoisesta hienojakoisesta hiekkamaasta puusilpun sekaiseen ruskeaan hiekkaan. Näytteissä oli hiiltä vain hieman, poikkeuksena näytteet 3/2013 ja 4/2013. Näytteiden maalajit sekä muut huomiot on kuvattu liitteessä 1.

Maanäytteet käsiteltiin Turun yliopiston kasvimuseon arkeobotaniikan laboratoriossa. Kasvijäänteet erotettiin mineraalimaasta ns. kellutusmenetelmällä³. Kellutuksessa erotettu kasviaines siirrettiin siiviläsarjalle⁴ ja aines pestiin kevyen vesisuihkun avulla, jolloin loputkin mineraalit irtoavat orgaanisesta aineksesta. Siivilältä näyte siirrettiin muoviselle petrimaljalle. Näytteet olivat hiilipitoisia, joten kellutettu aines kuivattiin vetokaapissa ennen analysointia.

Näytteissä oli kasvijäänteiden lisäksi pieniä määriä palanutta luuta, kalan nikamia ja suomuja, hyönteisten kitiinikuoria, tiilen / keramiikan murusia, laastin murusia, sulanutta massaa / kuonaa sekä yhdessä näytteessä lisäksi karvaa. Kasvijäänteet määritettiin, laskettiin ja valokuvattiin. Kasvijäänteet, hiili sekä luuaineisto on talletettu Turun yliopiston kasvimuseon makrofossiilikokoelmaan. Kuvat: Mia Lempiäinen-Avcı, TY, kasvimuseo 2015.

3. KASVIJÄÄNNEANALYYSIN TULOKSET

a. Kasvijäänteet

Näytteistä määritettiin yhteensä 511 kasvijäännettä. Edustettuna on 13 kasvilajia. Hiiltyneitä kasvijäänteitä on 494 kappaletta, joista suurin edustus tulee kauran (*Avena sativa*) jyvistä. Hiilymättömiä kasvijäänteitä on 17 kappaletta, jotka ovat pääasiassa jauhosavikan (*Chenopodium album*) siemeniä. Kasvijäänneanalyysin tulokset on esitetty liitteessä 2.

³ Näyte sekoitetaan veteen, jolloin mineraaliaines laskeutuu kellutusastian pohjalle ja kasviaines nousee veden pinnalle.

⁴ Siiviläsarjan silmäkoot 0,2-1 mm ja 1 cm.

Kasvijäänteet on määritetty lajilleen (*Avena sativa*, kaura) tai sukutasolle (*Galium* sp., matarat). Mikäli jyvän kantaosa ei ole säilynyt, ei kauran jyvistä voi erottaa, onko kyseessä lajin viljelty vai luonnonvarainen tyyppi. Tapauksissa, joissa kantaosa ei ole säilynyt, määrittäminen on ilmoitettu seuraavalla tavalla: *Avena* cf. *sativa*⁵. Kasvien tieteellinen nimistö on Hämet-Ahti⁶ mukaan.

Viljelykasvit

Yleisin viljelykasvi näytteissä on kaura, jonka jyviä löytyi yhteensä 291 kappaletta (mukaan lukien *Avena* cf. *sativa* – määritetyt jyvät). Ohran jyviä löytyi 12 kappaletta. Lisäksi näytteissä oli 148 jyvää, joita ei voida määrittää lajilleen niiden huonon säilyneisyyden vuoksi. Lisäksi näytteistä löytyi kauran jyvien kantaosia muutamia kappaleita.

KUVA 1. Kauran jyviä näytteestä 2 /2013, yksikkö M005. Yhdessä on vielä jyvän kuori päällä (ylärivi, toinen vas.). Vasemmalla ylhäällä ja alhaalla jyvien kantaosia. MK 2 mm.

KUVA 2. Kauran kuoria ja kantaosia, näyte 4/2013, yksikkö M008. MK 2 mm.

KUVA 3. Ohran jyviä, näyte 4 /2013, yksikkö M008. MK 2 mm.

⁵ cf. Lat. *confer*, vertaa.

⁶ Hämet-Ahti & al. 1998.

Hyötykasvit

Hiiltyneenä löytyi ainoastaan yksi (metsä)mansikan (*Fragaria vesca*) siemen, muut ovat vadelman siemeniä, joita löytyi hiiltymättömänä yhteensä seitsemän kappaletta.

Rikkaruohot

Hiiltyneinä löytyi vähäisiä määriä jauhosavikan (*Chenopodium album*), mataroiden (*Galium sp.*), pihatattaren (*Polygonum aviculare*) sekä peltovirvilän (*Vicia hirsuta*) siemeniä. Hiiltymättöminä löytyi niin ikään jauhosavikan siemeniä, sekä yksi nokkosen (*Urtica dioica*) siemen.

KUVA 4. Peltovirvilän siemen, näyte 4/2014, yksikkö M017. MK 0,5 mm.

Kosteikko- ja rantakasvit

Kosteikko- ja rantakasveja edustavat jokapaikansaran (*Carex nigra*) siemenet, joita löytyi hiiltyneenä yhteensä viisi kappaletta.

Puut

Puiden jäänteinä löytyi hiiltyneitä katajan (*Juniperus communis*) siemeniä, kuusen (*Picea abies*) neulasten katkelmia sekä pihlajan (*Sorbus aucuparia*) siemen.

Määrittämättömät

Rikkoutuneita siemeniä, joita ei voida määrittää edes sukutasolle, on aineistossa kolme siementä.

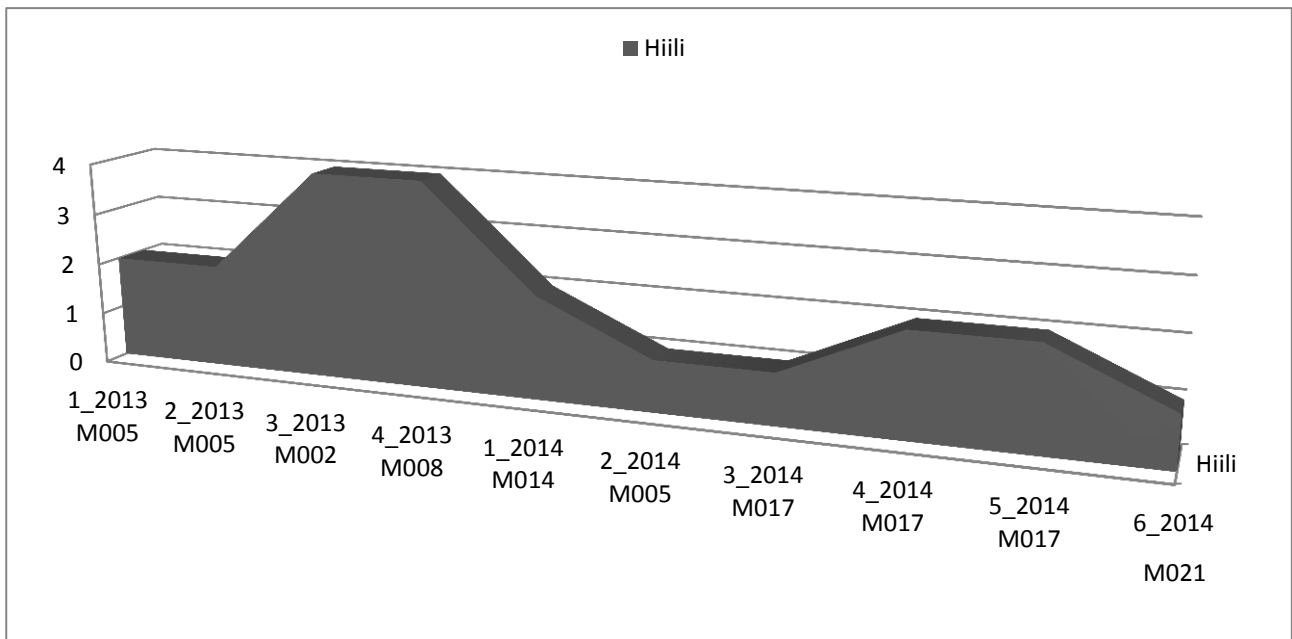
b. Muut kasvijäänteet

Näytteistä otettiin kursorisesti talteen myös puuhiiltä, puusilppua sekä yksi hiiltynyt silmu.

Hiiltä oli vaihtelevia määriä kaikissa näytteissä, eniten kuitenkin yksiköissä M002/M015 ja M008 ja vähiten hiiltä on yksikön M005 näytteissä. Alla on esitetty graafisesti hiilen määrä näytteissä / yksiköissä (taulukko 1).

Puusilppua oli hieman yksikössä M008 ja M021, mutta runsaasti sitä oli yksikössä M017. Hiilen ja puusilpun määrä korreloi arkeologiseen tulokseen, jossa yksiköt M002/M015 ja M008 on tulkittu palokerrokseksi ja puusilppu on peräisin orgaanisesta kerroksesta.

TAULUKKO 1. Hiilen suhteellinen määrä eri yksiköissä /näytteissä.

Puuhiilen, puusilpun sekä luun ja karvan määrää näytteissä on arvioitu seuraavalla asteikolla:

*	niukasti	alle 5 kpl/näyte
**	kohtalaisesti	5-20 kpl/näyte
***	runsaasti	20-100 kpl/näyte
****	paljon	yli 100 kpl /näyte

c. Muut jäänteet

Muut jäänteet muodostuvat kalan nikamista ja suomuista, palaneesta luusta, kastematojen kotelopusseista sekä hyönteisten kitiinikuorista ja vartalonkappaleista. Kaikkia edellä mainittuja otettiin kursorisesti talteen kaikista näytteistä, joissa niitä esiintyi. Analyysin tulos tukee arkeologista tulkintaa. Eniten palanutta luuta ja kalan jäänteitä löytyi yksiköstä M005, joka arkeologisen tulkinnan mukaan on tunkiomaa. Palokerroksesta eli yksiköstä M002/M015 ja M008 on hyvin vähän muita jäänteitä. Yksiköstä M017 löytyi kaikista näytteistä vähäisiä määriä kalan jäänteitä. Kastemadon kotelopussit ja hyönteisten jäänteet liittyvät enimmäkseen orgaaniseen kerrokseen yksikössä M017. Yksiköstä M008 löytyi myös hieman karvaa.

d. Artefaktit

Ei orgaanisiksi luokitellut artefaktit koostuvat tiilen (tai keramiikan) muruista, laastin muruista sekä sulaneesta massasta (tai kuona), joita otettiin kursorisesti talteen kaikista näytteistä, joissa niitä esiintyi. Tiilen ja laastin murusia oli lähes kaikissa yksiköissä hyvin vähäisiä määriä, sulanutta massaa vain yksikössä M005 ja M014.

4. YHTEENVETO

Aboa Vetuksen kivitalon kellarin K 94:4 makrofossiiliaineistosta löytyi runsaasti kasvijäänteitä. Näytteistä määritettiin yhteensä 511 kasvijäännettä ja ne muodostavat 13 kasvilajia. Hiiltyneitä kasvijäänteitä on 494 ja hiiltymättömiä on 17 kappaletta. Suurin osa kasvijäänteistä on kauraa, josta löytyi yhteensä 291 jyvää. Näytteistä löytyi kauran jyvän kuoria sekä jyvän kantaosia runsaasti. Lisäksi löytyi 12 ohran jyvää. Lajia ei voitu määrittää 148 jyvän kohdalla.

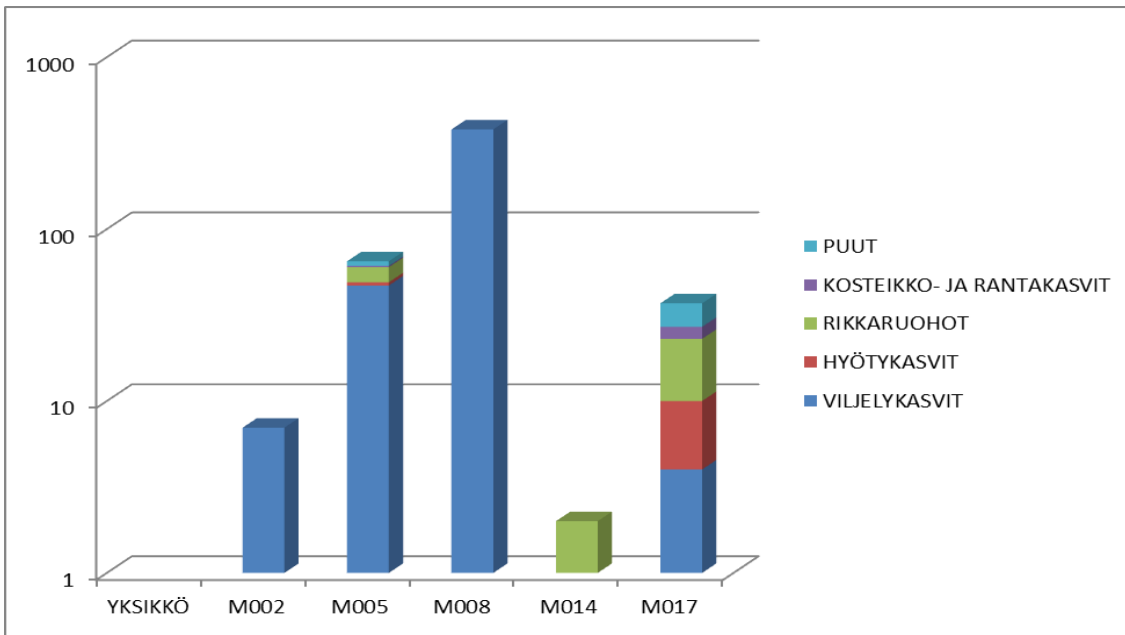
Hyötykasveihin kuuluvat luonnosta kerätyt vadelma ja metsämansikka. Rikkaruohoja ovat paikalla ihmistoiminnan myötävaikutuksella kasvaneet jauhosavikka, matara, pihatatar, nokkonen sekä peltovirvilä. Kosteikkokasvien siemeniä löytyi hyvin vähän, vain muutama jokapaikansaran siementä. Puiden jäänteitä ovat katajan, kuusen ja pihlajan jäänteet. Kasvijäännetutkimuksen tulokset tukevat arkeologista tutkimusta rakenteiden funktiosta.

Vuoden 2013 osalta määritettiin kasvijäänteet neljästä eri näytteestä ja vuoden 2014 osalta määritettiin kasvijäänteet kuudesta näytteestä. Näytteet ovat peräisin kuudesta eri yksiköstä (M002, M005, M008, M014, M017 ja M021). Analyysin perusteella yksiköiden välillä on eroja, laadullisia eroja ei ole havaittavissa, eli kaikki kasvijäänteet ovat säilyneet yhtä hyvin. Määrällisesti eroja on huomattavasti, eli joissain näytteissä kasvijäänteitä oli runsaasti, kun taas joissain näytteissä niitä oli hyvin vähän tai esimerkiksi yksikössä M021 kasvijäänteitä ei ollut yhtään (taulukko 2).

Analyysin tärkeimmät havainnot ovat:

- Yksikössä M002/M015 (hiililäikkä) oli paljon hiiltä, mutta niukasti kasvijäänteitä.
- Yksikössä M005 (tunkiomaa) oli runsaasti hiiltyneitä viljojen jyviä sekä muuta ns. talousjätteenä luokiteltavaa, kuten luujätettä. Tämän yksikön kaikki jäänteet olivat hiiltyneitä tai palaneita. Kerroksessa ei ole havaittavissa sekoittumisen merkkejä sen jälkeen kun aineisto on kerrostunut paikalleen, sillä näytteistä ei löytynyt kastematojen tai hyönteisten jäänteitä ja kasvijäänteet ovat varsin hyväkuntoisia.
- Yksikössä M008 (palokerros) oli myös paljon hiiltyneitä jyviä, jyvien kaleita ja helpeitä sekä kantaosia, hiiltä, mutta ei muita kasvijäänteitä. Aineisto on ollut puhdistamatonta tai käsittelemätöntä, varastoitua viljaa, joka on palanut paikalleen, eikä kerrostumisen jälkeen ole havaittavissa sekoittumisen merkkejä. Aineisto on varsin hyväkuntoista ja jopa ohuet jyvien kuoret ovat säilyneet tulipalossa ja sen jälkeisinä vuosisatoina hyvässä kunnossa.
- Yksikössä M014 (sortumakerros) kasvijäänteitä, samoin kuin mitään muutakaan jäännettä on hyvin vaatimaton määrä. Sekoittumisesta voidaan pitää merkinä hiiltymättömiä siemeniä, joita löytyi kaksi kappaletta.
- Yksikkö M017 (orgaaninen kerros) sisälsi runsaasti puusilppua, sekä vähäisen määrän muuta orgaanista ainesta. Sekoittumisesta ovat merkinä kastemadon ja hyönteisten jäänteet sekä hiiltymättömät siemenet. Kerros on voinut sekoittua jo omana aikanaan, sillä kohde on voinut tallauksen ja kulkemisen myötä sekoittua, tähän viittaavat erilaiset rikkaruohot ja kosteikkokasvilajit, joita näytteestä löytyi.

TAULUKKO 2. Aboa Vetuksen kellarin 94:4 eri yksiköiden ekologiset kasviryhmät

5. AJOITUSMATERIAALI

C14-ajoitukseen sopivaa materiaalia on kasvijäänteissä runsaasti, mielenkiintoisia ja parhaita ajoitettavia kasvijäänteitä ovat hiiltyneet kauran ja ohran jyvät.

KIRJALLISUUS

Cappers Rene & al. 2006. *Digitale Zadenatlas van Nederland*. Groningen.

Hämet-Ahti Leena & al. 1998. *Retkeilykasvio*. Helsinki.

Lempiäinen, Mia 2006. *Turku, Aboa Vetus -museon kellari K 93:5. Keski-ikäisen kellarin kasvimakrofossiilitutkimukset*. Tutkimusraportti. Aboa Vetus -museo.

Lempiäinen, Mia 2010. *Turku, Aboa Vetus -museo. Keski-ikäisten maakerrosten kasvimakrofossiilitutkimukset ja monitorointi*. Tutkimusraportti. Turun yliopisto, kasvimuseo.

Lempiäinen Terttu. 1994–1995. *Rettigin tontin makrofossiilitutkimukset vv.1994–1995*. Aboa Vetus-tutkimushanke. Tutkimusraportti. Turun yliopisto, Biologian laitos.

Vuorela Irmeli, Grönlund Tuulikki & Lempiäinen Terttu. 1997. *Paleoekologisia tutkimuksia Rettigin tontilta*. Raportti. Geologian tutkimuskeskus, maaperäosasto.

Turussa 10.3.2015.

Mia Lempiäinen-Avci

Turun yliopisto, biologian laitos

Kasvimuseo

		2013	2013	2013	2013	2014	2014	2014	2014	2014	2014
	Näyte	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6
	Kellari	K 94:9	K 94:9	K 94:9	K 94:9	K 94:9	K 94:9	K 94:9	K 94:9	K 94:9	K 94:9
	Yksikkö	M005	M005	M002 M015	M008	M014	M005	M017	M017	M017	M021
Konteksti	Tunkioma	Tunkioma	Tunkioma	Hiililäikkä	Palokerros	Sortumakerros. Kellarin keskiosa.	Tunkioma. Kellarin koillispuoli	Orgaaninen kerros. Kellarin kivilattian päällä. Lounaisseinän kouru.	Orgaaninen kerros. Kellarin kivilattian päällä. Lounaisseinän kouru.	Orgaaninen kerros. Kellarin kivilattian päällä. Lounaisseinän kouru.	Kellarin lattian kivien välinen maa.
Maalaji	Ruskea orgaanis pitoinen, tiiltä, laastia	Ruskea orgaanis pitoinen, tiiltä, laastia	Ruskea orgaanis pitoinen, tiiltä, laastia	Musta hiilimaa	Musta hiilimaa, seassa hiilenpaloja	Ruskea karkeaa hiekkaa, tiiltä, laastia	Ruskea karkeaa hiekkaa, tiiltä, laastia	Harmaa karkea hiekka, tiiltä, laastia	Ruskea karkea hiekka, tiiltä, laastia	Ruskea orgaanista ainesta sisältävä hiekka, kalan suomuja, luuta, puuta, tiili, laasti	Harmaa karkea hiekka, tiiltä, laastia
Ajoitus	1500 AD	1500 AD	1500 AD	1500 AD	1500 AD	1500 AD	1500 AD	1500 AD	1500 AD	1500 AD	1500 AD
Näytteen koko / l		0,3	0,5	1	1,2	0,2	0,8	1	0,5	0,5	0,8
Muut kasvijäänteet	Hiili	••	••	••••	••••	••	•	•	••	••	•
	Puusilppu				••			••••		••	
	Silmu				1						
Muut jäänteet	Palanut luu	••	•	•							
	Kalan nikama	••			••		•	•	••	••	
	Kalan suomu	••						•	•	•	
	Kastemato (<i>Lumbricus terrestris</i>)									•	
	Hyönteiset (<i>Insecta</i>)				•			•		•	
Artefaktit	Tiili	•	•		•	•	•	•	•	•	•
	Karvaa				•						
	Laasti	•	•		•	•	•	•	•	•	•
	Sulanut massa / kuona	•	•			•	•				

Tutkimusvuosi	2013	2013	2013	2013	2014	2014	2014	2014	2014	2014
Näyte	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6
Kellari	K 94:9	K 94:9	K 94:9	K 94:9	K 94:9	K 94:9	K 94:9	K 94:9	K 94:9	K 94:9
Yksikkö	M005	M005	M002 M015	M008	M014	M005	M017	M017	M017	M021
Kasvijäänteiden lukumäärä	28	34	7	398	2	11	3	37	2	0
hiiltyneet	28	34	7	398	0	5	0	27	0	0
hiiltymättömät	0	0	0	0	2	6	3	10	2	0
VILJELYKASVIT										
<i>Avena sativa</i>	Kaura	<u>3</u>	<u>13</u>	<u>238</u>				<u>3</u>		
<i>Avena sativa</i>	Kaura, tähkän kantaosa	<u>2</u>		<u>10</u>				<u>3</u>		
<i>Avena cf. sativa</i>	Kaura	<u>18</u>	<u>2</u>	<u>12</u>		<u>1</u>		<u>1</u>		
<i>Hordeum vulgare</i>	Ohra		<u>3</u>	<u>8</u>		<u>1</u>				
<i>Cerealia indet</i>	Viljat - ei voida määrittää lajilleen		<u>9</u>	<u>7</u>	<u>130</u>		<u>2</u>			
HYÖTYKASVIT										
<i>Fragaria vesca</i>	mansikka		<u>1</u>							
<i>Rubus idaeus</i>	vadelma					1	3	1	2	
RIKKARUOHOT										
<i>Chenopodium album</i>	jauhosavikka	<u>2</u>	<u>2</u>		2	5		8		
<i>Galium sp.</i>	matarat	<u>1</u>						<u>3</u>		
<i>Polygonum aviculare</i>	pihatatar	<u>1</u>								
<i>Urtica dioica</i>	nokkonen							1		
<i>Vicia hirsuta</i>	peltovirvilä							<u>1</u>		
KOSTEIKKO- JA RANTAKASVIT										
<i>Carex nigra-type</i>	jokapaikansara	<u>1</u>						<u>4</u>		
PUUT										
<i>Juniperus communis</i>	kataja, siemen		<u>2</u>			<u>1</u>		<u>2</u>		
<i>Picea abies</i>	kuusi, neulanen							<u>8</u>		
<i>Sorbus aucuparia</i>	pihlaja		<u>1</u>							
indet			<u>1</u>					<u>2</u>		

Alleiviivattu = hiiltynyt

Liite 4. Turku Rettigin tontti. Lehtileikkeet.

Aamuset 3.7.2014

Turun keskustan arkeologisilta kaivauksilta löytyi historiallisesti merkittävä tiili

KAUPUNKI | 03.07.2014 11:44

Aboa Vetus & Ars Nova -museon arkeologisilta kaivauksilta viime viikolla löytynyt tiili paljastaa kiinnostavia kytköksiä keskiajan Turun rakentamisesta. Tiilentekijä on piirtänyt tiilen päähän merkikseen avaimen. Löytö on merkittävä, sillä avaimen kuva voidaan liittää Turun tuomiokirkkoon ja Raision kirkkoon, joiden rakenteista löytyy lähes identtisesti kuvioituja tiiliä.

Museoviranomaisten mukaan voidaan tulkita, että sama tiilimestari on tehnyt tiiliä sekä luostarikorttelin suureen kivitaloon että Turun ja Raision kirkkoihin. Tämä on ensimmäinen kerta, kun Turusta löytyy sekä kirkollisesta että maallisesta rakennuksesta saman tiilentekijän tuotteita. Löytö paljastaakin mielenkiintoista tietoa keskiajan Turun rakentamisen dynamiikasta: tiilimestari ei ollut yksin kirkon palveluksessa.

Turun tuomiokirkossa avaimen kuvalla merkittyjä tiiliä näkee yksinomaan 1470-luvulla rakennetun Kaikkien Pyhien kappelin (nykyinen pääkuori) ulkoseinässä. Raision kirkon rakentaminen puolestaan on ajoitettu vuosiin 1480–1520. Aboa Vetus & Ars Nova -museon suuren kivitalon tiili voidaan siten ajoittaa 1400-luvun loppuun tai aivan 1500-luvun alkuun.

Edellisvuosien arkeologisissa kaivauksissa suuresta kivitalosta löytyi kaksi tiiltä, joihin oli merkitty kirves. Sekä kirves että avain ovat katolisten pyhimysten tunnusmerkkejä, ensimmäinen Pyhän Olavin ja jälkimmäinen Pyhän apostoli Pietarin. Arkeologian opiskelija Ilari Aalto arvuuttelee, että symbolit saattaisivat viitata tiilentekijöiden nimiin. Kenties avaimella kuvioidun tiilen tekijä on ollut nimeltään Petrus, Peter tai Pietari.

Avaintiili on nyt esillä museon aulassa, jossa esitellään kesän aikana tuoreita ja vaihtuvia arkeologisia löytöjä, jotka julkaistaan myös Aboa Vetus & Ars Novan verkkosivuilla. **Ilari Aalto** kirjoittaa lisäksi Mullan alta -blogissaan paitsi historiasta ja arkeologiasta yleensä, myös kuulumisia Aboa Vetus & Ars Novan kaivauksilta osoitteessa: <http://mullanalta.blogspot.fi>.

Aamuset-kaupunkimedia (AKM)

Turun keskiaikainen tiilimestari ahkeroi monelle isännälle

LÄHIALUE | Turun Sanomat 15:00 | 0 Suosittele 0

Tiilentekijä saattoi keskiaikana ahkeroida sekä kirkollisella että maallisella rakennustyömaalla.

Näin voi päätellä Turussa tehdyn arkeologisen löydön perusteella.

Ison kivitalon raunioista kaivettiin viime viikolla esiin tiili, johon tiilentekijä on merkinnyt tunnuksiksi avaimen. Samalla tavalla kuvioituja tiiliä on löydetty myös Turun tuomiokirkosta ja Raision kirkosta.

1400–1500-luvun vaihteeseen ajoitettu löytö tarkoittaa arkeologien mukaan sitä, että tiilimestari ei ollut vain kirkon palveluksessa. Tätä ennen Turussa ei ole tiettävästi löydetty saman tekijän tiiliä sekä kirkollisesta että maallisesta rakennuksesta.

Löytö tehtiin Aboa Vetus & Ars Nova -museon kaivauksilla Luostarikorttelissa. Talo, jonka kellarista tiili kaivettiin, rakennettiin 1400-luvun alussa ja purettiin 1600-luvulla.

TS–STT

Kotimaa 3.7.2014 klo 12:22 | päivitetty 3.7.2014 klo 12:22

Arkeologinen löytö Turussa: Tiilentekijä oli töissä kirkon lisäksi maallisessa bisneksessä

Tiilen päähän on piirretty avain. Vastaava tiiliä löytyy myös Turun tuomiokirkon ja Raision kirkon rakenteista. Tämä viittaa siihen, että tiilentekijä ei ole ollut yksinomaan kirkon palveluksessa.

[Suositteli](#) 12 henkilöä suositteli tätä.

Vasemmalla on avaimen leikki, oikealla kivi. Kuva: Aboa Vetus & Ars Nova, Iari Aalto

Arkeologisissa kaivauksissa on löytynyt uutta tietoa keskiajan Turun rakentamisesta.

Aboa Vetus & Ars Nova -museon kaivauksista löytyi viime viikolla tiili, jonka päähän tiilentekijä on piirtänyt merkittävään avaimen.

Tiili löytyi Luostarikorttelin suuren kivitalon raunioista, joissa on tehty kaivauksia jo kahtena edellisessä kesänä. Talo on yksi keskiajan Turun suurimmista ja vanhimmista muuratuista asuintaloista. Tällä hetkellä kaivauksia suoritetaan lähellä kellarin tasoa.

Mistä on kyse?

- Arkeologisissa kaivauksissa on löytynyt tiili, johon on piirretty avain
- Samalla symbolilla varustettuja tiiliä löytyy myös Turun tuomiokirkosta ja Raision kirkosta
- Tämä paljastaa, että tiilentekijä ei ole ollut yksinomaan kirkon palveluksessa

Tiilimestari ei ollut vain kirkon palveluksessa

Löydetyt tiilen kanssa lähes identtisesti kuvioituja tiiliä löytyy myös Turun tuomiokirkon ja Raision kirkon rakenteista. Tästä voidaan päätellä, että sama tiilimestari on tehnyt tiiliä sekä tähän taloon, että kirkkoihin.

Arkeologien tietojen mukaan tämä on ensimmäinen kerta, kun Turusta löytyy sekä kirkollisesta että maallisesta rakennuksesta saman tiilentekijän tuotteita. Löytö paljastaa mielenkiintoista tietoa keskiajan Turun rakentamisen dynamiikasta: tiilimestari ei ollut yksin kirkon palveluksessa.

Tuomiokirkossa tiiliä on käytetty 1470 rakennetun Kaikkien Pyhien kappelin ulkoseinässä ja Raision kirkko rakennettiin 1480–1520. Kivitalon tiilen synty voidaan sijoittaa 1400-luvun loppuun tai 1500-luvun alkuun.

Symboli voi viitata tiilentekijän nimeen

Edellisvuosien kaivauksissa kivitalon raunioista on löytynyt kaksi tiiliä, joihin on merkitty kives. Sekä kives että avain ovat katolisten pyhimysten tunnusmerkkejä, kives pyhän Olavin ja avain pyhän apostolin Pietarin.

Tutkijat arvuutelevat, että symbolit saattaisivat viitata tiilentekijöiden nimiin.

Avaintiili on esillä Aboa Vetus & Ars Nova -museon aulassa, jossa esitellään kesän aikana tuoreita ja vaihtuvia löytöjä.

Lue myös

[Arkeologian opiskelija kertoo tiilen löytymisestä muuttamalla aita-ologissaan](#)

Paula Kotinen
Yle Uutiset

Päivitetty 3.7.2014 12:22, julkaistu 3.7.2014 12:21

Kaivaus paljastaa: Raision kirkon ja Luostarikorttelin tiilet saman mestarin tekemiä

[Suosittele](#) 0

[Lähetä palautetta toimittajalle](#)

Aboa Vetus & Ars Nova -museon arkeologiset kaivaukset ovat käynnissä. Työn alla on sama suuren kivitalon raunio kuin kahtena edellisenäkin kesänä. Kaivauskohteena oleva kellari kuuluu yhteen keskiajan Turun suurimmista ja vanhimmista muuratuista asuintaloista. Kaivauksissa on nyt edetty jo hyvin lähelle kellarin lattiaa.

Maan peitosta löytyi viime viikolla tiili, jonka päähän tiilentekijä on piirtänyt merkikseen avaimen. Löytö on merkittävä, sillä avaimen kuva voidaan liittää Turun tuomiokirkkoon ja Raision kirkkoon, joiden rakenteista löytyy lähes identtisesti kuvioituja tiiliä.

Voidaan tulkita, että sama tiilimestari on tehnyt tiiliä sekä Luostarikorttelin suureen kivitaloon että Turun ja Raision kirkkoihin. Tämä on tietääksemme ensimmäinen kerta kun Turusta löytyy sekä kirkollisesta että maallisesta rakennuksesta saman tiilentekijän tuotteita. Löytö paljastaa mielenkiintoista tietoa keskiajan Turun rakentamisen dynamiikasta: tiilimestari ei ollut yksin kirkon palveluksessa.

Turun tuomiokirkossa avaimen kuvalla merkittyjä tiiliä näkee yksinomaan 1470-luvulla rakennetun Kaikkien Pyhien kappelin ulkoseinässä. Raision kirkon rakentaminen puolestaan on ajoitettu vuosiin 1480–1520. Aboa Vetus & Ars Nova -museon suuren kivitalon tiili voidaan siten ajoittaa 1400-luvun loppuun tai aivan 1500-luvun alkuun.

Edellisvuosien arkeologisissa kaivauksissa suuresta kivitalosta löytyi kaksi tiiltä, joihin oli merkitty kirves. Sekä kirves että avain ovat katolisten pyhimysten tunnusmerkkejä, ensimmäinen Pyhän Olavin ja jälkimmäinen Pyhän apostoli Pietarin. Arkeologian opiskelija **Ilari Aalto** arvuuttelee, että symbolit saattaisivat viitata tiilentekijöiden nimiin. Kenties avaimella kuvioidun tiilen tekijä on ollut nimeltään **Petrus, Peter** tai **Pietari**.

Avaintiili on nyt esillä museon aulassa, jossa esitellään kesän aikana tuoreita ja vaihtuvia Arkeologian löytöjä, jotka julkaistaan myös Aboa Vetus & Ars Novan verkkosivuilla. Ilari Aalto kirjoittaa lisäksi Mullan alta -blogissaan paitsi historiasta ja arkeologiasta yleensä, myös kuuluisia Aboa Vetus & Ars Novan kaivauksilta osoitteessa: <http://mullanalta.blogspot.fi/>

Arkeologisia kaivauksia tehdään maanalaisessa Aboa Vetuksessa yleisön nähtävillä, joten kävijät pääsevät museossa vieraillessaan tutustumaan arkeologin työhön ja menetelmiin.

Talo on rakennettu aivan 1400-luvun alussa ja purettu 1600-luvun jälkipuolella. Purkamisen yhteydessä kellari on täytetty maalla ja sen päälle on rakennettu kivetty Vähätori-niminen aukio. Kaksiosaisen kellarin toinen puoli kaivettiin esiin vuonna 1994, jolloin toinen puoli kellarista jätettiin odottamaan uusia tutkimuksia.

Talo on ollut käytössä pitkään, ja aikaisempien vuosien kaivaukset ovat osoittaneet sen kärsineen monista Turkuun vaivanneista tulipaloista. Menneisyyden katastrofit näkyvät konkreettisella tavalla kellarin löydöissä, ja tutkimukset auttavat paremmin ymmärtämään, miten tulipaloihin on reagoitu.

Noin kahden ja puolen vuosisadan aikana talolla on ehtinyt olla monta omistajaa, joista ei kuitenkaan tiedetä mitään. Vuoden 2014 kaivauksissa on toiveena löytää kellarin pohjalta jokin merkki siitä, kuka taloa on käyttänyt ja mihin. Kyseessä on kokonsa puolesta saattanut olla myös julkinen rakennus. Talon varhaisin tunnettu omistaja on Paraisten kirkkoherra **Elias Esping**, jonka hallussa talo oli 1500-luvun lopulla.

Päivitetty 17.7.2014 09:55, julkaistu 17.7.2014 09:53

Raision kirkon tiilissä ei avainmerkintöjä

[Suosittele](#) 6

[Lähetä palautetta toimittajalle](#)

Kuva: Jesse Ranta

Raision seurakunnan kirkkoherra Pertti Ruotsalo ei ole löytänyt tiilenpäistä merkintöjä.

Rannikkoseudussa kerrottiin 8. heinäkuuta Aboa Vetus & Ars Nova -museon kaivauksista, joiden yhteydessä on löydetty kuvioin merkittyjä rakennustiiliä.

Yhdessä tiilissä olleen avainsymbolin katsottiin yhdistävän tiilentekijän Raision kirkkoon.

Raision seurakunnan kirkkoherra **Pertti Ruotsalo** oli yllätynyt uutisesta.

– Kun luin kyseisen uutisen, se todellakin oli minulle uutinen. Minun aikanani ei kertaakaan ole ollut puhetta Raision kirkon tiilistä. Voihan se olla, että jos tiilenpäitä ryhtyisi lukemaan, että tiilistä voisi jotain symboleita löytyä, kertoo kirkkoherra Ruotsalo.

Aboa Vetus & Ars Nova -museossa tutkijana toimiva arkeologian opiskelija **Ilari Aalto** kertoo, että Raision kirkosta ei todellisuudessa ole löydetty avainsymbolilla merkittyjä tiiliä.

–Tässä tapauksessa on sattunut inhimillinen erehdys. Ruskon kirkosta on löydetty avainsymbolilla merkittyjä tiiliä, samoin Liedon kirkosta, Aalto kertoo.

Aalto pahoittelee sekaannusta.

– Tiedotteessa meillä oli vaihtunut Rusko Raisioksi. Toivottavasti tästä ei tullut raisiolaisille mielipahaa.

Ilari Aalto ei tyrmää samanlaisten tiilien löytymistä myös Raision kirkosta.

– Tieto ei välttämättä kuitenkaan ole täysin väärä: kirkot on rakennettu hyvin samoihin aikoihin, ja sama tiilimestari on hyvinkin saattanut valmistaa tiiliä myös Raision kirkkoon. Niitä ei vain vielä ole löydetty, Aalto kertoo.

Aboa Vetuksen uusimmat löydöt askarruttavat tutkijaa

Kellarista löytyneen keskiajalla eläneen kissan jäännökset ovat vielä ilman päätä ja selkää.

KUVA
Tomi Kangasniemi

Kyllä, kissaltahan se näyttää. Tämän katin ikä vain on tuollaiset 500 vuotta.

Jokakesäiset kaivaukset Aboa Vetus & Ars Nova –museon kellarissa ovat jälleen tuottaneet löytöjä menneiltä vuosisadoilta.

– Kissasta puuttuu vielä pää ja selkä. Lisäksi olemme löytäneet erilaista talousjätettä ja uunin- tai kiukaan pohjan. Se onkin aika yllättävä löytö, museon tutkija Ilari Aalto kertoo.

Aallon mukaan kellarit olivat keskiajalla yleensä lämmittämättömiä, joten uunin paikka viittaisi siihen, että tutkittava raunio ei ole ollut ihan tavallinen asuintalo.

– Onko tässä ollut esimerkiksi julkinen sauna? Keskiajalla niitä oli esimerkiksi Saksassa. Ainakaan kellari ei ole ollut mikään tavallinen varasto, Aalto pohtii.

Toiveissa on, että kesän mittaan uudet löydöt selvittävät tarkemmin rakennuksen taustaa. Kissan luiden ikä tullaan saamaan selville radiohiiliajoituksella, mutta uuni voi jäädä suuremmaksi mysteeriksi. Eikä se ole ainoa löytö, joka on saanut tutkijan hieromaan ohimoitaan.

– Löysimme paljon hyvin säilyneitä tuohilastuja. Sekään ei ole tavanomaista, sillä alueella on ollut vain vähän puustoa, Aalto ihmettelee.

Nyt kaivettava kellari on museon viimeinen isompi kokonaisuus, mitä ei ole vielä tutkittu. Se tuo toivottavasti lisävaloa koko rakennuksen historiaan.

Aallon mukaan nyt jo tiedetään, että kellari on kuulunut yhteen Turun suurimmista kivitaloista. Talo on rakennettu 1400-luvulla ja purettu 1600-luvulla. Se on palanut useamman kerran, minkä vuoksi sitä on myös remontoitu useaan otteeseen.

Jossain vaiheessa nyt kaivettavaa kellarista taas on alettu käyttämään tunkiona. Se taas tarkoittaa, että löydöksiä saataneen lisää vielä kesän aikana.

– Viikoittain kokonaisuus hahmottuu. Kun työ aloitetaan, on tietyt lähtöoletukset, jotka usein osoittautuvat vääriksi. Ensimmäinen oletus tästäkin kellarista oli, että se olisi täytetty yhdellä kerralla, Aalto valottaa.

Kaivauksia myös museon vieressä

- Museokeskus tekee omia kaivauksiaan Kirjastosillan päässä. Kenttätyönjohtaja Elina Saloranta kertoo, että toistaiseksi kaivauksissa on löydetty keskiajalta peräisin oleva hirsi.
- – Hirsi liittyy mahdollisesti laiturin. Pyrimme ajoittamaan sen jossain vaiheessa.
- Kaivauksia tehdään paikalla vielä 1-2 viikkoa.

Unelma viimein toteen: Turusta löytyi vuosisatoja vanha kissa

Torstai 31.7.2014 klo 19.22

Arkeologiopiskelija teki Turusta erikoisen löydön.

VANHA KALLO Tämä löydös toteutti arkeologiopiskelijän haaveen.

Oli vuosi 1995, kun vanhemmat veivät pienen **Ilari Aallon** Turun Aboa Vetus & Ars Nova -museoon. Erityisesti pikku-Ilarin mieleen jäi kissan luuranko, joka on edelleen museon avainesineitä. Luuranko on löydetty aikoinaan museon kellareista.

- Päätin jo pienenä, että haluan isona arkeologiksi. Museossa ajattelin, että olisi hienoa löytää joskus kissan jäänteet, Aalto muistelee Ilta-lehdelle.

Aallon tarina todistaa, että välillä unelmat voivat käydä toteen. Nykyään arkeologiaa opiskeleva Aalto työskentelee samaisessa turkulaisessa museossa, jossa hän pienenä poikana ihasteli kissan luurankoa.

Tänä kesänä Aalto teki museon kellarin kaivauksissa yllättävän löydön.

- Kesäkuun lopussa kellarista alkoi paljastua pieniä kissan luita. Kolmen viikon jälkeen kissa alkoi olla jo hyvin kasassa, mutta päätä ei löytänyt millään, Aalto kertoo.

Kunnes heinäkuuisena perjantaina Aalto oli tyyppilliseen tapaan siivoamassa kaivauskuoppaansa, kun hän päätti kaivaa vielä hetken. Silmään osui kiven näköinen esine, joka oli kuitenkin omituisen epäsymmetrinen.

- Äkkiä tajusin katsovani etsimääni kissan kalloa.

500 vuotta vanha?

Nyt Aalto on saanut kasaan kokonaisen keskiaikaisen kissan. Hän arvioi sen eläneen 1500-luvulla, eli kissa on nyt noin 400-500 vuotta vanha. Kissa on ollut Aallon mukaan kuollessaan jo täyskasvuinen, mutta nuori aikuiskissa.

- Kyseessä on maatiaiskissa, mutta sukupuolta en uskalla lähteä arvailemaan. Täällä kissaharrastajat ovat tosin veikkailleet, että se olisi naaras, Aalto kertoo.

Ei ole ihmeellistä, että keskiajalla on ollut kissoja, mutta erikoista on, miten samasta kellarista on löytynyt jo kolmen kissan jäänteitä. Aalto löysi nimittäin jo viime vuoden kaivauksissaan kaksi kissan raajaa.

- Museolla on useita kellarikaivauksia, eikä mistään ole löydetty vastaavanlaisia löydöksiä.

Kissojen luiden tutkiminen voi kenties tulevaisuudessa paljastaa, mitä kissakolmikko teki kellarissa. Toistaiseksi arkeologian opiskelija on kuitenkin iloinen siitä, lapsuudenunelma kävi yllättävällä tavalla toteen.

Onko Aalto itse vieläpä kissaihminen?

- Tykkään kyllä kissoista, mutta ei minulla ole sellaista lemmikkiä, Aalto vastaa.

Aalto kirjoittaa löydöstään myös [Mullan alta](#) -blogissaan. Tapauksesta uutisoi ensimmäisenä Yle.

MIMOSA HEDBERG
mimosa.hedberg@ilmedia.fi

Google-mainokset

Halvat lennot Berliiniin

Löydä lentosi nopeasti ja helposti netin kattavimmalla hakukoneella!

www.momondo.fi/Berlini/

Sähkön hinta 4,89 c/kWh

Vaihda sähköopimukseesi halvemman. Saat illeksi 50€ edun taskulle!

www.fortum.fi/vakastarjous

Arkeologiopiskelija löysi unelmiensa kissan – 400 vuoden takaa

Lähes kokonainen kissan luuranko on yksi kesän kiinnostavimmista löydöistä Turun Aboa Vetus & Ars Nova -museon arkeologisilta kaivauksilta. Kissan löytäjä Ilari Aalto kertoo blogissaan, että vastaavan löydön tekeminen oli hänen haaveensa jo pikkupoikana.

[suosittain](#) 415 henkilöä suosittellee tätä.

Kissan kallo löytyi Aboa Vetus & Ars Novan arkeologiselta kaivaukselta 2014. Kuva: Aboa Vetus & Ars Nova / Ilari Aalto

Monelle tulee Turun Aboa Vetus & Ars Novasta ensimmäisenä mieleen kissan luuranko. Nyt kissoja on museossa kaksi, sillä kesän arkeologisilta kaivauksilta löytyi lähes kokonainen kissan luuranko 1500-luvulta.

Yleisön nähtävillä tehtävien kaivauksien kohteena ovat niin sanotun suuren kivitalon rauniot keskiajalta. Kellarista on kaivettu esiin ainakin kolmen kissan jäänteitä. Parhaiten säilynyt luuranko on jo esillä museon aulassa.

Arkeologiopiskelija Ilari Aalto kertoo kissalöydöstä blogissaan [Mullan alta](#).

– Joskus 1500-luvulla eli ja kuoli turkulainen maatiaiskissa. Joko kissa kuoli suuren kivitalon kellariin, tai sitten tämän jäänteet viskattiin sinne tunkiomaan sekaan. Niin tai näin, kellarin katon sortuessa tulipalossa kissan luut levisivät ympäri huonetta vuosisadoiksi, Aalto aloittaa postauksensa.

Aalto kertoo käyneensä museossa ensimmäisen kerran pikkupoikana vuonna 1995. Jo silloin hänen mieleensä jäi tarina kissan luurangosta – sen monen tuntemaan kissan, joka on nykyin esillä Omatila-gallerian Kissa ja akka -näyttelyssä.

– Haaveilin, että jonain päivänä saisin tehdä samanlaisen löydön. En usko että aavistin ollenkaan, että pääsisin seitsemäntoista vuotta myöhemmin kaivamaan aivan samaa kellarista. Vielä vähemmän arvasin, että pääsisin löytämään sieltä oman kissan!

Kolme viikkoa päättömän kissan perässä

Ilari Aalto kertoo kaivaneensa esiin ensin olkalavan ja heti perään takajalan varvasluut. Takajalka löytyi puolen metrin päästä etujalasta, toinen takajalka taas puolen metrin päästä tästä. Kissa oli täysin levällään, bloggaaja kuvailee.

Kolmen viikon työn jälkeen kissa alkoi olla koossa päätä lukuun ottamatta. Läpimurto tapahtui 21. heinäkuuta. Ilari Aalto kirjoittaa olleensa tapansa mukaan siivoamassa kaivaukskuoppaansa ennen kotiinlähtöä. Hän ajatteli kaivaa vielä pari ämpäriä täyteen, kun katse tarttui esiin kaivettua mukulakivilattiaa korkeammalla olevaan kiveen.

– Se oli omituisen symmetrinen, ja äkkiä tajusin ilokseni katsovani etsimääni kissan kalloa. Se oli vain aivan eri paikassa kuin kuvittelin, taas melkein puolen metrin päässä kissan muista jäänteistä ja yli metrin päässä selkärangan löytöpaikasta, Aalto kirjoittaa.

– Enää puuttuu suurin osa kylkiluista ja muutama sormiluu, jotka toivon mukaan löytyvät seuloessa. Ihan tunnistettava eläin tämä kuitenkin on, ja paljon ehjempi kuin museon klassikkokissa, joka minua pikkupoikana ihmetytti.

Tunteisiin menevä löytö

Ilari Aalto vastaa puhelimeen museolta. Hän kertoo, että kissan luuranko on kiinnostanut yleisöä kovasti.

– Se on tunteita herättävä löytö, joka tulee lähelle meitä, koska monella on itsellään kissa.

Aalto kertoo, että keskiajalla kissoihin saattoi kohdistua epäluuloja ja vainoa. Viljavarastojen keskellä kissoista oli kuitenkin paljon hyötyä. Nykyisen kaltainen lellikki kissa tuskin oli keskiajan turkulaisille.

Vielä ei tiedetä, onko Aallon löytämä kissa naaras vai uros.

LUE MYÖS

[Tassutiili luo kosketuksen keskiajan ihmiseen – ja eläimeen](#) 25.9.2013

[Luulöydöt kertovat eläinten elämästä muinaisessa Turussa](#) 27.3.2009

[Ilari Aallon blogi Mullan alta](#)

Satu Aaltonen
[@SatuSusa](#)
Yle Turku

KM_pää	KM_ala	Konteksti	Alatyyppe	Materiaali	Kuvaus	Kpl	Paino (g)	Mitat	Muuta
40165	1	M001	raha	hopea	Juhana III:n melko hyväkuntoinen ½ äyrin kolikko vuodelta 1592.	1	2	halkaisija 21 mm	R26:1:n alta
40165	2	M001	puite	lyijy	Pieni, taipunut lyijypuitteen kappale.	1	1	Paksuus 2 mm	R26:1:n alta
40165	3	M001	nauloja	rauta	Neljä hyvin ruosteista naulaa, joista kaksi on katkelmallisia.	4	47	Pituus 98 mm; halkaisija 9 mm, kannan halkaisija 16 x 20 mm; pituus 53 mm, paksuus 8 mm, kannan halkaisija 22 mm.	R26:1:n alta
40165	4	M001	veitsi?	rauta	Katkennut veitsen ruoto(?).	1	11	Ruodon paksuus 8 mm.	R26:1:n päältä
40165	5	M001	tasolasi	lasi	Kahdeksan eripaksuista palaa vihreää tasolasia.	8	5	Paksuus n. 1 mm.	R26:1:n alta
40165	6	M001	tasolasi	lasi	Viisi eripaksuista palaa vihreää tasolasia.	5	3	Paksuus 1-3 mm.	R26:1:n päältä
40165	7	M001	passglas	lasi	Viisi palaa ohutta, vihertävää passglasia. Vahvasti iridisoituneita.	5	2	Paksuus 1 mm.	R26:1:n alta
40165	8	M001	lasinyppy	lasi	Isokokoinen vihreän lasiastian nyyppu.	1	2	Halkaisija 23 mm, paksuus 3 mm.	R26:1:n alta
40165	9	M001	helmi	lasi	Pyöreän lasihelmen katkelma, jossa näkyy helmen reikä.	1	1	Halkaisija 14 mm.	R26:1:n alta
40165	10	M001	kannu	kivisavi	Pieni kylkipala sieburgilaisesta kivisaviastiasta. Astian sisäpuolella on voimakas rihlaus.	1	3	Paksuus 3 mm.	
40165	11	M001		valkosavi	Pieni valkosavilautasen kylki(?)pala. Molemmilla pinnoilla on vaaleansininen lasite.	1	1	Paksuus 7 mm.	
40165	12	M001	liitupiippu	valkosavi	Kaksi paksua liitupiipun palaa. Toisessa on 1600-luvulle tyypillistä hammaskoristelua, toinen koristeeton.	2	8	Halkaisija 10 mm.	R26:1:n päältä
40165	13	M001		punasavi	Sisäpuolelta punaisella lyijylasitteella lasitettu punasaviastian (kolimjalkapata?) pohjapala.	1	2	Paksuus 5 mm.	R26:1:n alta
40165	14	M001	tuluspii	piikivi	Reunoistaan kulunut tuluspiin kappale.	1	6	Paksuus 12, leveys 20 mm.	
40165	15	M001		kalkkikivi	Pieni kalkkikiven fragmentti.	1	1		R26:1:n päältä
40165	16	M001	pähkinänkuori	pähkinä	Kaksi palaa hiiltynyttä hasselpähkinän kuorta.	2	<1		R26:1:n alta
40165	17	M001		luu			51		R26:1:n päältä
40165	18	M001		luu			736		
40165	19	M005	raha	hopea	Juhana III:n melko huonokuntoinen aurtua vuodelta 1590. Pieni pala rahan reunasta on lohjennut pois.	1	1	Halkaisija 13 mm.	Mahdollisesti sekoittunut M001:stä.

40165	20	M005		tina	Tinakoristeen fragmentti, jonka etupuolella on ilmeisesti kasviornamenttia. Katkelman takana on suora ura ja rengas, josta esine on ollut kiinnitetty.	1	4	Leveys n. 14 mm.	
40165	21	M005		lyijy	Sulanutta lyijyä, luultavasti ikkunapuitteesta.	1	4		
40165	22	M005	naula	rauta	Kolme suurikokoista hyvin huonokuntoista rautanaulaa.	8	119	100 mm x 11 mm, kanta 26x24 mm. 85x11 mm, kanta 30x23 mm. Kanta 17 x 22 mm. Kanta 20x18 mm. Kanta 19x23 mm. Kanta 16x16 mm.	
40165	23	M005	naula	rauta	Neljä pientä rautanaulaa, joista kaksi on mahdollisesti hevosenkenkänauloja.	4	18	Ehjimmän pituus 25 mm.	
40165	24	M005	naula	rauta	Hyvin pieni ja ohut rautanaula.	1	1	Pituus 29 mm, leveys 3 mm, kannan halkaisija 9 mm.	
40165	25	M005		rauta	Hyvin pieni päätään kohti kapeneva rautaputki, mahdollisesti soljen kieli.	1	<1	Varren halkaisija 4 mm.	
40165	26	M005	naula?	rauta	Kaareva rautaesineen fragmentti. Mahdollisesti naulasta.	1	3		
40165	27	M005	pullo	lasi	Suurikokoinen vihreän, pyöreän lasipullon pohakappale.	2	11	Paksuus 4 mm.	
40165	28	M005	passglas	lasi	Kaksi pientä kappaletta vihertävästä, optisesti koristellusta passglasista. Kappaleet ovat irisoituneita.	2	<1		
40165	29	M005	tasolasi	lasi	Neljä erikokoista palaa vihertävää tasolasia.	6	4	Paksuus 1-2 mm.	
40165	30	M005	tasolasi	lasi	Paksuhko pyöreäreunainen reunapala vaaleanvihreää irisoitunutta tasolasia.	1	1	Paksuus 2 mm.	R011:n alta
40165	31	M005	passglas?	lasi	Pieni ohut tasolasin kappale, mahdollisesti passglasista.	1	<1	Paksuus 1 mm.	
40165	32	M005		lasi	Pieni reunapala vihertävästä juomalasista. Palassa on horisontaalinen lasilankakoriste.	1	1	Paksuus 2 mm.	
40165	33	M005	passglas	lasi	Kaksi hyvin pientä fragmenttia ohuesta, vihertävästä passglasista.	2	<1	Paksuus <1 mm.	

40165	34	M005	tasolasi	lasi	Läpinäkymätöntä massaa oleva tasolasin fragmentti, jonka pinnassa koholla oleva harjanne.	1	1	Paksuus 1,5 mm.	
40165	35	M005	tasolasi	lasi	Kaksi pientä palaa vihertävää tasolasia.	2	<1	Paksuus 1 mm.	Kaakkoisseinän tukirakenteen kuopasta.
40165	36	M005		lasi	Pisaran mallinen pala sunalutta lasia.	1	<1		
40165	37	M005	kannu	kivisavi	Kappale melko paksua, harmaamassaista ja pinnasta lasitettua kivisavikeramiikkaa.	1	8	Paksuus 6 mm.	
40165	38	M005	kolmijalkapata	punasavi	Punasaviastian aavistuksen kaareva pohjapala. Astian sisäpinnassa on punertava lyijylasite. Lasittamaton ulkopinta on voimakkaasti nokeentunut. Pala on luultavasti kolmijalkapadasta.	1	14	Paksuus 7 mm.	
40165	39	M005		punasavi	Pieni reunapala sisältä kirkkaan vihreäksi lasitetusta punasavipadasta. Lasittamattomalla ulkopinnalla on horisontaalisia koristeuria.	1	1	Paksuus 5 mm.	
40165	40	M005	kolmijalkapata	punasavi	Kaksi palaa sisäpinnalta kellertäväksi lasitetusta kolmijalkapadasta. Astian suuta kiertää ulkopuolella horisontaalinen viivakoristelu ja horisontaalinen profilointi. Palat ovat hyvin nokisia.	2	14	Paksuus n. 4 mm.	Samasta astiasta kuin KM39515:109.
40165	41	M005		punasavi	Pieni punasaviastian tasainen pohjapala, mahdollisesti lautasesta. Palan toisella pinnalla on punertava lyijylasite.	1	2	Paksuus 6 mm.	
40165	42	M005	kolmijalkapata	punasavi	Kaksi yhteensopivaa reunapalaa punasavisesta kolmijalkapadasta. Astian sisäpuolella on keltainen lasite, ulkopinta on lasittamaton. Astian suuta kiertää ulkopuolella kaksi horisontaalia koristeuraa.	2	17	Paksuus n. 7 mm.	

40165	43	M005	kannu	punasavi	Suurikokoinen kylkipala sisältä keltaiseksi lasitetusta punasavikannusta. Palassa on puolet kannun korvasta, jonka pinnassa on myös silaus keltaista lasitetta. Ulkopinnalla on horisontaalista viivakoristelua.	1	34	Paksuus 4 mm.	R23:1:n edestä M016:n seassa olleesta M005:n linssistä.
40165	44	M005	Kolmijalkapata?	punasavi	Kaksi yhteensopivaa palaa ohutseinäisestä punasaviastiasta. Astian sisäpuolella on myrkynvihreä lasite, ja ulkopuolella valkosavella tehtyjä koristeluja.	2	3	Paksuus 4 mm.	
40165	45	M005		punasavi	Pieni pala sisältä keltaiseksi lasitettua punasaviastiaa. Lasittamattomalla ulkopinnalla on kaksi suuripiirteistä horisontaalista koristeuraa.	1	2	Paksuus 4,5 mm.	
40165	46	M005		punasavi	Hyvin pieni, sisäpuolelta punertavan ruskeaksi lasitettu punasaviastian kappale.	1	<1	Paksuus 4 mm.	R23:1:n alla
40165	47	M005	uunikaakeli?	punasavi	Pieni, muotilla tehty kulmapala punasaviesineestä. Palan sisäpinnalla on ilmeisesti tekstiilipainannetta. Mahdollisesti nelikulmaisesta lasittamattomasta uunikaakelistä.	1	1		
40165	48	M005	vati	punasavi	Kolme yhteensopivaa reunapalaa suurikokoisesta boluskoristeisesta lautasesta.	3	59	Paksuus 5 mm.	Kaakkoisseinän tukirakenteen kuopasta
40165	49	M005	tuluspii	piikivi	Palanut pieni piikiven kappale.	1	<1		
40165	50	M005		kuona	Kolme palaa kuonaa.	3	4		
40165	51	M005		kuona	Kaksi palaa kuonaantunutta tiiltä.	2	15		Kaakkoisseinän tukirakenteen kuopasta
40165	52	M005	pähkinänkuori	pähkinä	Kaksi palaa hiiltynyttä hasselpähkinän kuorta.	2	<1		
40165	53	M005		luu			1296		Paino ei pesty.
40165	54	M005		luu			80		Kaakkoisseinän tukirakenteen kuopasta
40165	55	M008		Pronssi	Ohut pronssiputki, mahdollisesti hihnan päästä.	1	<1g		
40165	56	M008		puu	Kaksi hiiltynyttä litteän puuesineen (kimpi?) fragmenttia.	2	2		
40165	57	M008		luu			4		
40165	58	M012		luu			5		

40165	59	M014	naula?	rauta	Pitkä, terävä rautaesine. Luultavasti naula.	1	27	Pituus 115	
40165	60	M014	naula	rauta	Kaksi hyvin ruostunutta naulan kantaa.	2	21	Kannan halkaisija 20 mm ja 26 mm.	
40165	61	M014	naula	rauta	Erittäin ruostuneita nauhojen fragmentteja.	4	31		
40165	62	M014	jääkenkä	rauta	Hevosen jääkengän fragmentti.	1	13	Paksuus 7 mm.	
40165	63	M014		rauta	Kaarevan rautaesineen katkelma. Joko naula tai solki.	1	2	Paksuus 7 mm.	
40165	64	M014		rauta	Rautaesineen fragmentti, jonka ehjällä pinnalla on laastia. Mahdollisesti muuriankkurista tai oven saranasta.	1	6		
40165	65	M014	tasolasi	lasi	Kaksi palaa vihertävää, irisoitunutta tasolasia. Toisen reuna on nyrhitty.	2	2	Paksuus 1-2 mm.	
40165	66	M014	passglas	lasi	Passglasin ohut kylkipala, jossa on horisontaali lasilankakoriste.	1	1	Paksuus 1 mm.	
40165	67	M014	passglas?	lasi	Hyvin ohut vaaleanvihreän tasolasin kappale, luultavasti passglasin kylkipala.	1	<1	Paksuus <1 mm.	
40165	68	M014		punasavi	Ohut, harmaa lasittamaton punasaviastian kylkipala.	1	2	Paksuus 4 mm.	
40165	69	M014		kalkkikivi	Kaksi kalkkikivenkappaletta, joista toisessa on kiinni laastia.	2	15		
40165	70	M014		kuona	Sulanutta, kuonaantunutta tiiltä.	20	57		
40165	71	M014		luu			616		Paino ei pesty. Sisältää kokonaisen kissan luut n. 230 g.
40165	72	M014		luu			131		Lattian päältä.
40165	73	M016		rauta	Kaareva ohut rautaesineen katkelma, joko naulan varsi tai haka.	1	17	Pituus 135 mm.	
40165	74	M016		rauta	Kaksi fragmentaarista ja yksi kokonainen rautanaula.	3	42	Kannan halkaisija 30 mm.	
40165	75	M016		lasi	Pieni vihreä lasiastian pala.	1	<1	Paksuus 1 mm.	
40165	76	M016		lasi	Vihreän lasiastian kappale.	1	<1	Paksuus 1 mm.	
40165	77	M016	kolmijalkapata	punasavi	Pieni sisäpuolelta punaiseksi lasitetun punasavipadan reunapala. Ulkopuolella on siistiä horisontaalista profiilikoristelua.	1	2	Paksuus 5 mm.	
40165	78	M016		luu			41		
40165	79	M016		luu			25		R23:1:n alta
40165	80	M017	naula	rauta	Pitkä rautanaula, jossa on yhä kiinni puuta.	1	52	Pituus 130 mm.	
40165	81	M017	naula	rauta	Hyvin huonokuntoinen rautanaula.	1	14	Pituus 70 mm.	

40165	82	M017	paistinpannu	punasavi	Punasavisen, sisältä punaisella liijylasilla lasitetun paistinpannun reunapala. Pala on ulkopinnalta hyvin nokinen.	1	41	Paksuus 7 mm.	R23:1:n edustalta
40165	83	M017		munankuori	Munankuoria.		<1g		
40165	84	M017		luu	Ihmissormen 1. ja 2. falangi.	2	5		R23:1:n edustalta, aivan kourun vierestä
40165	85	M017		luu			126		
40165	86	M020		savilaasti			98		
40165	87	M021	kaalinkantala si	lasi	Vihreän kaalinkantalasin nyppe.	1	2	Nypyn paksuus n. 5 mm, lasin paksuus 1 mm.	Kellarin lattiakiveyksen välistä.
40165	88	M023	naula	rauta	Kaksi huonokuntoista rautanaulan fragmenttia.	2	33		
40165	89	M023	vati	punasavi	Punasavisen lasittamattoman vadin pohjapala. Dreijausjäljet näkyvät ulkopinnalla.	1	8		
40165	90	M023	jauhinkivi	kivi	Nyrkinkokoinen jauhinkivi, jonka tasaisessa pohjassa on jälkiä jauhamisesta.	1	375		
40165	91	M023	tappi	puu	Kärjestään teräväksi vuoltu puinen tappi.	1	12		
40165	92	M023		puu	Ohut puuesineen kappale, mahdollisesti astian kannesta.	1	6		
40165	93	M023	kansi	puu	Puuastian kannen puolikas. Kannessa on kaksi pientä tappiliitosta.	1	39		
40165	94	M023	vanne	puu	Suurikokoisen kimpiastian vanteen kappale. Vanteen päässä on lovi liitosta varten.	1	51		
40165	95	M023		tuohi	Lattian eristetuohta.		335		
40165	96	M023	pähkinänkuori	pähkinä	Hiiltynyt pähkinänkuori.	1	<1g		
40165	97	M023	palanut savi	savi	Palanutta savea, mahdollisesti huonosti palanutta tiiltä tai tiivistettä.	16	34		
40165	98	M023		luu			159		Paino ei pesty.
40165	99	sekoittunut	naula	rauta	Katkennut naulan kanta, luultavasti hevosenkenkänaula.	1	7		R26:2:n alainen profiili
40165	100	sekoittunut	rautaesineen katkelma	rauta	Päätään kohti levenevä, hieman kaareva rautaesine. Joko naula tai hevosen jääkenkä.	1	8	Pituus 43 mm.	Kellariin johtavan portaikon rappusen alta.
40165	101	sekoittunut		lasi	Pieni reunapala vihreästä, alhaalla sisäänpäin kaartuvasta lasiastiasta.	1	<1g	Paksuus 1 mm.	
40165	102	sekoittunut	tasolasi	lasi	Kaksi sirpalletta vihertävää tasolasia.	2	1		
40165	103	sekoittunut	tasolasi	lasi	Erittäin paksu pala vihreää tasolasia.	1	4	Paksuus 5 mm.	Kellariin johtavan portaikon rappusen alta.
40165	104	sekoittunut		valkosavi	Pieni lasittamattoman valkosaviastian kylkipala.	1		1 Paksuus 4 mm.	Luultavasti M005.

40165	105	sekoittunut		luu			19		Kellariin johtavan portaikon rappusen alta.
40165	106	sekoittunut		luu			5		Kellariin johtavan portaikon edustalta.
40165	107	sekoittunut		luu			2		R26:1:n alainen profiili